

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

29 հունվարի 2004 թվականի N 49-Ն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԼՈՌՈՒ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԱՆՇԱՐԺ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

«Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ու պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 13-րդ հոդվածին համապատասխան՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը **որոշում է.**

1. Հաստատել Լոռու մարզի պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների պետական ցուցակը՝ համաձայն հավելվածի:

2. Ուժը կորցրած ճանաչել Հայկական ՍՍՀ Մինիստրների խորհրդի 1983 թվականի հուլիսի 4-ի «Հայկական ՍՍՀ տարածքում պետական պահպանության տակ վերցված պատմության և կուլտուրայի հուշարձանների և նրանց պահպանական գոտիների ցուցակը հաստատելու մասին» N 377 որոշման 1-ին կետը՝ նախկին Գուգարքի, Ստեփանավանի, Սպիտակի, Կալինինոյի և Թումանյանի շրջանների պատմության և կուլտուրայի հուշարձանների ցուցակի մասով:

3. Սույն որոշումն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող օրվանից:

**Հայաստանի Հանրապետության
վարչապետ**

Ա. Մարգարյան

2004 թ. փետրվարի 4
Երևան

Հավելված
ՀՀ կառավարության 2004 թվականի
հունվարի 29-ի N 49-Ն որոշման

Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Ց ՈՒ Ց Ա Կ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԱՆՇԱՐԺ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ

5. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԼՈՌՈՒ ՄԱՐԶ

5.1. Վանաձոր քաղաք

Հուշարձանի համարը	Հուշարձանի ենթահամարը (ենթահամարները)	Հուշարձանախումբը, հուշարձանը	Ժամանակը	Տեղը բնակավայրի նկատմամբ, հասցեն	Նշանակությունը. հանրապետական/ տեղական	Ծանոթագրություն		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1		ԱՄԱՌԱՆՈՑ ԹԱԻՐՈՎԻ	19-րդ դ.	Չաքարյան փող. 31	Հ	Եղել է մեծահարուստ Թաիրովի ամառանոցը, խորհրդային կարգերի օրոք՝ «Կիրովական» սանատորիայի մասնաշենքը, այժմ Գուգարաց թեմի առաջնորդարանն է: Շրջակայքում կան տարբեր տեղերից բերված կոթողային հուշարձաններ		
	1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	2 մասնաշենքի պատի տակ	Հ	բազալտե, բերվել է Գուգարքից		
	1.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է ցանկապատի շարվածքում	Հ	բերվել է Գուգարքի Բագեր հնավայրից		
	1.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է ցանկապատի շարվածքում	Հ	բերվել է Գուգարքի Բագեր հնավայրից		

	1.4	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է ցան-կապատի շարվածքում	Հ	բերվել է Գուգարքի Բագեր հնավայրից
	1.5	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	2 մասնաշենքի պատի տակ	Հ	վերնամաս, բերվել է Լորուտ գյուղից
	1.6	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	2 մասնաշենքի պատի տակ	Հ	եռատված, բերվել է «Պապանի գեղ» հնավայրից, կանգնեցված է եղել վանահոր գերեզմանի վրա
	1.7	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	2 մասնաշենքի պատի տակ	Հ	երկատված, բերվել է «Պապանի գեղ» հնավայրից
	1.8	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	2 մասնաշենքի պատի տակ	Հ	ամբողջական, բերվել է «Պապանի գեղ» հնավայրից
	1.9	Կոթող՝ քառակող	4-5-րդ դդ.	2 մասնաշենքի պատի տակ	Հ	վնասված, բերվել է «Պապանի գեղ» հնավայրից
	1.10	Հուշաղբյուր երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածներին	1951 թ.	2 մասնաշենքի պատի տակ	S	տեղափոխվել է Վանաձոր գետի վերին հոսանքից, քանդակագործ Մեհրաբ
2		ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 2 հազ. 2 կես	քաղաքի կենտր. հատ. հվ-ամ մասում, քիմ-կոմբինատից հվ-ար	Հ	«Սուլեյման» սարի գագաթին
	2.1	Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 2 հազ. 2 կես	ամրոցի առ լանջին	Հ	սալածածկ հիմնահողային թաղումներ են
3		ԱՄՐՈՑ ԱԼԵՅԵՐԻ	Ք. ա. 2 հազ. 2 կես	Խնձորուտ թաղամասի հս մասում, «Քյոր Օղլու յալ» վայրում	Հ	կիսավեր, նախկին Վարդանյուզ գյուղում
	3.1	Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 2-1 հազ.	ամրոցի շրջակայքում	Հ	Նախկին Շահումյան սովխոզի տարածքում
4		ԱՄՐՈՑ ԳԱՆՁԱԶԱՐ	Ք. ա. 2 հազ. 2 կես	Խնձորուտ թաղամասի առ մասում, լքված քարհանքի մոտ	Հ	ավերվել է քարհանքի շահագործման հետևանքով
	4.1	Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 2-1 հազ.	ամրոցի շրջակայքում, «Թափաբաշ» բլրի հվ լանջին	Հ	
5		ԱՄՐՈՑ-ԴԻՏԱԿԵՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	քաղաքի կենտր. հատ. հվ-ամ մասում, «Սուլեյման» սարից 500 մ հվ	Հ	սարի գագաթի վրա
6		ԱՄՐՈՑ-ԴԻՏԱԿԵՏ	Վիջնադար	քաղաքի կենտր. հատ. ամ մասում	Հ	հեռուստաաշտարակի մոտ, սարի գագաթի վրա
7		ԱՐՁԱՆ Ա. ՄՅԱՍԻԿՅԱՆԻ	1963 թ.	քիմկոմբինատի բակում	S	քանդ. Պ. Ռաշոյան
8		ԲԱՑՕԹՅԱ ԿԱՅԱՆ	Ք. ա. 12-10 հազ.	Փամբակ գետի ձախ ափ, քաղաքի կենտր. գերեզմանոցից առ	Հ	«Սպիտակ հողեր» վայրում
9		ԲԵՐԴՇԵՆ ԹԱԳԱԿՈՐԱՆԻՍ	Ք. ա. 4-1 հազ., հե-լեն. ժշրջ., Վիջնադար	Տանձուտ և Փամբակ գետերի միախառնման վայրում	Հ	համանուն բլրի վրա
	9.1	Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 2-1 հազ.	Դիմաց թաղամասում,	Հ	վերգետնյա հատվածներն

					Թագավորանի ստից հվ-աե		ավերված, տնամերձերի տարածքում
10			ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ «ԸՈՍԻ ՃՈԹԵՐ»	Զ. ա. 4-1 հազ., հե-լեն. ժշրջ., միջնադար	Փամբակ գետի ձախափնյա երկու վտակներով եզերված հրվանդանի վրա	Յ	N 3 դպրոցի տարածքում և բարձունքի լանջերին
	10.1		Ղամբարանադաշտ	Զ. ա. 4-1 հազ.	բնակատեղիի շրջակայքում	Յ	զուրկ է վերգետնյա կառույցներից
11			ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Զ. ա. 2 հազ., հե-լեն. ժշրջ., միջնադար	Վանաձոր թաղամասում, գետի աջ ափին	Յ	«Ծիծեռնակ» ճամբարի տարածքում, ավերված
	11.1		Գերեզմանոց	9-14-րդ դդ.	Վանաձոր գետի աջափնյա վտակի ձախ ափին	S	ավերված
	11.1.1		Խաչքար	12-14-րդ դդ.	«Ծիծեռնակ» ճամբարից հս-ամ	S	հատված
	11.1.2		Խաչքար	12-14-րդ դդ.	«Ծիծեռնակ» ճամբարից հս-ամ	Յ	ծառի տակ
	11.1.3		Կոթող	9-10-րդ դդ.	«Ծիծեռնակ» ճամբարից հս-ամ	Յ	
	11.1.4		Տապանաքար	13-14-րդ դդ.	գերեզմանոցի հվ եզրին	Յ	երկատված
12			ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ «ՄԱՃՏՈՑԻ ԲԼՈՒՐ»	Զ. ա. 4-3 հազ.	Ղիմաց թաղամասում	Յ	N 8 դպրոցի տարածքում
13			ԳԵՐԵԶՄԱՆ-ՅՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ ՇԱՅԱԶԱՐՅԱՆ ԳՈՒՐԳԵՆԻ	1992 թ.	Տարոն 2 թաղամաս, Շիրակի խճուղի, 20 և 21 փողոցների հատման խաչմերուկում	Յ	Արիության մեդալի շքանշանակիր, զոհվել է Արցախում
14			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	17-20-րդ դդ.	Տարոն 4 թաղամասում, գործող գերեզմանոցի հվ մասում	S	Նախկին Ղշաղ գյուղի գերեզմանոցը
15			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	1992-1995 թթ.	Տավրոս թաղամասի գերեզմանոցի ար մասում	S	թաղված են Արցախի հերոսամարտում զոհվածները
16			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՊԱՊԱՆԻ»	5-17-րդ դդ.	Վանաձոր թաղամաս, քաղաքից 2.5 կմ հվ-ամ, անտառի բացատում	Յ	Մետաքսաթելի գործարանի պանսիոնատից 1 կմ ամ
	16.1		Գերեզմանոց	5-17-րդ դդ.	գյուղատեղից 250-300 մ հվ, հեղեղատի աջ ափին	Յ	ավերված
	16.1.1		Խաչքար	12-14-րդ դդ.	մատուռի ար պատին հպված	Յ	հատված
	16.1.2		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցուց 40-50 մ հս-ար. դեպի հեղեղատը իջնող թեք լանջի վրա	Յ	հատված
	16.1.3		Սարկոֆագ	5-րդ դ.	Եկեղեցուց 4 մ հս, թեք լանջին	Յ	պահպանվել է կափարիչը
	16.1.4		Տապանաքար	14-16-րդ դդ.	Եկեղեցու ար պատին հպված	S	
	16.1.5		Տապանաքար	14-16-րդ դդ.	մատուռի ար պատից 3 մ	S	

				ար		
16.2		Եկեղեցի «Կոտրած»	5-7, 12-17-րդ դդ.	գյուղատեղից 250-300 մ հվ. բարձունքի վրա	Յ	«Կոտրած եկեղեցու թալա» վայրում, ավերված
	16.2.1	Բնակելի խցեր	միջևադար	Եկեղեցուց 10-15 մ ամ	Տ	ավերված
16.3		Մատուռ	միջևադար	Եկեղեցուց 8 մ հվ. բարձունքի վրա	Յ	ավերված
	16.3.1	Խաչքար	12-14-րդ դդ.	մատուռի մեջ	Յ	ընկած է գետնին
16.4		Քարայր	միջևադար	գյուղատեղիի մոտ, հեղեղատի ձախ ափին	Յ	
17		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՀԱՅՂԱՐԲԵԳ»	միջևադար	Տարոն թաղամասից 1 կմ հս-աե	Յ	Հայրաբեգ գետակի աջ ափին
	17.1	Գերեզմանոց	ուշ միջևադար	գյուղատեղիում	Տ	
18		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՓԱՇԻ ԳԵՂ»	միջևադար	հեռուստ. աշտարակը կրող սարի ար ստորոտում	Տ	ավերված
	18.1	Գերեզմանոց	ուշ միջևադար	գյուղատեղիում	Տ	պահպանվել են 2 տապանաքարեր
19		ԴԱՍԲԱՐԱՆ	Ք. ա. 2 հազ. 2 կես	Վանաձոր թաղամասում	Յ	նախկին գյուղտեխնիկումի տնամերձ այգում
20		ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2 հազ. 2 կես	Դիմաց թաղամասում, Տանձուտ գետի աջ ափին	Յ	Էլեկտրալամպերի գործ. տարածքում
21		ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	Բազում թաղ. աե եզրին, ճանապարհամերձ հատվածում	Յ	վերգետնյա կառույցներն ավերված են
22		ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	Տավրոս թաղամասում, «Հոկտեմբեր» կինոթատրոնից մինչև գերեզմանոց ձգվող տարածքում	Յ	վերգետնյա հատվածները ավերված են
23		ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	հեռուստ. աշտարակը կրող սարի հս-ար ստորոտում	Յ	քիմկոմբինատից 100 մ հվ-ամ
24		ԵԿԵՂԵՑԻ	վերակառ. 1857 թ.	Խնձորուտ թաղամաս, գերեզմանոցի հվ մասում	Յ	Տանձուտ գետի աջ ափին
	24.1	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու աջ խորանում	Տ	
	24.2	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու հս պատին, Մկրտության ավազանի աջ կողմում	Տ	
	24.3	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու հս պատին, Մկրտության ավազանի ձախ կողմում	Տ	
	24.4	Խաչքար	13-15-րդ դդ.	ազուցված է հվ ճակատին, բարավորի քարից վեր	Տ	
	24.5	Խաչքար	14-15-րդ դդ.	ազուցված է հվ մուտքի աջ	Տ	հատված

				կողմում		
24.6		Խաչքար	17-րդ դ.	ազուցված է գլխավոր մուտքի աջ կողմում	S	հատված
24.7		Գերեզմանոց	13-19-րդ դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Յ	
	24.7.1	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու մուտքից աջ	Յ	ընկած է գետնի վրա
	24.7.2	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու մուտքից ձախ	Յ	ընկած է գետնի վրա
	24.7.3	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ պատից 12 մ հվ	Յ	հատված, ճանապարհի եզրին
	24.7.4	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ պատից 12 մ հվ	Յ	թերի, ճանապարհի եզրին
	24.7.5	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ պատից 12 մ հվ	Յ	թերի, ճանապարհի եզրին
	24.7.6	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ պատից 12 մ հվ	Յ	ճանապարհի եզրին
	24.7.7	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ պատից 12 մ հվ	Յ	ճանապարհի եզրին
	24.7.8	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ պատից 12 մ հվ	Յ	թերի, ճանապարհի եզրին
	24.7.9	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ պատից 12 մ հվ	S	հատված, ճանապարհի եզրին
	24.7.10	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ պատից 10 մ հվ	S	հատված, ճանապարհի եզրին
	24.7.11	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ պատից 8 մ հվ	Յ	թերի, ճանապարհի եզրին
	24.7.12	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ պատից 7 մ հվ	Յ	թերի, ճանապարհի եզրին
	24.7.13	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ պատից 7 մ հվ	Յ	թերի, ճանապարհի եզրին
	24.7.14	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ-ամ անկյունից 7 մ հվ	Յ	կանգնեցված է գետնի վրա
	24.7.15	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու ամ ճակատից 7 մ հվ	Յ	թերի
25.		ԵԿԵՂԵՑԻ	1859 թ.	Խնձորուտ թաղամասում	S	
	25.1	Գերեզմանոց	19-րդ դ.	Եկեղեցուց հս-ամ	S	
		ԵԿԵՂԵՑԻ	1895 թ.	կայարանամերձ հրապարակից ամ, Երկաթուղային կայանի զբոսայգում	Յ	խաչածն հատակագծով կենտրոնագմբեթ ռուսական եկեղեցի
		ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՍԲ. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	13-14 դդ, 1831 թ.	Փամբակ և Տանձուտ գետերի միախառնման վայրում, բլրի վրա	Յ	Գուգարաց թեմի առաջնորդարան է
	27.1	Գերեզմանոց	13-20-րդ դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Յ	
	27.1.1	Գերեզման Խաչատուր Աբովյան Աբովյանցի	19-րդ դ.	Եկեղեցու մուտքից աջ	S	մարմարե սալիկներով պատված երեք գերեզմաններից հս-ինը
	27.1.12	Տապանաքար	14-16-րդ դդ.	Եկեղեցու հս պատի մոտ	S	բազալտե սալատապան վրան խաչի պարզ գծապատկեր
	27.1.1	Տապանաքար	14-16-	Եկեղեցուց հս	S	բազալտե

	13			րդ դդ.			սալատապան եզերված զույգ ակունքերով
	27.1.14	Տապանաքար		14-16-րդ դդ.	Եկեղեցուց հս-առ	S	բազալտե սալատապան եզերված զույգ ակունքերով
	27.1.15	Տապանաքար		14-16-րդ դդ.	Եկեղեցուց հվ	S	բազալտե սալատապան երկրաչափական զարդերիզով, կենտրոնում մարդու գծապատկեր
	27.1.16	Տապանաքար		16-18-րդ դդ.	Եկեղեցուց հս	S	խորանարդածև, կարմիր տուֆից, արձանագիր, հրեշտակի քանդակով
	27.1.17	Տապանաքար		16-18-րդ դդ.	Եկեղեցուց հս-ամ	S	խորանարդածև, կարմիր տուֆից, հեծյալի քանդակով
	27.1.18	Տապանաքար		16-18-րդ դդ.	Եկեղեցուց հվ	S	խորանարդածև, կարմիր տուֆից, գուլթանի հարթաքանդակով
	27.1.19	Տապանաքար		16-18-րդ դդ.	Եկեղեցուց հս-ամ	S	խորանարդածև, արձանագիր, սև տուֆից, կողերին քանդակներ
	27.1.20	Տապանաքար		16-18-րդ դդ.	Եկեղեցուց հս-ամ	S	Երկանջ, նարնջագույն տուֆից, չորս կողմից քանդակազարդ
	27.1.21	Տապանաքար		1816 թ.	Եկեղեցուց հվ	S	խորանարդածև, գորշ տուֆից, արձանագիր, պատկերազարդ
	27.1.22	Տապանաքար		1839 թ.	Եկեղեցու առ պատի մոտ	S	խորանարդածև, արձանագիր, Ղարաքիլիսայի հիշատակումով
	27.1.23	Տապանաքար		1840 թ.	Եկեղեցու առ պատի մոտ	S	խորանարդածև, արձանագիր
	27.2	Եկեղեցի Աբ. Աստվածածին		1831 թ.	համալիրի կենտրոնական մասում	Ղ	
	27.2.1	Արձանագրություն		1831 թ.	Եկեղեցու ամ մուտքից վեր, բարավորի քարի վրա	Ղ	շինարարական արձանագրություն, որտեղ հիշատակվում է 1828 թ. երկրաշարժը
	27.1.2	Արձանագրություն		1831 թ.	Եկեղեցու ամ մուտքից վեր, բարավորի քարի վրա	Ղ	շինարարական արձանագրություն
	27.2.3	Չանգակատուն		1831 թ.	կից է Եկեղեցուն ամ-ից	Ղ	
	27.2.4	Առաջնորդարան		19-րդ դ.	Եկեղեցուց հվ-առ	S	Գուգարաց թեմի նախկին առաջնորդարանի շենքը
	27.2.5	Մատաղատուն		19-րդ դ.	Եկեղեցուց հվ-առ	S	
	27.3	Խաչքար՝ նվիրված 1988 թ. Երկրաշարժի զոհերին		1989 թ.	ցանկապատի տակ	S	քանդ. Ս. Դանիելյան
	27.4	Խաչքար՝ նվիրված Արցախի հերոսա-մարտի զոհերին		1995 թ.	ցանկապատի տակ	S	քանդ. Ս. Դանիելյան
28		ԵԿԵՂԵՑԻ «ԿՈՏՐՎԾ ԺԱՍ»		վաղ միջնադար	քաղաքի ամ եզրին, Փամբակ գետի ձախ ափ	Ղ	ավերված
	28.1	Խաչքար		15-րդ դ.	ագուցված է Եկեղեցու խորանի	Ղ	ստորին մասը կտրված

				պատին		
29			ԽԱՉՔԱՐ	13-14-րդ դդ.	Խնձորուտ թաղամասի հվ եզրին, Խնձորուտ գետի աջ ափին	Խաչի ձոր վայրում
30			ԽԱՉՔԱՐ	13-14-րդ դդ.	Մարգարեսան տային կենտրոնի հրապարակում	տեղափոխվել է Չափնի գյուղից
31			ԿԻՆՈՔԱՏՐՈՆ «ԵՐԵՎԱՆ»	1950-ական թթ.	քաղաքային զբոսայգու հվ-ատ մասում	
32			ԿԱՍՈՒՐԶ «ՅՈՒՍԵՓԱՆՑ»	18-րդ դ.	Շահումյանի հրապարակում	Վանաձոր գետի վրա
33			ԿԻՍԱՆԴՐԻ Զ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ	1971 թ.	Տիգրան Մեծի պողոտա, դպրոցի բակում	քանդ. Ե. Գոջաբաշյան
34			ՀԱՆՐԱԽԱՆՈՒԹԻ ՇԵՆՔԸ	1972 թ.	Երևանյան հրապարակ	ճարտ. Ս. Ասոյան, Ռ. Աբրահամյան
35			ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԱՐՑԱԽ	1980-ական թթ.	Տիգրան Մեծ և Վարդանանց փողոցների միջև	այստեղ տեղի են ունեցել Արցախյան ազատամարտին և Հայաստանի անկախությանը աջակցող հանրահավաքներ
	35.1		Քանդակ՝ «Վահագնի ծնունդը»	1981 թ.	հրապարակի կենտրոնում	քանդ. Մ. Մինասյան
36			ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՀԱՅԿԻ	1950 ական թթ.	քաղաքի կենտրոնում	Նախկին Կիրովի անվ. հրապարակը
	36.1		Լոռու մարզկենտրոնի շենքը	1953 թ.	հրապարակի հվ մասում	ճարտ. 2. Բախշինյան
	36.2		Վանաձորի քաղաքապետարանի շենքը	1953 թ.	հրապարակի ատ մասում	ճարտ. 3, Մարգարյան, Բ. Արզումանյան
37			ՀՈՒՇԱԴՔՅՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1960-ական թթ.	Տարոն 4 թաղամասում	Նախկին Ղշաղ գյուղի կենտրոնում
38			ՀՈՒՇԱԴՔՅՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1953 թ.	Խնձորուտ թաղամաս, Վանաձոր-Դիլիջան ճանապարհի ձախ եզրին	քանդակագործ Մեհրաբ
39			ՀՈՒՇԱԴՔՅՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1955 թ.	քաղաքի կենտրոնական գերեզմանոցում	քանդակագործ Մեհրաբ
40			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ Զ. ԱԲԵՆՅԱՆԻ	1965 թ.	թատրոնի շենքի առջև	քանդ. Մ. Մինասյան
41			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1969 թ.	Հաղթանակի փողոց, անտառափեշի թեքության վրա	խորաքանդակներով զարդարված երկու հենապատեր՝ կենտրոնում հուշայուն, հավեր-ժական կրակով
42			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1969 թ.	Քիվիագործների զբոսայգում	բազալտե պատվանդանի վրա գիւկորի կիսանդրի
43			ՀՈՒՇԱԿՈՒԹՈՂ ՍՏԵՓԱՆ ՇԱՀՈՒՄՅԱՆԻ	1970-ական թթ.	Շահումյան հրապարակում	դեղնավուն տուֆից պատ՝ վրան հարթաքանդակներ
44			ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ	1918 թ. մայիս	Կամակատար մատուռից մինչև Փամբակ գետի աջ ափի	Ղարաքիլիսայի ճակատամարտի վայրը

					բարձունքները		
45			ՄԱՆԿԱԿԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՄԻ ՇԵՆՔԸ	1950-ական թթ.	Տիգրան Մեծի պողոտա	Հ	ճարտ. Գ. Աղաբաբյան
46			ՄԱՏՈՒՌ ՍՔ. ԿԻՐԱԿԻ	1894 թ.	Սասունցիների փող. N 2 տնից հս, ԽՆճորուտ գետի աջ ափին	Հ	Խաչի ծոր վայրում
	46.1		Արձանագրություն	1894 թ.	առաստաղին հպված, բեմի կամարից վերև	S	շինարարական
	46.2		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	բեմի հս խորշում	S	
	46.3		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	հս պատի կենտրոնական խորշում	S	
	46.4		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	բեմի հս մասում	S	
	46.5		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	բեմի կենտրոնում	S	
	46.6		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	բեմի հվ մասում	S	
	46.7		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	բեմի վրա	S	
	46.8		Խաչքար	9-10-րդ դդ.	բեմի վրա	Հ	
	46.9		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	բեմի վրա	Հ	
	46.10		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ամ մուտքից հվ, խորշում	Հ	
	46.11		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ամ պատի հս խորշում	S	
	46.12		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	բեմի հվ խորշում	S	
	46.13		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	բեմի հվ խորշում	S	
	46.15		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	բեմի վրա	S	
	46.16		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	բեմի վրա	S	հատված
	46.17		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	բեմի վրա	S	հատված
	46.19		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ամ պատի տակ	S	հատված
	46.20		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ամ պատի տակ	S	հատված
	46.21		Գերեզմանոց	5-19-րդ դդ.	մատուռի շրջակայքում	Հ	ավերված
	46.21.1		Խաչքար՝ թևավոր խաչ	5-7 դդ.	մատուռի մոտ	Հ	վերակազմված
	46.21.2		Խաչքար	10-11-րդ դդ.	մատուռից 3 մ հս-ամ	Հ	
	46.21.3		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	մատուռից 2 մ ամ, մուտքի դիմաց	Հ	
	46.21.4		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	մատուռից 4 մ հվ-ամ	Հ	
	46.21.5		Կոթող	5-7-րդ դդ.	մատուռի աե պատի տակ	Հ	հատված
	46.22		Մատաղատուն	19-րդ դ.	մատուռից 5 մ հվ	S	
47			ՄԱՏՈՒՌ «ԿԱՄԱԿԱՏԱՐ»	միջնադար վերակառ. 1841 թ.	Վանաձոր-Ստեփանավան ճանապարհից 300 մ աե	S	համանուն բլրի գագաթին
48			ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՊԱԼԱՏԻ ՇԵՆՔԸ	1950-ական թթ.	քիմկոմբինատի այգուց հվ-աե	Հ	ճարտ. Ռ. Ալավերդյան, ավերվել էր երկրաշարժից և վերականգնվել է 2003 թ. Լինսի հիմնադրամի միջոցներով
49			ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՀԻ ՇԵՆՔԸ	1972 թ.	Երևանյան	Հ	ճարտ. Լ.

50			ՏՈՒՆ-ԹԱԳԱՐԱՆ ԱՏԵՓԱՆ ԶՈՐՅԱՆԻ	1980-ական թթ.	Ստեփան Զորյանի փ. 26	Յ	
51			ՔԱՐԱՅՐ		Տարոն թաղասի հս-ան կողմում, Զայրարբեգի ձորում	Տ	

5.2. Այլվերրի քաղաք

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1			ԱՂԲՅՈՒՐ	1255 թ.	Սանահի վանքից ամ, թաղամասի եզրին	Յ	Վերականգնվել է 1951-1952 թթ.	
	1.1		Խաչքար, կերտող՝ Խոցադեղ Միակեաց	1292 թ.	ագուցված է եղել աղբյուրի ծածկի մեջ	Յ	պատվիրատու հայր Յոհանես	
	1.2		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ագուցված է աղբյուրի հվ պատին, ներքուստ	Յ		
2			ԱՄՐՈՑ «ԿՈՇԱԲԵՐՂ»	10-13-րդ դդ.	Սանահին թաղամասից 5 կմ հվ	Յ		
	2.1		Գյուղատեղի «Կոշաբերդ»	10-17-րդ դդ.	«Կոշաբերդ» հանդամասում, երկու բլուրների վրա	Յ		
		2.1.1	Քարայր-կացարան	13-18-րդ դդ.	գյուղատեղիում բարձրացող ժայռի մեջ	Յ		
	2.2		Գերեզմանոց	10-13-րդ դդ.		Յ		
	2.3		Եկեղեցի	18-րդ դ.		Յ		
		2.3.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու հս պատի մոտ, ներքուստ	Յ		
	2.4		Մատուռ	10-13-րդ դդ.		Յ		
3			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	11-15-րդ դդ.	Սանահին թաղամասի հս կողմում	Յ		
4			ԳՅՈՒԴԱՏԵՂԻ	12-19-րդ դդ.	Սանահին թաղամասից 2 կմ հվ-ատ	Յ		
5			ԳՅՈՒԴԱՏԵՂԻ	միջնադար	Դեբետ գետի աջափնյա լեռնալանջին	Յ		
6			ԳՅՈՒԴԱՏԵՂԻ «ՄԱՆԵՍ»	19-20-րդ դդ.	Լեռնամետալուրգիական կոմբինատի շրջակայքում	Յ		
7			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	Մանես թաղամասում, «Նահատակ» մատուռի շուրջ	Յ		
8			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	Սանահին գյուղի տարածքում	Յ		
9			ԵԿԵՂԵՑԻ	1880-1890 թթ.	Մանես թաղամասի կենտրոնում	Տ	հունական	
10			ԵԿԵՂԵՑԻ	19-րդ դ.	Մանես թաղամասի կենտրոնում	Տ		
	10.1		Զանգակատուն	1902 թ.	կից է եկեղեցուն ամ-ից	Տ		
	10.2		Խաչքար	10-11-րդ դդ.	Եկեղեցու ներսում	Յ		
	10.3		Շրջապարիսպ	19-րդ դ.		Տ		
11			ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԿԱՐԱՊԵՏ	11-րդ դ.	քաղաքից 2 կմ ատ	Յ	բլրի վրա, կիսավեր	
12			ԺՈՂՈՎՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ	1903-1905 թթ.	N 147 տունը	Տ		
13			ԺՈՂՈՎՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ	1903-1905 թթ.	Սանահի վանքից 50 մ հս-ատ	Տ		
14			ԽԱՉՔԱՐ	1011 թ.	Սանահին թաղամասում	Վ.	Էվրյանի տնամերձ հողամասում	
15			ԽԱՉՔԱՐ	11-րդ դ.	ջրամբարի մոտ	Յ	ընկած է գետինին	
16			ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ	Սանահին թաղամա-	Յ	արձանագիր	

			դդ.	սից 2 կմ հս, ձորեզրին	
17		ԽԱՉԶԱՐ	13-րդ դ.	Սանահին կայարանից Կաճաճկուտ տանող ճանապարհին	Յ
18		ԽԱՉԶԱՐ	13-րդ դ.	Սանահին սարահարթ տանող ճանապարհի աջ կողմում, աղբյուրի մոտ	Յ
19		ԽԱՉԶԱՐ	13-րդ դ.	ագուցված Է Կարի ֆաբրիկայի պահեստի շենքի ամ պատին	
20		ԽԱՉԶԱՐ «ԾԻՐԱՆԱԿՈՐ»	1222 թ.	Սանահին վանքից ամ	Յ
21		ԽԱՉԶԱՐ «ՄԱՆՈՒՉԱՐԵՆՅ»	1252 թ.	Սանահին թաղամասի հս-աե մասում, ձորաբերանին	Յ պատվիրատու՝ Ավետիս վարդապետ
22		ԽՃԱՆԿԱՐ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ	20-րդ դ.	քաղաքի մեջ	Յ հեղ.՝ Յ. Ռուխկյան
23		ԿԱՍՈՒՐԶ (ՍԱՆԱՀՆԻ ԿԱՍՈՒՐԶ)	1195 թ.	քաղաքի կենտրոնում, Սանահին տանող հին ճանապարհին, Դեբեդ գետի վրա	Յ միաթռչիչ, պատերի վրա առյուծների հարթաքանդակներ, կառուցել է Վանենի թագուհին
24		ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ՝ ԱԼԱԿԵՐՂՈՒ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆՆԵՐԻՆ	1975 թ.	քաղաքի մեջ	Յ
25		ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1985 թ.	ձորում, Դեբեդ գետի աջ ափին	Տ
26		ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1946 թ.	քաղաքի մեջ	Յ ճարտ.՝ Ռ. Իսրայելյան
27		ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1961 թ.	Սանահին թաղամասում, դպրոցից 100 մ հս-ամ	Տ ճարտ.՝ Ռ. Հակոբյան
28		ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼԻՐ՝ ԱՐՑՅՈՄ ՄԻԿՈՅԱՆԻՆ	1982 թ.	Սանահին թաղամասում, դպրոցի մոտ	Յ
29		ԶԻԹԱՀԱՆ		Մանես թաղամասում	Տ
30		ՄԱՏՈՒՌ	18-19-րդ դդ.	Սանահին թաղամասում, խանութի մոտ	Յ
	30.1	Խաչքար	12-13-րդ դ.		Յ
	30.2	Խաչքար	12-13-րդ դ.		Յ
31		ՄԱՏՈՒՌ	18-19-րդ դդ.	Սանահին թաղամասից 1 կմ հս	Յ
32		ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	13-րդ դ.	Սանահին թաղամասի հս-աե եզրին	Յ
33		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՍԱՆԱՀԻՆ	10-13-րդ դդ.	Սանահին թաղամասի կենտր. բարձրադիր մասում	Յ
	33.1	Աղբյուր	1831 թ.	վանքի բակում, հս պարսպապատի մեջ	Յ կառուցել է վանքի առաջնորդ Յ. Տեր-Բարսեղյանցը
	33.2	Առաջնորդի տունը	19-րդ դ. սկիզբ	շրջապարսպից 15 մ հս	Յ 1920-ական թթ. շենքում գործել է դպրոց-մանկապարտեզ, ապա դարձել է ուսուցչի տուն: Վերականգնվել է

					1977 թ.
33.3		Գավիթ	1181 թ.	կից Է Սբ. Ամենափրկիչ եկեղեցուն ամ-ից	Ք կառուցել Է վանքի առաջնորդ Յովհաննեսը, ճարտ. Ժամհայր
	33.3.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է ամ պատին	Ք
	33.3.2	Խաչքար Սարգիս Մամիկոնյանի	1215 թ.		Ք
	33.3.3	Խաչքար	13-րդ դ.	կանգնեցված Է հս սյան խոյակի վրա	Ք
	33.3.4	Տապանաքար Խորամի	1301 թ.		Ք
	33.3.5	Տապանաքար Չաքարիայի	1317 թ.		Ք
	33.3.6	Տապանաքար Ավագի	1434 թ.		Ք
	33.3.7	Տապանաքար Միրիանի	1506 թ.		Ք
	33.3.8	Տապանաքար պարոն Վասակի	1551 թ.		Ք
	33.3.9	Տապանաքար պարոն Վասակի	1579 թ.		Ք
	33.3.10	Տապանաքար պարոն Բճանի	16-րդ դ.		Ք
	33.3.11	Տապանաքար պարոն Ղուրմիշի	16-րդ դ.		Ք
	33.3.12	Տապանաքար Թամարի	16-րդ դ.		Ք
	33.3.13	Տապանաքար Յայր Յովհաննեսի	16-րդ դ.		Ք
	33.3.14	Տապանաքար պարոն Շհարի	16-րդ դ.		Ք
	33.3.15	Տապանաքար պարոն Վասակի	16-րդ դ.		Ք
	33.3.16	Տապանաքար	17-18-րդ դդ.	գավթի հս կողմում	Տ
	33.3.17	Տապանաքար Արտավազի			Ք
	33.3.18	Տապանաքար Ափայի			Ք
	33.3.19	Տապանաքար Գոգի			Ք
	33.3.20	Տապանաքար ճգնավոր Գոհար Մելիքի			Ք
	33.3.21	Տապանաքար Գրիգորի			Ք
	33.3.22	Տապանաքար Գրիգորի			Ք
	33.3.23	Տապանաքար Թամթեի			Ք
	33.3.24	Տապանաքար Խաթունշիրի			Ք
	33.3.25	Տապանաքար Խորիշահի			Ք
	33.3.26	Տապանաքար Կարճիկի			Ք
	33.3.27	Տապանաքար պարոն Կուկի			Ք
	33.3.28	Տապանաքար Յամազասպի			Ք
	33.3.29	Տապանաքար Յասանի			Ք
	33.3.30	Տապանաքար Յասանի			Ք
	33.3.31	Տապանաքար Շերբարիքի			Ք
	33.3.32	Տապանաքար Սարգիս Աղեկեցու			Ք
	33.3.33	Տապանաքար Սարգսի			Ք
	33.3.34	Տապանաքար Սլիկի			Ք
	33.3.35	Տապանաքար Սմբատի			Ք
	33.3.36	Տապանաքար Սմբատ Խաչենցու			Ք

	33.3.37	Տապանաքար Վաչե Ավետու			Հ	
	33.3.38	Տապանաքար Վահրամի			Հ	
	33.3.39	Տապանաքար Թուրդաշահի			Հ	
33.4		Գերեզմանոց	10-19-րդ դդ.	բակի առև հվ մասում	Հ	
	33.4.1	Խաչքար	13-րդ դ.	Աբ. Ամենափրկիչ եկեղեցուց 6 մ առ	Հ	
33.5		Գերեզմանոց	12-20-րդ դդ.	համալիրից հվ և հվ-առ, շրջապարսպից դուրս	Հ	
	33.5.1	Ղամբարան-մատուռ-տապանատուն Չաքարյան իշխանների	12-13-րդ դդ.	շրջապարսպից դուրս՝ գերեզմանոցից առ, Աբ. Հակոբ եկեղեցու մոտ	Հ	այստեղ թաղված են Վահրամ, Սարգիս Մեծ և Չաքարե Չաքարյանները
	33.5.2	Եկեղեցի Աբ. Հակոբ (Սինն)	10-րդ դ.	Աբ. Ամենափրկիչ եկեղեցուց հվ-առ, գերեզմանոցում	Հ	պահպանվել են հս ավանդատները: Թանգվել է 1752 թ.՝ վանքի վերանորոգման ժամանակ
	33.5.3	Եկեղեցի Աբ. Հարություն	13-րդ դ.	գերեզմանոցում	Հ	
	33.5.6	Խաչքար Գրիգոր Տուտերդու, կազմող՝ Մխիթար	1184 թ.	Աբ. Հարություն եկեղեցու մոտ	Հ	մեջքի վրա ընդարձակ արձանագրություն
	33.5.7	Խաչքար Սարգիս Մեծի	1187 թ.	տապանատան հս-առ անկյունում	Հ	
	33.5.4	Խաչքար Հովհաննես քահանայի	1227 թ.	Գր. Տուտերդու խաչքարից 10 մ առ	Հ	պատվիրատու՝ Հովհաննես առաջնորդ
	33.5.5	Խաչքար	13-րդ դ.	Արդությանների ղամբարանի մոտ, առ պարսպապատին կից	Հ	երկաստիճան պատվանդանի վրա
	33.5.8	Տապանաքար Գրիգորի	13-րդ դ.	Տուտերդու խաչքարի մոտ	Հ	
	33.5.9	Տապանաքար Խաչագուտի	13-րդ դ.	Տուտերդու խաչքարի մոտ	Հ	
	33.5.10	Տապանաքար Յուսեփ քաղաքացու	17-րդ դ.	Տուտերդու խաչքարի մոտ	Հ	
	33.5.11	Տապանաքար հայր Յոհաննեսի	13-րդ դ.	Տուտերդու խաչքարի մոտ	Հ	
	33.5.12	Տապանաքար Սարգիս վարդապետի	1271 թ.	Տուտերդու խաչքարի մոտ	Հ	
	33.5.13	Տապանաքար Սարգիս Փարջիկի	13-րդ դ.	Տուտերդու խաչքարի մոտ	Հ	ծաղկող
	33.5.14	Տապանաքար Սարգիս	13-րդ դ.	Տուտերդու խաչքարի մոտ	Հ	
	33.5.15	Տապանաքար Վասակի	1211 թ.	Տուտերդու խաչքարի մոտ	Հ	
	33.5.16	Տապանաքար Զրոյի	1038 թ.	տապանատան առ կողմում	Հ	
33.6		Գրատուն-մատենադարան (Լշխարատուն)	1063 թ.		Հ	կառուցել է Դավիթ Անհողինի դուստր Հրանուշ թագուհին
	33.6.1	Խաչքար	1262 թ.	ագուցված է առ պատին	Հ	
	33.6.2	Խաչքար	1475 թ.	ագուցված է առ պատի որմնախոյակի վրա	Հ	
	33.6.3	Սրահ	13-րդ դ.	կից է գրատանը հվ-ից	Հ	
	33.6.4	Տապանաքար պարոն ԲԷկիջանի	1286 թ.	գրատան մուտքի մոտ	Հ	
	33.6.5	Տապանաքար Խանդիխաթունի	13-րդ դ.	գրատան մուտքի մոտ	Հ	

	33.6.6	Տապանաքար Մամայի և իր մոր Շնորոր տիկնա	13-րդ դ.	գրատան առջև	Յ	
	33.6.7	Տապանաքար Մելիքի	13-րդ դ.	գրատան առջև	Յ	
	33.6.8	Տապանաքար Նրջիսի	13-րդ դ.	գրատան մուտքի մոտ	Յ	
33.7		Ղամբարան Արղության-Երկայնաբազուկների	19-րդ դ.	պարսպափակ տարածքի հվ-ատ մասում	Յ	
33.8		Ղամբարան Կյուրիկյան թագավորների	10-11-րդ դդ.	կից Է Սբ. Աստվածածին եկեղեցուն աե-ից	Յ	համալիրի վաղագույն կառույցներից Է
33.9		Չանգակատուն	13-րդ դ.	կից Է Նախագավթի հս ճակատի ամ կեսին	Յ	կառուցել Է Աբասի որդի Վազը
	33.9.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է աե պատի վերնամասում	Յ	
	33.9.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է աե պատի վերնամասում	Յ	
33.10		Եկեղեցի Սբ. Ամենափրկիչ (Կաթողիկե)	966 թ.		Յ	կառուցել Է Աշոտ Ողորմածի կինը՝ Խոսրովանույշ թագուհին: Վերածվել Է թանգարանի
	33.10.1	Խաչքար	11-12-րդ դդ.	եկեղեցու բեմում	Յ	
	33.10.2	Խաչքար	11-12-րդ դդ.	Նախորդի մոտ	Յ	
	33.10.3	Խաչքար	1203 թ.	եկեղեցում	Յ	
	33.10.4	Խաչքար	13-րդ դ.	եկեղեցում	Յ	
	33.10.5	Խաչքար	15-րդ դ.	հենած Է եկեղեցու հվ պատին, ներքուստ	Յ	արձանագիր
	33.10.6	Խաչքար	1632 թ.	ագուցված Է եկեղեցու հս ավանդատան մուտքից աջ	Յ	
33.11		Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին	10-րդ դ. 30-40-ական թթ.		Յ	
	33.11.1	Խաչքար	989 թ.	եկեղեցու աե պատի մոտ	Յ	արձանագիր
	33.11.2	Խաչքար	12-րդ դ.	ագուցված Է եկեղեցու ամ ճակատին	Յ	
	33.11.3	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	եկեղեցում	Յ	
	33.11.4	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	եկեղեցում	Յ	
	33.11.5	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	եկեղեցում՝ հվ պատի մոտ	Յ	
	33.11.6	Տապանաքար պարոն Ավետեցի	14-15-րդ դդ.	եկեղեցու աե կողմում	Յ	
	33.11.7	Տապանաքար Գուրգեն Բագրատունու	989 թ.	եկեղեցու աե պատի տակ	Յ	
	33.11.8	Տապանաքար Զովհաննես վարդապետի	1471 թ.	եկեղեցու աե կողմում	Յ	
	33.11.9	Տապանաքար Ղուկաս Եպիսկոպոս Արելությանցի	1634 թ.	եկեղեցու հս պատի տակ	Յ	
	33.11.10	Տապանաքար Մկրտիչ վարդապետի	14-15-րդ դդ.	եկեղեցու աե կողմում	Յ	
	33.11.11	Տապանաքար տեր Սարկավազի	1531 թ.	եկեղեցու աե կողմում	Յ	
	33.11.12	Տապանաքար Ամիր Սարկսի	1538 թ.	եկեղեցու աե կողմում	Յ	
	33.11.13	Տապանաքար Ստեփաննոս Մաղաքյանի	19-րդ դ.	եկեղեցու աե կողմում	Տ	
33.12		Եկեղեցի Սբ. ռիգոր	1061 թ.		Յ	կառուցել Է Դավիթ Անհողինի դուստր

						Հրանուշ թագուհին
	33.12.1	Խաչքար պարոն Ավետիսի	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու մուտքի ձախ կողմում, արտաքուստ		Հ
	33.12.2	Տապանաքար Ներսես փիլիսոփայի	15-րդ դ.	Եկեղեցու մոտ		Հ
	33.13	Ճեմարան Գրիգոր Մագիստրոսի	11-րդ դ. առաջին կես (մինչև 1058 թ.)	Սբ. Ամենափրկիչ և Սբ. Աստվածածին Եկեղեցիների միջև		Հ վանքի հոգևոր դպրոցն էր՝ նեղ ու երկարավուն սրահ, առ պատուհանը հետագայում փակել են երեք խաչքարով
	33.13.1	Խաչքար տեր Սարգսի	1139 թ.	ճեմարանի առ կամարի տակ		Հ պատվանդանի վրա
	33.13.2	Խաչքար Զրոյի	13-րդ դ.			Հ
	33.13.3	Խաչքար	1562 թ.	առ պատուհանի շարվածքում		Հ պատվանդանի վրա
	33.13.4	Խաչքար պարոն Գորկի	1602 թ.	առ պատուհանի շարվածքում		Հ պատվանդանի վրա
	33.13.5	Խաչքար		առ պատուհանի շարվածքում		Հ
	33.13.56	Տապանաքար Հովսեփ սարկավազի	1434 թ.			Հ
	33.13.7	Տապանաքար Խաչատուր սարկավազի	1451 թ.			Հ
	33.13.8	Տապանաքար Իգնատիոս քահանայի	15-րդ դ.			Հ
	33.13.9	Տապանաքար Վարդան սարկավազի	15-րդ դ.			Հ
	33.13.10	Տապանաքար Սարգիս սարկավազի	1524 թ.			Հ
	33.14	Նախագավիթ	1211 թ.	կից Է Սբ. Աստվածածին Եկեղեցուն և Մագիստրոսի ճեմարանի սրահին ամ-ից		Հ կառուցել է Վաչե Վաչուտյանց իշխանը
	33.14.1	Խաչքար	1161 թ.	հենած Է առ պատին, մուտքից հս		Հ
	33.14.2	Խաչքար	12-րդ դ.	հենած Է առ պատին, մուտքից հվ		Հ
	33.14.3	Խաչքար	12-րդ դ.	Նախորդի մոտ		Հ
	33.14.4	Խաչքար	12-րդ դ.	ամ մուտքի մոտ		Հ
	33.14.5	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ամ մուտքի մոտ		Հ
	33.14.6	Խաչքար	13-րդ դ.	առ պատի տակ		Հ
	33.15	Տապանաքար տեր Անտոնի	1556 թ.			Հ վանքի բակում
	33.16	Տապանաքար Բարսեղ արքեպիսկոպոսի	1718 թ.			Հ վանքի բակում
	33.17	Տապանաքար Գրիգոր վարդապետի	13-րդ դ.			Հ վանքի բակում
	33.18	Տապանաքար Սարգիս քահանայի	1425 թ.			Հ վանքի բակում
	33.19	Տապանաքար Ստեփանոս վարդապետի	13-րդ դ.			Հ վանքի բակում
34		ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՅԱՐԱՆ	9-10-րդ դդ.		Սանահնի սարահարթի տակ՝ ձոր տանող հին ճանապարհի աջ կողմում	Հ
35		ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՅԱՐԱՆ	10-19-րդ դդ.		Սանահնի սարահարթի տակ, ավտոկայանի դիմաց, Դեբեդ գետից մոտ 200 մ բարձրության վրա	Հ
36		ԶԱՐԱՅՐ-			Մանես թաղամասում	Հ

				ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ				
--	--	--	--	------------------------	--	--	--	--

5.2.1. Ակներ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք.ա. 4-3 հազ.	Ալավերդուց 8 կմ հվ-ամ	Հ	
	1.1			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հազ.		Հ	1871 թ. ուսումնասիրել է Ա. Երիցյանը
2				ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ	10-13-րդ դդ.	քաղաքային 2 կմ հվ-ատ	Հ	
	2.1			Երեզմանոց	10-13-րդ դդ.		Հ	
		2.1.1		Խաչքար	1286 թ.		Հ	արձանագիր
	2.2			Մատուռ «Ունախաչ»	13-րդ դ.		Հ	
3				ԵԿԵՂԵՑԻ	1863 թ.	գյուղի մեջ	Հ	կառուցվել է իշխանուհի Բ. Արղուշյանը
	3.1			Գերեզմանոց	12-19-րդ դդ.	Եկեղեցու մոտ	Հ	
		3.1.1		Խաչքար	13-րդ դ.	հենած է եկեղեցու հվ պատին	Հ	
	3.2			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու հս պատին	Հ	
	3.3			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու հվ պատին	Հ	
	3.4			Խաչքար	13-րդ դ.	ազուցված է եկեղեցու ամ պատին	Հ	
	3.5			Խաչքար	13-րդ դ.	ազուցված է եկեղեցու ամ պատին	Հ	
4				ԽԱՉՔԱՐ	12-րդ դ.	գյուղի հս-ատ մասում	Հ	
5				ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղի հս-ատ մասում	Հ	
6				ԽԱՉՔԱՐ	13-րդ դ.	գյուղի հս-ատ մասում	Հ	
7				ԽԱՉՔԱՐ	13-րդ դ.	գյուղի հս-ամ մասում	Հ	
8				ԽԱՉՔԱՐ	13-րդ դ.	գյուղի հս-ամ մասում	Հ	
9				ԽԱՉՔԱՐ	13-րդ դ.	գյուղի հս-ամ մասում	Հ	
10				ԽԱՉՔԱՐ	13-րդ դ.	գյուղի մեջ	Հ	
11				ԽԱՉՔԱՐ	16-րդ դ.	գյուղի մեջ	Հ	
12				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՐՀԱԾՆԵՐԻՆ	1980 թ.	գյուղի հս-ամ եզրին	Տ	
13				ՔԱՐԱՅՐ- ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	10-19-րդ դդ.	գյուղի մոտ	Հ	

5.3. Ախթալա քաղաք

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	13-րդ դ.	Ախթալա կայարանի հս մասում, Դեբեդևի և Ախթալա ձորերի միացման անկյունում	Հ	ավերված, ժայռոտ բլրի գագաթին
2				ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ		քաղաքից հս-ատ, մայրուղուց աջ	Հ	
	2.1			Գերեզմանոց	9-14-րդ դդ.	մատուռի շուրջ	Հ	ավերված
		2.1.1		Խաչքար	9-10-րդ դդ.		Հ	
		2.1.2		Խաչքար	13-րդ դ.	մատուռից 30 մ հս	Հ	բլրի վրա
		2.1.3		Խաչքար	13-րդ դ.	մատուռի հվ ճակատի մոտ	Հ	

				դ.			
	2.1.4	Խաչքար		13-րդ դ.			Յ
	2.2	Մատուռ		12-13-րդ դդ.			Յ կիսավեր
	2.2.1	Խաչքար		13-րդ դ.	մատուռում		Յ կտրված
	2.2.2	Խաչքար		13-րդ դ.	մատուռում		Յ հատված
3		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ		Ք.ա. 2-1 հազ.	քաղաքի մեջ		Յ պեղել է ժակ դը Մորգանը
4		ԵԿԵՂԵՑԻ		10-12-րդ դդ.	կայարանում		Յ
5		ԵԿԵՂԵՑԻ		19-րդ դ.	քաղաքի մեջ		Տ
6		ԽԱՉՔԱՐ		13-րդ դ.	Ախթալա մտնող ճանապարհից ձախ, ճաշարանի մոտ		Յ
7		ԽԱՉՔԱՐ «ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ»		12-13-րդ դդ.	պանսիոնատ տանող ճանապարհի աջ եզրին		Յ
8		ՄԱՏՈՒՌ			Ախթալա կայարանում		Յ
9		ՔԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ			Ախթալա կայարանում		Յ
10.		Մ. Արամյանցի տուն (ամառանոց)		1898 թ.	քաղաքի մեջ		Տ

5.4. Թումանյան քաղաք

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	9-15-րդ դդ.	քաղաքի ամ եզրին		Յ
	1.1			Խաչքար	9-10-րդ դդ.			Յ
	1.2			Խաչքար	14-րդ դ.			Յ
2				ԽԱՉՔԱՐ	1247 թ.	քաղաքի հվ եզրին		Յ արձանագիր
3				ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	Կարի գործարանից ոչ հեռու, քարայրի մուտքի մոտ		Յ
4				ԽԱՉՔԱՐ	13-րդ դ.	Կարի գործարանից 50 մ հս-ամ		Յ
5				ԽԱՉՔԱՐ	13-րդ դ.	քաղաքի մեջ		Յ
6				ԽԱՉՔԱՐ	13-14-րդ դդ.	երկաթուղու կամրջի մոտ		Յ
7				ԽԱՉՔԱՐ	14-րդ դ.	նոր գերեզմանոցում		Յ
8				ԽԱՉՔԱՐ	14-15-րդ դդ.	քաղաքի հվ-ամ եզրին		Յ
9				ՀՈՒՇԱՐՉԱՆ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ	1986 թ.	քաղաքի մեջ		Յ

5.4.1. Զոբեր կայարանի գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ «ԱՎԱՆԱՔԱՐ»	14-15-րդ դդ.	Զոբեր կայարանից 5 կմ հվ		Յ հնագիտական գտածոները պահվում են Թումանյան քաղաքի թանգարանում
2.				ԱՄՐՈՑ «ԿՈՒԼԵԹ»		վանքից 5 կմ հվ-ատ, Դեբեդի աջափնյա ժայռերի վրա		
Յ								
	2.1			Խաչքար	10-12-րդ դդ.	ամրոցում		Յ
	2.2			Խաչքար		ամրոցում		Յ
3.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-12-րդ դդ.	Զոբեր կայարանից 1.8 կմ ատ, թունելի մոտ		Յ ավտոճանապարհով բաժանվել է երկու մասի
4.				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-16-րդ դդ.	Զոբեր կայարանից 2 կմ հս		Յ
4.1				Խաչքար	1361			Յ պատվանդանի վրա,

			թ.		երկատված
4.2		Խաչքար	1492 թ.		Հ հատված, ընկած է գետնին
4.3		Խաչքար	15-րդ դ.		Հ բարձր պատվանդանի վրա
4.4		Խաչքար	15-րդ դ.		Հ
4.5		Խաչքար	15-16- րդ դդ.		Հ պատվանդանի վրա
4.6		Խաչքար պարոն Դավթի	1512 թ.		Հ պատվանդանի վրա, երկատված
5.		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԻԳԱՅԱՏ»	10-16- րդ դդ.	Քոբեր կայարանից 1.6 կմ հս-ամ, Քոբերի վանքից 2 կմ հս, Դեբեդի ձորալանջի վրա	Հ «Գեղատեղ» վայրում
5.1		Գերեզմանոց	10-16- րդ դդ.	կայարանից 1-1.5 կմ հս, վանքի շուրջ	Հ
	5.1.1	Թևավոր խաչ	12-13- րդ դդ.		Հ հատված, ընկած է գետնին
	5.1.2	Խաչքար	9-րդ դ.	վանքից 8 մ հս-ատե	Հ ընկած է գետնին
	5.1.3	Խաչքար	12-րդ դ.	վանքից 60 մ հս-ատե	Հ
	5.1.4	Խաչքար	12-13- րդ դդ.	վանքից 8 մ ատե, գառնիթափին	Հ ընկած է գետնին
	5.1.5	Խաչքար	12-13- րդ դդ.		Հ
	5.1.6	Խաչքար	1214 թ.		Հ արձանագիր
	5.1.7	Խաչքար	1223 թ.		Հ քառաստիճան պատվանդանի վրա
	5.1.8	Խաչքար	1295 թ.	վանքից հվ	Հ ընկած է գետնին
	5.1.9	Խաչքար	13-րդ դ.	վանքից հս, պատի մոտ	Հ ստորին մասը, արձանագիր
	5.1.10	Խաչքար	13-րդ դ.	վանքից 6 մ ատե, թեք լանջին	Հ
	5.1.11	Խաչքար	13-րդ դ.	վանքից 6 մ ատե, թեք լանջին	Հ
	5.1.12	Խաչքար	13-րդ դ.		Հ
	5.1.13	Խաչքար	13-րդ դ.		Հ
	5.1.14	Խաչքար	13-14- րդ դդ.		Հ տեղահանված
	5.1.15	Խաչքար	14-րդ դ.	մատուռի մոտ	Հ
	5.1.16	Խաչքար	14-15- րդ դդ.		Հ եռաստիճան պատվանդանի վրա
	5.1.17	Խաչքար	1513 թ.	Գողգոթավանքից հվ	Հ
	5.1.18	Խաչքար	1521 թ.	Գողգոթավանքից հս, ավերակների մեջ	Հ երկատված
	5.1.19	Խաչքար	1579 թ.	Գողգոթավանքի մոտ	
	5.1.20	Խաչքար Արևշատի	13-րդ դ.	Գողգոթավանքից հս	Հ պատվանդանից ընկած
	5.1.21	Խաչքար Խոցաղեղի	1472 թ.	Գողգոթավանքի գերեզմանոցում	Հ
	5.1.22	Խաչքար Սաքելի	1292 թ.	Գողգոթավանքից քիչ հեռու, այգիների մեջ	Հ
	5.1.23	Խաչքար Վարդևարայի	1295 թ.	Գողգոթավանքից հվ-ամ	Հ

5.2		Եկեղեցի Գողգոթավանք Սբ. Աստվածածին (Սբ. Կաթողիկե)	1180- ական թթ.		Յ վերանորոգվել է 1223 թ.
5.3		Խաչքար	1580 թ.	Գողգոթավանք տանող ճանապարհի աջ կողմում	Յ
5.4		Խաչքար Գրիգորի	1223 թ.	Գողգոթավանքի և Քոբայրավանքի միջև	Յ պատվանդանի վրա, երեք կոթողներից կենտրոնականը
5.5		Խաչքար Սարուխի	1214 թ.	Գողգոթավանքի և Քոբայրավանքի միջև	Յ նույն պատվանդանի վրա
5.6		Խաչքար Լաշերի	1211 թթ.	Սբ. Գրիգորից ներքև	Յ երկատված
5.7		Խաչքար Խոցադեղի	1511 թ.	Գողգոթավանք տանող ճանապարհի աջ կողմում	Յ
5.8		Խաչքար Չտլի	1291 թ.	Գողգոթավանքից քիչ հս- առ, գյուղատեղիի եզրին	Յ
5.9		Մատուռ	13-րդ դ.	Եկեղեցուց հս-ամ, բարձունքի վրա	Յ կիսավեր
5.10		Մատուռ	13-րդ դ.	Նախորդին կից	Յ կիսավեր
6		ԽԱՉՔԱՐ	14-15- րդ դդ.		Յ Կ. Շահվերդյանի այգում
7		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ԸՈՐԱՅՐ (ԸՈՐԵՐ)	12-13- րդ դդ.	կայարանից հվ-ամ, Դեբեդի կիրճի բարձրադիր դարավանդների վրա	Յ
7.1		Գերեզմանոց	12-13- րդ դդ.	համալիրի տարածքում	Յ կան վրացերեն արձանագրությամբ տապանաքարեր
7.2		Գերեզմանոց	12-17- րդ դդ.	համալիրից 100 մ ամ	Յ ավերված
7.3		Եկեղեցի	12-րդ դ. վերջ	համալիրի հվ-առ եզրին	Յ միանավ մեծ սրահ, կիսավեր, կառուցել են Կյուրիկյանները, պատերը ծածկված են որմանակարներով
	7.3.1	Գավիթ (սրահ)	12-13- րդ դդ.	կից է մեծ եկեղեցուն հս- ից, մատուռ- ավանդատանը՝ ամ-ից	Յ
	7.3.2	Մատուռ- ավանդատուն	13-րդ դ.	կից է մեծ եկեղեցուն հս-ից	Յ ունի որմանակարներ
7.4		Եկեղեցի	13-րդ դ.	պարսպի գլխավոր մուտքի դիմաց	Յ թաղակապ սրահ
	7.4.1	Սրահ	13-րդ դ.	կից է եկեղեցուն հվ-ից	Յ
7.5		Եկեղեցի Մարիամաշեն	1171 թ.	մեծ եկեղեցուց առ, ժայռի եզրին	Յ կառուցել է Կյուրիկե Բ թագավորի դուստր Մարիամը
	7.5.1	Մատուռ	12-13- րդ դդ.	կից է Մարիամաշեն եկեղեցուն հվ-ից	Յ զույգ մատուռներից առ-ն է
	7.5.2	Մատուռ	12-13- րդ դդ.	կից է Մարիամաշեն եկեղեցուն հվ-ից	Յ զույգ մատուռներից ամ-ն է
7.6		Եկեղեցի «Չիթախանց վանք» (Չիթախավանք)	13-րդ դ.	վանքից մոտ 0.5 կմ հվ-առ, ձորալանջի հարթակի վրա	Յ միանավ դահլիճ, կրկնահարկ դամբարան-եկեղեցի
	7.6.1	Գերեզմանոց	13-15- րդ դդ.	Չիթախավանքի շրջակայքում	Յ
	7.6.2	Դամբարան		եկեղեցում	Յ ստորգետնյա, տոհմական
7.7		Չանգակատուն- տապանատուն	13-րդ դ.	մեծ եկեղեցուց հս	Յ կառուցել են Շահնշահի որդի Միխարգրծելը և կիևը՝ Վանենին
7.8		Մատուռ	12-13- րդ դդ.	մեծ եկեղեցուց 10 մ ամ	Յ պահպանվել են առ պատի ստորին շարքերը
7.9		Մատուռ	1295 թ.	մեծ եկեղեցուց 25 մ հս	Յ
7.10		Միաբանության շենքը	13-17-	մեծ եկեղեցուց ամ,	Յ

			րդ դդ.	զառիթափի ժայռի տակ	
7.11		Շինություն	12-13-րդ դդ.	համալիրից 20-30 մ աե, ձորում, ժայռին կից	Հավերժած
7.12		Շինություն	12-13-րդ դդ.	համալիրից 30 մ աե, ձորում	Հկիսավեր
7.13		Պարիսպ	13-րդ դ.	համալիրի հս և հս-աե կողմում	Հ
7.14		Սեղանատուն	13-րդ դ.	մեծ եկեղեցու հս-ամ կողմում	Հ պահպանվել են պատերը
8		ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	12-17-րդ դդ.	Քոբերի վանքի մոտ, ձորի բարձրադիր քարափներում	Հ քարայրներից մի քանիսը վերածվել են մատուռների և ճգնավորների կացարանների

5.5. Շամշուղ քաղաք

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ		քաղաքից 3 կմ հվ	Հ	
	1.1			Խաչքար			Հ	
2				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	միջնադար	քաղաքից 5 կմ հվ-ամ	Հ	
	2.1			Գերեզմանոց	10-15-րդ դդ.	գյուղատեղիում, «Սատանի» եկեղեցու մոտ	Հ	
	2.2			Եկեղեցի «Սատանի վանք» («Շեյթան քիլիսա»)	13-րդ դ.	գյուղատեղիում	Հ	
3				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԲԱՐՁՅԱԼ»			Հ	
	3.1			Խաչքար	13-րդ դ.		Հ	
4				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԲԵՐԱՁՈՐ»		քաղաքի եզրին	Հ	
	4.1			Խաչքար	17-րդ դ.		Հ	
5				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ՂՈՐՈՒՂ»	10-13-րդ դդ.	քաղաքից 12 կմ ամ	Հ	
	5.1			Գերեզմանոց	10-13-րդ դդ.	գյուղատեղիում	Հ	գերեզմանոցը գտնվում է դամբարանադաշտի տարածքում
6				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ՈՒՉՔԻԼԻՍԱ»	10-15-րդ դդ.	քաղաքից 5 կմ ամ	Հ	
	6.1			Գերեզմանոց	10-13-րդ դդ.		Հ	
	6.2			Եկեղեցի	10-13-րդ դդ.		Հ	
	6.3			Եկեղեցի «Սբ. Երրորդության» («Ուչքիլիսա»)	12-13-րդ դդ.	եկեղեցուց 300 մ աե	Հ	
7				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	քաղաքից 5 կմ ամ	Հ	«Ուչքիլիսա» վայրում
8				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	քաղաքից 8 կմ հվ-ամ	Հ	«Մուսիերի» վայրում
9				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	քաղաքից 12 կմ ամ	Հ	«Ղորուղ» վայրում, միջնադարյան գերեզմանոցի տարածքում
10				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	քաղաքի ամ եզրին	Հ	
11				ԵԿԵՂԵՑԻ «ՍՎԱ»	1909 թ.	քաղաքի ամ եզրին	Հ	վերանորոգ. 1970-ական թթ.
	11.1			Խաչքար	11-12-րդ դդ.	եկեղեցուց 5 մ հվ	Հ	
12				ԽԱՉՔԱՐ	13-րդ դ.	Լալվար սարի վրա	Հ	
13				ԽԱՉՔԱՐ	13-րդ դ.	գյուղից ամ, դամբանաբլրի վրա	Հ	հատված
14				ԽԱՉՔԱՐ	13-14-րդ դդ.	գյուղից ամ, դամբանաբլրի վրա	Հ	հատված
15				ԽԱՉՔԱՐ «ԳԻՆՉՂԱՐԻ ԽԱՉ»	13-14 դդ.	քաղաքից հս-ամ	Հ	
16				ՀՈՒՇԱԴԲՅՈՒՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇՆԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ	1972 թ.	քաղաքի կենտրոնում	Տ	

		ՉՈՐԿԱԾՆԵՐԻՆ			
17		ՁԻԹՅԱՆ	19-րդ դ.		S
18		ՄԱՏՈՒՌ	13-րդ դ.	քաղաքից 1 կմ հս	Յ «Շիշթափա» վայրում
	18.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ հատված
19		ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	10-11-րդ դդ.	գյուղից 13 կմ հվ-ամ, Լավվար սարի գագաթին	Յ

5.5.1. Ախթալա գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ ԱԽԹԱԼԱ (ՊՐՆՁԱՅԱՆՔ, ՄԻՍԽԱՆԱ)	10-13-րդ դդ.	գյուղի մեջ, հրվանդանի վրա	Յ	
	1.1			Վանական համալիր Ախթալա (Պղնձահանքի վանք, Մարիամ Աննայի վանք, Մեյրիման)	13-րդ դ.		Յ	
		1.1.1		Գերեզմանոց	13-14-րդ դդ.		Յ	Չաքարյանների տոհմական գերեզմանոցն է
		1.1.2		Եկեղեցի	13-րդ դ.	կից է Սբ. Աստվածածին եկեղեցուն հվ-ամ-ից	Յ	
		1.1.3		Եկեղեցի	13-րդ դ.	Սբ. Աստվածածին եկեղեցուց հս-ամ, պարսպապատի մոտ	Յ	
		1.1.4		Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին	13-րդ դ. առաջին քառորդ	համալիրի կենտր. մասում	Յ	կառուցել է Իվանե Չաքարյանը, ունի որմնասկարներ
			1.1.4.1	Տապանաքար Մուսե քահանայի	10-րդ դ.	եկեղեցու հս-աե ավանդատան մեջ	Յ	
		1.1.5		Մատուռ	13-րդ դ.	կից է Սբ. Աստվածածին եկեղեցուն հս-ից	Յ	
		1.1.6		Միաբանության շենքը		Սբ. Աստվածածին եկեղեցու հս-աե կողմում, աե պարսպապատին կից	Յ	տանիքը փլված
		1.1.7		Նախագավիթ-սրահ	13-14-րդ դդ.	կից է Սբ. Աստվածածին եկեղեցուն ամ-ից	Յ	
2				ԱՄՐՈՑ -ԴԻՏԱԿԵՏ	10-13-րդ դդ.	«Թոխմախ կալա» ամրոցից 3 կմ աե		
3				ԱՄՐՈՑ «ԹՈՒՄԱԽ ԿԱԼԱ»	Ք. ա. 2-1 հազ., 10-13-րդ դդ.	գյուղից հվ-ամ, համանուն լեռան գագաթին, անտառում	Յ	
4				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԲԱՐԻՏ»	9-16-րդ դդ.	գյուղի հս-աե կողմում	Յ	
	4.1			Գերեզմանոց	9-16 դդ.		Յ	
		4.1.1		Խաչքար Յակոբ երեցի	1245 թ.	եկեղեցու հվ պատի տակ	Յ	
		4.2		Եկեղեցի	13-րդ դ.		Յ	
		4.2.1		Խաչքար	13-րդ դ.	եկեղեցում		
		4.3		Խաչքար Մարիամ Կյուրիկյանի	1188 թ.	գյուղատեղիից ամ, խճուղու աջ կողմում, ձորալանջին	Յ	պատվանդանի վրա
5				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱՂԱՇՏ	Ք.ա. 8-7-րդ դդ.	Ախթալայի վանքից աե՝ «Սբ. Գևորգ» բլրի գագաթին և լանջերին	Յ	
6				ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐԻ	13-րդ դ.	Ախթալա ամրոցից 1 կմ ամ	Յ	

6.1		Եկեղեցի	13-րդ դ.	զույգ եկեղեցիներից հս կողմինը	Յ	թաղածածկ
6.2		Եկեղեցի	13-րդ դ.	կից Է Նախորդին հվ-ից		թաղածածկ, ան կեսում ունի կամարակապ մուտքով գետնահարկ
7		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԲԱՐՍԵՂ	13-րդ դ.	գյուղի ան կողմում	Յ	բլրի զագաթին
8		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԳԵՎՈՐԳ	1242-1250 թթ.	գյուղից 200 մ ան, բարձր բլրի վրա	Յ	կառուցել է վանքի առաջնորդ Պետրեն
8.1		Գերեզմանոց	13-20-րդ դդ.	Եկեղեցու մոտ	Յ	
8.2		Կառույցներ՝ օժանդակ	13-րդ դ.		Յ	
9		ԽԱՉԶԱՐ	9-10-րդ դդ.		Յ	Ռ. Շալաղոյանի տնամերձում
10		ԽԱՉԶԱՐ	12-13-րդ դդ.		Յ	Շ. Մխիթարյանի տնամերձում
11		ԽԱՉԶԱՐ	13-րդ դ.		Յ	Ռ. Շալաղոյանի տնամերձում
12		ՄԱՏՈՒՌ	13-րդ դ.	գյուղի կենտր. մասում	Յ	Մ. Բուռնաձեի բակում
12.1		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	մատուռում		
13		ՄԱՏՈՒՌ ԻՎԱՆԵԻ ԵՎ ԴԵՄԵՏՐԵԻ		Ախթալա ամրոցից մոտ 100 մ ամ	Յ	
13.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
14		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՍԲ. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ	13-րդ դ.	գյուղի կենտր. մասում, Ախթալայի վանքից 0.5 կմ հս-ան	Յ	
14.1		Եկեղեցի	13-րդ դ.		Յ	
14.2		Եկեղեցի	13-րդ դ.	կից Է Նախորդին	Յ	
14.3		Մատուռ	13-րդ դ.		Յ	
14.4		Սրահ	13-րդ դ.		Յ	

5.5.2. Բնօրինակ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	11-14-րդ դդ.	գյուղից 0,5 կմ հվ	Յ	
1.1				Խաչքար	13-րդ դ.		Յ	
1.2				Խաչքար	13-րդ դ.		Յ	
1.3				Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ	
1.4				Խաչքար Կալեցու	1245 թ.		Յ	հենած ավերակ մատուռի պատին
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-17-րդ դդ.	գյուղի հվ-ամ մասում	Յ	
3				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 11-19-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ	Նարզիզ Աղաբաբյանի տան մոտ
4				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	19-րդ դ.	գյուղի մեջ	Յ	
4.1				Գերեզմանոց	10-19-րդ դդ.		Յ	
5				ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ	10-13-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ	
5.1				Եկեղեցի	10-13-րդ դդ.		Յ	հս կողմինը
5.2				Եկեղեցի	10-13-րդ դդ.		Յ	հվ կողմինը
6				ԽԱՉԶԱՐ	1645 թ.	գյուղից 7 կմ հս-ամ, ձորաբերանին	Յ	

5.6. Սպիտակ քաղաք

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք.ա. 2 հազ.	քաղաքի հս-աե մասում, Փամբակ գետի ձախ ափին, այրաղաց կոմբինատի դիմաց	Յ	
	1.2			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2 հազ.	կոմբինատի տարածքում և շրջակայքում	Յ	
2				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ «ՍԱՐԴԱՐԻ ԲԼՈՒՐ» («ՍԱՐԴԱՐԻ ԿՈՆԴ»)	Ք.ա. 3-1 հազ.	քաղաքի ամ մասում	Յ	
3				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	Շահումյան փող.	Տ	
4				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	N 1 դպրոցի մոտ	Տ	
	4.1			Տապանաքար	1841 թ.		Տ	
5				ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ «ԲԱԿԵՐ»	Ք.ա. 4-3 հազ., 15-16-րդ դդ.	քաղաքի հվ մասում	Յ	«Գյոռներ» կոչվող վայրում
	5.1			Գերեզմանոց	15-16-րդ դդ.		Տ	
6				ԴԱՄԲԱՆԱԲԼՈՒՐ	Ք.ա. 3 հազ. 2 կես	Սպիտակ-Վանաձոր ճանապարհի ձախ եզրին	Յ	
7				ԵԿԵՂԵՑԻ	2001 թ.	քաղաքի մեջ	Յ	
8				ԿԱՍՈՒՐԶ	19-րդ դ.	քաղաքի մեջ, ավտոկայանից ոչ հեռու	Տ	Միաթռչիք
9				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1968 թ.	քաղաքային զբոսայգում	Տ	ճարտ. Գ. Գյուլխասյան
10				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԱԼ. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ	1966 թ.	N 1 դպրոցի բակում	Տ	
11				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ Դ. ՏԵՐ-ՍԻՄՈՆՅԱՆԻ	1965 թ.	N 2 դպրոցի բակում	Յ	

5.7. Ստեփանավան քաղաք

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 4-3 հազ.	քաղաքից 1 կմ ամ	Յ	
2				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	Արմանիս-Կաթնաղբյուր ճանապարհին	Յ	բլրակի վրա, ավերված
	2.1			Բնակատեղի «Օրան-Լոռի»	Ք. ա. 2-1 հազ.	Տաղեր և Դեղն գետերի միացման կետից ամ	Յ	«Բուզեր» վայրում
3				ԲՆԱԿԱԿԱՅՐ	10-13-րդ դդ.	քաղաքի ամ եզրին, Օրան Լոռե գետի ձախ ափին	Յ	քարանձավային, «Գալոյի բոստանի» դիմաց
4				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք. ա. 2-1 հազ.	քաղաքից 1.5 կմ ամ, Աչաջուր տեղանքում	Յ	
5				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ «ՉԵՉՄԱՆԻՍ»	Ք. ա. 4-1 հազ.	քաղաքի ամ եզրին	Յ	բլրի գագաթին
	5.1			Դամբարանադաշտ «Չեչմանիս»	Ք. ա. 13-9 դդ.	բնակատեղիում, խճուղու շրջակայքում	Յ	
6				ԲՆԱԿԵԼԻ ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	10-11-րդ դդ.	քաղաքից 3 կմ հս-աե, Ձորագետի կիրճում	Յ	
7				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	12-13-րդ դդ.	անտառտնտեսության տարածքում, Պրիվոլնի-Ախքյորփի ճանապարհից ձախ	Յ	
	7.1			Մատուռ	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցում	Յ	
8				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	12-17-րդ դդ.	քաղաքից ամ	Յ	«Գալոյի բոստան» վայրում, բլրի վրա, ավերված
9				ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ	միջնադար	քաղաքի ամ կողմում, Տաշիր գետի ձորում	Յ	

10		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԱՉԱԶՈՒՐ»	5-17-րդ դդ.	քաղաքից 3 կմ հս-աե, Ձորագետի կիրճում	Յ	
	10.1	Եկեղեցի	4-5-րդ դդ.	քաղաքից 3 կմ հս-աե, Աչաջուր գյուղատեղիում, Ձորագետի կիրճում	Յ	
	10.2	Եկեղեցի	12-13-րդ դդ.	Ձորագետի ձախ ափին, Աչաջրի սկզբնամասում	Յ	կիսավեր
11		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՕՐԱՆ ԼՈՈՒՆԵ»	12-17-րդ դդ.	քաղաքից ամ	Յ	հրվանդանի վրա
	11.1	Գերեզմանոց	15-17-րդ դդ.	Կաթնաղբյուրի ճանապարհին	Յ	
	11.2	Եկեղեցի «Օրան-Լոռե»	12-13-րդ դդ.	քաղաքից ամ,	Յ	հարթության վրա, երևում են միայն հիմնապատերը
	11.3	Չանգակատուն	19 դ.	Եկեղեցու մոտ	Յ	
	11.4	Ճանապարհ	10-20-րդ դդ.	Ձորագետի ձախ ափին, կիրճում	Յ	
12		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	քաղաքի ամ մասում	Յ	«Գալոյի բոստան» կոչվող բլրի վրա
13		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	քաղաքից 1 կմ ամ, Արմանիս-Կաթնաղբյուր խճուղու մոտ	Յ	
14		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	քաղաքից 2 կմ հվ-ամ, Ստեփանավան-Տաշիր խճուղուց աջ	Յ	լճերի մոտ
15		ԵԿԵՂԵՑԻ	10-11-րդ դդ.	քաղաքի ամ մասում	Յ	
	15.1	Գերեզմանոց	10-19-րդ դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Յ	
16		ԵԿԵՂԵՑԻ «ՉԻՉՄԱՆԻՍ»	5-6-րդ դդ.	քաղաքի ամ եզրին	Յ	ավերված
	16.1	Գերեզմանոց	17-18-րդ դդ.	քաղաքի ամ մասում, Եկեղեցու շուրջը	Տ	
	16.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու մեջ	Յ	
	16.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու ամ ճակատին	Յ	
	16.4	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու ամ ճակատին	Յ	
17		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	19 դ.	քաղաքի մեջ	Յ	
	17.1	Չանգակատուն	1903 թ.	կից է Եկեղեցուն հվ-ից	Յ	
	17.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու աե ճակատին	Յ	
	17.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու աե ճակատին	Յ	
	17.4	Խաչքար	1217 թ.	ազուցված է Եկեղեցու աե պատին	Յ	արձանագիր
	17.5	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է Եկեղեցու ամ ճակատին	Յ	
	17.6	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու բակում	Յ	
18		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	թիվ 51866 գին. մասի տարածքում	Յ	ընկած է գետին
19		ԽԱՉՔԱՐ	1210 թ.	թիվ 51866 գին. մասի տարածքում	Յ	ընկած է գետին
20		ԿԱՍՈՒՐԶ	1927 թ.	քաղաքից 1 կմ հս, Օլան-Լոռե գետի վրա, Աչաջուր տեղանքում	Տ	
21		ՐՈՒՇԱՐՁԱՆ ՐՈՎՅԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻՆ	1969 թ.	քաղաքի մեջ	Տ	
22		ՐՈՒՇԱՐՁԱՆ ՍՏԵՓԱՆ ՇԱՐՈՒՄՅԱՆԻՆ	1982 թ.	քաղաքի մեջ	Տ	
23		ՐՈՒՇԱՐՁԱՄԼԻՐ ՍՏԵՓԱՆ ՇԱՐՈՒՄՅԱՆԻ	1978 թ.	կենտրոնական հրապարակում	Յ	
24		ԶԻԹՅԱՆ	19 դ.		Տ	

25		ՄԱՏՈՒՌ	12-13-րդ դդ.	քաղաքի ամ մասում, Ձորագետի ձախ ափին	Յ	ժայռափոր
26		ՄԱՏՈՒՌ	12-13-րդ դդ.	քաղաքի ամ մասում, Ձորագետի ձախ ափին	Յ	«Գալոյի բոստան»-ի դիմաց
27		ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՆՇԱՆ	1871 թ.	քաղաքից 2 կմ ամ, Արմանիսի ճանապարհին	Յ	
27.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է մատուռի պատի մեջ	Յ	հատված
27.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է մատուռի պատի մեջ	Յ	հատված
27.3		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռի պատի մեջ	Յ	հատված
27.4		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռի պատի մեջ	Յ	հատված
27.5		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է մատուռի պատի մեջ	Յ	հատված
27.6		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է մատուռի պատի մեջ	Յ	հատված
27.7		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է մատուռի պատի մեջ	Յ	հատված
27.8		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է մատուռի պատի մեջ	Յ	հատված
28		ԶՐԱՆՑԸ	17-19-րդ դդ.	քաղաքից 3 կմ հս-աե, Ձորագետի կիրճում	Տ	
29		ԶՐԱՆՑԸ	19-20-րդ դդ.	քաղաքից 1 կմ աե, Ձորագետի կիրճում	Տ	
30		ԸԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ	Ք. ա. 2-1 հազ.	քաղաքի հվ մասում, «Մայրի ձոր»-ում	Յ	
31		ԸԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ	10-11-րդ դդ.	քաղաքից հս-աե	Յ	կիրճում
32		ԸԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	Ք. ա. 2-1 հազ.	քաղաքի ամ մասում	Յ	
32.1		Մատուռ	12-13-րդ դդ.		Յ	ժայռափոր
32.2		Քարայր-կացարան	Ք. ա. 2-1 հազ.		Յ	

5.7.1. Արմանիս գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԴԱՄԲԱՐԱՆ	Ք. ա. 2-1 հազ.	Արմանիս-Ստեփանավան ճանապարհից ձախ	Յ	

5.8 Տաշիր քաղաք

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 3-2 հազ.	քաղաքից 1 կմ աե	Յ	
2				ԲԵՐՂԱՔԱՆԱԲ		Տաշիր կամ Կղզկալա վայրում	Յ	
3				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ		Տաշիր գետի ձախ ափին, խճուղու մոտ	Յ	
4				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ		քաղաքից աե, ճանապարհի ձախ կողմում	Յ	ավերված
5				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ	միջնադար	քաղաքից հս-աե, Տաշիր գետակի ափին	Յ	«Գալոյի» վայրում
5.1				Եկեղեցի «Միլիտկա»	10-12-րդ դդ.		Յ	
6				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴՆՇ	Ք.ա. 2 հազ. 1 կես		Յ	
7				ԵԿԵՂԵՑԻ	13-14 դ դ.	Տաշիր բերդի աե կողմի ծորում, քաղաքից մոտ 1 կմ աե	Յ	ավերված
8				ԿԱՍՈՒՐՁ		Տաշիրի ծորում	Յ	ավերված
9				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱԴՅԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՂԱԿՆԵՐԻՆ	1961 թ.	քաղաքի մեջ	Տ	

10		ՋՐԱԴԱՑ		Տաշիր գետի ձորում	Հ
11		ԸԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ		Տաշիր գետի ձորում	Հ
12		ԸԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ		Ձորագետի ձորում	Հ ամրացված

5.9 Ագարակ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՐՔՅՈՒՐ	1950 թ.	գյուղի կենտրոնում	Տ	
2				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	12-13-րդ դդ.	գյուղի հվ եզրին	Հ	
	2.1			Մատուռ	12-13-րդ դդ.		Հ	
3				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	12-17-րդ դդ.	գյուղի հս-աե եզրին, բլրալանջին	Հ	
	3.1			Խաչքար	8-9-րդ դդ.		Հ	
	3.2			Խաչքար	1268 թ.		Հ	
	3.3			Խաչքար	13 դ.		Հ	
	3.4			Խաչքար	13 դ.		Հ	
	3.5			Խաչքար	13 դ.		Հ	
	3.6			Խաչքար	13 դ.		Հ	
4				ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ «ԳՈՍԵՐ»	18-19-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հս-աե, Սպիտակ ջուր գետակի ափին	Հ	
	4.1			Գերեզմանոց	12-13-րդ դդ.		Հ	
		4.1.1		Խաչքար	12-13 դ.		Հ	
		4.1.2		Խաչքար	12-13 դ.		Հ	
		4.1.3		Խաչքար	12-13 դ.		Հ	
		4.1.4		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		4.1.5		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		4.1.6		Խաչքար	13 դ.		Հ	
	4.2			Մատուռ	12-13-րդ դդ.		Հ	
5				ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ «ԴԱՐՄԱԹԱՂ»	10-13-րդ դդ.	գյուղի 500 մ ամ	Հ	ավերված
	5.1			Գերեզմանոց	13-18-րդ դդ.		Հ	
		5.1.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	
6				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	Լոռի-բերդ-Ագարակ ճանապարհի ձախ կողմում, Կենտագեղից 500մ հեռու	Հ	
7				ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղում	Տ	կանգուն
	7.1			Գերեզմանոց	12-17-րդ դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Հ	
8				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	5-6-րդ դդ.		Հ	կանգուն
9				ԵԿԵՂԵՑԻ «ՃԳՆԱԿՈՐ»	12-13-րդ դդ.	գյուղից աե, ջրամբարից քիչ վեր, ժայռի մեջ		որպես ծածկ ծառայում է բնական ժայռը
10				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ՍԻՈՆ (ԿԵՆԴԱԳԵՂ)	1202 թ.	գյուղի հվ	Հ	ձորի մեջ, կիսավեր
	10.1			Խաչքար	1202 թ.	Եկեղեցու մեջ, բեմի վրա	Հ	արձանագիր
11				ԿԱՍՈՒՐՉ	12-13-րդ դդ.	գյուղից հս-աե, Ձորագետի վրա	Հ	վերականգ. 19 դ.

12		ԿԱՍՈՒՐՋ	1893 թ.	Ագարակի ձորում, Ձորագետի վրա	Տարձանագիր
13		ԽԱՉՁԱՐ	12-13-րդ դդ.	Ագարակ-Յաղդան ճանապարհի վրա	Հ
14		ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1983 թ.	գյուղի մեջ	Տ
15		ՀՈՒՇԱՂՔՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1949 թ.	դպրոցի հանրակացարանի դիմաց	Տ
16		ՄԱՏՈՒՌ	12-13-րդ դդ.	գյուղից հվ-ատ, գյուղամիջի եկեղեցուց 50 մ հվ-ատ	Հ Վ. Չաքարյանի բակում, պահպանվել են հիմքերը
16.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռի մոտ	Հ
16.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է մատուռի հս պատին	Հ հատված
16.3		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է մատուռի հս պատին	Հ հատված
16.4		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռի հս պատին հենած	Հ հատված
17		ՄԱՏՈՒՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղի հս-ատ մասում	Հ Ս. Չատինյանի տնամերձ հողամասում
18		ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ «ՃԳՆԱԿՈՐԻ»	12-13-րդ դդ.	գյուղից հվ-ատ, Ձորագետի եզրին	Հ

5.11. Աթան գյուղ

12	3	45	6	7	8 9
1		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՇԱՀՆԱՐԵԿ» («ՇԱՀՆԱՐ ԲԵԿ»)	13-14-րդ դդ.	գյուղից 13 կմ հվ-ատ	Հ
1.1		Գերեզմանոց	13-15-րդ դդ.		Հ
	1.1.1	Խաչքար	13 դ.		Հ
	1.1.2	Խաչքար	14 դ.		Հ
	1.1.3	Խաչքար	16 դ.		Հ
1.2		Եկեղեցի	13-14-րդ դդ.	գյուղատեղից մոտ 200 մ հվ, բլրալանջի վրա	Հ ավերված, վերակառուցվել է 17 դ.
	1.2.1	Թևավոր խաչ	13 դ.		Հ
2		ԽԱՉՁԱՐ	13 դ.	գյուղի ամ մասում	Հ
3		ՄԱՏՈՒՐ	13 դ.	գյուղի մեջ	Հ
4		ՄԱՏՈՒՐ	13 դ.	գյուղից 3 կմ հս	Հ
4.1		Խաչքար Վարդանի	1210 թ.	մատուռի մեջ	Հ
5		ՄԱՏՈՒՐ	15 դ.	գյուղի հվ եզրին	Հ
6		ՄԱՏՈՒՐ	17 դ.	գյուղից 100 մ հս-ամ	Հ
61		Գերեզմանոց	13-15-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Հ
	6.1.1	Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցում	Հ
	6.1.2	Խաչքար	13 դ.		Տ հատված
	6.1.3	Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Տ հատված
6.2		Խաչքար	13 դ.	մատուռում	Տ բեկորներ
7		ՀՈՒՇԱՂՔՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1961 թ.	գյուղի հս-ատ եզրին	Տ
8		ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1955 թ.	գյուղի ատ եզրին	Տ

5.12. Անկիճոր գյուղ

1	2	3	4	5	6	8	8	9
1				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 3 կմ հվ	Հ	
1.1				Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 2-1 հազ.		Հ	
2				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	11-14-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Հ	
2.1				Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	
2.2				Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	հատված
2.3				Խաչքար	13 դ.		Հ	
2.4				Մատուռ	13-14-րդ դդ.		Հ	
	2.4.1			Խաչքար	11-12-րդ դդ.		Հ	հատված
	2.4.2			Խաչքար	11-12-րդ դդ.		Հ	
3				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԺԱՄԻ ԳԱԴՈՒԿ»	10-16-րդ դդ.	գյուղից 2-3 կմ հվ-աե	Հ	
3.1				Գերեզմանոց	10-15-րդ դդ.		Հ	ավերված
	3.1.1			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի կենտր. մասում	Հ	
	3.1.2			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի ամ եզրին	Հ	
	3.1.3			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի հվ-ամ եզրին	Հ	հատված
3.2				Եկեղեցի	13 դ.		Հ	ավերված
4				ԽԱՉՔԱՐ	11-12-րդ դդ.	գյուղի աե եզրին	Հ	
5				ԽԱՉՔԱՐ	14-15-րդ դդ.	գյուղի աե եզրին	Տ	հատված
6				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՐԿԱՃՆԵՐԻՆ	1978 թ.	գյուղի կենտրոնում	Տ	
7				ՄԱՏՈՒԹ		գյուղ տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Հ	վերակառուցված
7.1				Գերեզմանոց		մատուռի մոտ	Հ	
	7.1.1			Խաչքար	13-14-րդ դդ.	հենած Է մատուռի աե պատին	Հ	
	7.1.2			Խաչքար	13-14-րդ դդ.	մատուռից հվ	Հ	
7.2				Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռում	Հ	հատված
7.3				Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Հ	հատված
7.4				Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Հ	

5.13. Ամրակից գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	13-18-րդ դդ.	գյուղի հս եզրին	Հ	
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԱՄՐԱԿԻՑ»	միջնադար	Ստեփանավանից աե, Ստեփանավան-Քոլագերան խճուղու մոտ, Չորագետի աջ ափին	Հ	ավերված

2.1	Եկեղեցի	13 դ.		Հ
2.2	Եկեղեցի	13 դ.		Հ
3	ՂԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 220 մ հեռու, ճանապարհի աջ կողմում	Հ
4	ԵԿԵՂԵՑԻ	1910-1914 թթ.	գյուղից մեջ, դպրոցի մոտ	Հ ռուսական
4.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ
4.2	Խաչքար	13 դ.	հենած Է եկեղեցու ամ պատին	Հ հատված
5	ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղում	Հ հատված, Կիրակոսյան Արտյուշայի բակում
6	ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղում	Հ հատված, Բաղդասարյան Անուշի բակում
7	ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղում	Հ հատված, Բաղդասարյան Անուշի բակում
8	ԽԱՉՔԱՐ	13-14-րդ դդ.	գյուղում	Հ հատված, Բաղդասարյան Անուշի բակում
9	ԽԱՉՔԱՐ	13-14-րդ դդ.	գյուղում	Հ հատված, Խավթարյան Կոլոդայի բակում
10	ԽԱՉՔԱՐ	14-15-րդ դդ.	գյուղում	Հ հատված, Սարուխանյան Սիրեկանի բակում
11	ԽԱՉՔԱՐ	14-15-րդ դդ.	գյուղում	Հ հատված, Ներկարարյան Արտոյի բակում
12	ԽԱՉՔԱՐ	15 դ.	գյուղի հս-աե մասում	Հ հատված
13	ԿԱՍՈՒՐՁ	9-13-րդ դդ.	Ձորագետի վրա	Հ ավերված
14	ԿԱՍՈՒՐՁ	11 դ.	գյուղի մեջ	Հ
15	ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՂՎԱԾՆԵՐԻՆ	1970-ական թթ.	գյուղի մեջ	Տ

5.14. Այգեհատ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲԵՐԴՇԵՆ	Ք. ա. 4-3 հազ.		Հ	
2				ԳԵՐԵՉՍԱՆՈՑ	7-13-րդ դդ.	գյուղի հվ եզրին	Հ	
	2.1			Եկեղեցի	12 դ.		Հ	
	2.2			Մատուռ Սբ. Կիրակի	13 դ.		Հ	
		2.2.1		Խաչքար	12 դ.		Հ	
		2.2.2		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		2.2.3		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		2.2.4		Կոթող	7 դ.		Հ	քառակող
3				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար		Հ	
4				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար		Հ	
5				ԵԿԵՂԵՑԻ	միջնադար		Հ	
6				ԹԵՎԱԿՈՐ ԽԱՉ «ԲԵՄ»	12 դ.	գյուղից հվ-աե	Հ	
7				ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից հվ	Հ	
8				ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից հվ	Հ	
9				ՄԱՏՈՒՐ	12 դ.	գյուղից աե	Հ	
10				ՔԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ-ՆԵՐԻ ՀԱՍԱԼԻՐ	միջնադար		Հ	

5.15. Անտառամուտ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ «ՆՈՒՇՈՒՐԻ	Ք. ա. 2	գյուղից 3 կմ ամ, Արգաքան	Հ	

		ԹԱԼԱ»	հազ.	գյուղատեղիից 0,5 կմ հս, բարձունքի վրա	
2		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղից 1 կմ հվ-ամ, «Չայիրներ» հանդամասի «Ճլկուտ» հատվածում, Անտառամուտ գետակի աջ ափին	Յ
2.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի հս մասում	Յ զույգ խաչքարերից աջակողմյանը
2.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի հս մասում	Յ զույգ խաչքարերից ձախակողմյանը
3		ՄԱՏՈՒՌ «ԹՈՒԽ ՄԱՆՈՒԿ»	միջնադար	գյուղի առեղծոցի տանող ճանապարհի եզրին, Անտառամուտ գետակի աջափնյա բլրակի վրա	Յ ավերված
		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ «ԹՈՒԽ ՄԱՆՈՒԿ»	միջնադար	գյուղի առեղծոցի տանող ճանապարհի եզրին, Անտառամուտ գետակի աջափնյա բլրակին	Յ ավերված
4		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ ԱՐՉԱԲԱՆ	միջնադար	գյուղից 3 կմ ամ, Անտառամուտ գետակի աջ ափին, այգիների մեջ	Յ
4.1		Գերեզմանոց	միջնադար	գետակի ձախ ափին	Յ
5		ՂԱՄԲԱՐԱՆՆԵՐ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղի ամ եզրին	Յ
6		ԵԿԵՂԵՑԻ	18-19-րդ դդ.	գյուղի հս եզրին, գործող գերեզմանոցի մուտքի մոտ	Յ
6.1		Գերեզմանոց	14-20-րդ դդ.		Յ
6.2		Խաչքար	14-15-րդ դդ.	եկեղեցու խորանում	Յ
6.3		Խաչքար	18 դ.	եկեղեցու խորանում	Յ
7		ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1968 թ.	գյուղի կենտրոնում	Տ
8		ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ԿԻՐԱԿԻ («ՉՈՐԱԿՈՐ ԾԱՌ»)	18-19-րդ դդ. 13 դ.	գյուղից 300 մ հվ, «Չայիրներ» հանդամասի առեղծոցի մոտ	Յ պահպանվել են պատերի հիմնամասերը
8.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ պատվանդանի վրա, երեք խաչքարերից ձախակողմյանը
8.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ պատվանդանի վրա, երեք խաչքարերից կենտրոնինը
8.3		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ պատվանդանի վրա, երեք խաչքարերից աջակողմյանը

5.17. Արդվի գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	7-13-րդ դդ.	գյուղից 300 մ հս-առ	Յ	
	1.1			Խաչքար	10 դ.		Յ	
	1.2			Խաչքար	12 դ.		Յ	
	1.3			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	հատված
2				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ		7-13-րդ դդ.	գյուղի հվ-առ եզրին, գյուղ մտնող ճանապարհից ներքև	Յ
	2.1			Եկեղեցի	վաղմիջնադար	կոթողի մոտ	Յ	միանավ դահլիճ, պահպանվել են

						հիմքերը
	2.1.1	Խաչքար	9-10-րդ դդ.	Եկեղեցու մեջ	Յ	
2.2		Եկեղեցի Կարմիր վանք	10-11-րդ դդ.	ճանապարհի մոտ	Յ	
2.3		Խաչքար	15 դ.		Յ	
2.4		Խաչքար «Բեմեր»	13 դ.		Յ	
2.5		Կոթող	7 դ.	Եկեղեցու մոտ	Յ	քառակող
3		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ ԱՐԴՎԻ	7-13-րդ դդ.	գյուղի հվ կողմում	Յ	տարածքը վերածվել է մշակովի հողերի
3.1		Եկեղեցի Սբ. Կիրակի	10-13-րդ դդ.	գյուղատեղիում	Յ	ավերված
4		ՂԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՆՆԵՐ	Ք. ա. 2 –1 հազ.	գյուղից հս-աե, բլրալանջին	Յ	
5		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հվ-աե, դաշտի մեջ	Յ	պատվանդանի վրա
6		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հվ-աե, դաշտի մեջ	Յ	ընկած է գետնին
7		ԶԻԹՅԱՆ	18 դ.	գյուղի հս-աե եզրին	Յ	
8		ԶԻԹՅԱՆ	18-19-րդ դդ.	գյուղի կենտրոնում	Յ	պահպանվել է քարը
9		ԶԻԹՅԱՆ	18-19-րդ դդ.	գյուղի աե կողմում, բլրի ստորոտում	Յ	
10		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՍԲ. ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ (ՍՐԲԱՆԵՍ, ՀՈՎՀԱՆ ՕԶՆԵՑՈՒ ՎԱՆԵ)	8-19-րդ դդ., վերակառ. 17 դ., 1902 թ.	գյուղից 1 կմ հս, լեռան լանջին	Յ	Լորիս-Մելիքյանների և Մելիք-Ջալանթարյանների տոհմական գերեզմանոցը
10.1		Աղբյուր «Օձի պորտ»		համալիրից 100 մ հս-ամ	Յ	ըստ ավանդության ունի հիվանդություններ բուժելու հատկություն
10.2		Գերեզմանոց	7-19-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջը	Յ	
	10.2.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	զանգակատան հս կողմում	Յ	երկատված
	10.2.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի հս մասում	Յ	
	10.2.3	Խաչքար	14-15-րդ դդ.	զանգակատան հս պատին կից	Յ	
	10.2.4	Խաչքար	1685 թ.	զանգակատան ամ կողմում	Յ	պատվանդանի վրա
	10.2.5	Կոթող	17 դ.	զանգակատան հվ-աե անկյունում	Յ	քառակող
	10.2.6	Տապանաքար	15-16-րդ դդ.	Եկեղեցուց հս	Յ	օրորոցաձև
	10.2.7	Տապանաքար	15-16-րդ դդ.	գերեզմանոցի աե մասում	Յ	կենցաղային քանդակներով
	10.2.8	Տապանաքար	1558 թ.	գերեզմանոցում	Յ	
10.3		Գերեզմանոց	12-17 դ.	վանքից 40 մ ամ, շրջապարսպից դուրս, բլրի վրա	Յ	տարածքի աե կողմում Զալանթարյան տոհմի շառավիղների տապանաքարերն են
	10.3.1	Խաչքար	12 դ.		Յ	եռատված, արձանագիր, ընկած է գետնին
	10.3.2	Խաչքար	15 դ.		Յ	պատվանդանի վրա

	10.3.3	Խաչքար	15 դ.		Յ	արձանագիր
	10.3.4	Խաչքար Հովհանի	15 դ.		Յ	
	10.3.5	Խաչքար Մաթևոսի	15 դ.		Յ	պատվանդանի վրա
	10.3.6	Խաչքար պարոն Խաճի	1451 թ.		Յ	եռաստիճան պատվանդանի վրա
	10.3.7	Խաչքար պարոն Վազի	1491 թ.		Յ	
	10.3.8	Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Յ	վերին աջ անկյունը կտրորված
	10.3.9	Խաչքար տեր Մարտիրոսի	15-16-րդ դդ.		Յ	
	10.3.10	Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա
	10.3.11	Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Յ	արձանագիր
	10.3.12	Խաչքար	1512 թ.		Յ	
	10.3.13	Խաչքար	1512 թ.		Յ	
	10.3.14	Խաչքար Շահում Խաթունի	1512 թ.		Յ	
	10.3.15	Խաչքար պարոն Խաթունջանի	1513 թ.		Յ	
	10.3.16	Խաչքար տեր Շմավոնի	1517 թ.		Յ	
	10.3.17	Խաչքար պարոն Ամիրջանի	1518 թ.		Յ	
	10.3.18	Խաչքար պարոն Սմբատի	1518 թ.		Յ	
	10.3.19	Խաչքար	1541 թ.		Յ	քարաբեկորի վրա, արձանագիր
	10.3.20	Խաչքար պարոն Մարկոսի	1541 թ.		Յ	
	10.3.21	Խաչքար Դավիթ Եպիսկոպոսի	1542 թ.		Յ	պատվանդանի վրա
	10.3.22	Խաչքար	1551 թ.		Յ	արձանագիր, երկատված
	10.3.23	Խաչքար Ավագի	1551 թ.		Յ	
	10.3.24	Խաչքար Պրիսպի	1551 թ.		Յ	պատվանդանի վրա, արձանագիր
	10.3.25	Խաչքար	1565 թ.		Յ	տեղահանված
	10.3.26	Խաչքար	1565 թ.		Յ	
	10.3.27	Խաչքար	1572 թ.		Յ	
	10.3.28	Խաչքար	1576 թ.		Յ	արձանագիր
	10.3.29	Խաչքար պարոն Դավթի	1581 թ.		Յ	արձանագիր
	10.3.30	Խաչքար պարոն Շավայի	1581 թ.		Յ	
	10.3.31	Խաչքար պարոն Խաթունի	1582 թ.		Յ	
	10.3.32	Խաչքար պարոն Մելիքի	1582 թ.		Յ	արձանագիր
	10.3.33	Խաչքար	16 դ.		Յ	պատվանդանի վրա
	10.3.34	Խաչքար	16 դ.		Յ	
	10.3.35	Խաչքար	16 դ.		Յ	արձանագիր
	10.3.36	Խաչքար	16 դ.		Յ	տեղահանված
	10.3.37	Խաչքար պարոն Խաչատուրի	16 դ.		Յ	ընկած Է գետնին
	10.3.38	Խաչքար Կիրակոսի	16 դ.		Յ	
	10.3.39	Խաչքար պարոն Մանթաշի	16 դ.		Յ	
	10.3.40	Խաչքար պարոն Մոսինի	16 դ.		Յ	
	10.3.41	Խաչքար պարոն Սուլթանի	16 դ.		Յ	արձանագիր, պատվանդանի վրա

	10.3.42	Խաչքար պարոն Եղսաբեթի	1600 թ.		Յ	
	10.3.43	Խաչքար	1625 թ.		Յ	պատվանդանի վրա
	10.3.44	Խաչքար	1625 թ.		Յ	
	10.3.45	Խաչքար	16-17-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա
10.4		Եկեղեցի	17 դ.	կից է Նախորդին հվ-ից	Յ	միանավ մեծ սրահ, Նորոգել է Մ. Զալանթարյանցը 1902 թ.
	10.4.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված է խորանի հվ կողմում	Յ	
	10.4.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված է եկեղեցու հվ-ատե անկյունում	Յ	
	10.4.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված է խորանի հս կողմում	Յ	
	10.4.4	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ագուցված է եկեղեցու ամ շքամուտքի վերևում	Յ	հատված
	10.4.5	Խաչքար Վահրամի	13-14-րդ դդ.	ագուցված է խորանի ատե պատին	Յ	
10.5		Եկեղեցի Սբ. Զովհաննես	718-729 թթ., վերակառ. 17 դ.		Յ	կառուցել է Զովհաննես Գ Օձնեցի կաթողիկոսը, միանավ փոքր սրահ է
	10.5.1	Ղամբարան Զովհաննես Գ Օձնեցու	8 դ.	եկեղեցու խորանի առջև	Յ	
10.6		Չանգակատուն	17 դ.	հվ եկեղեցու հվ կողմում՝ առանձին կանգնած	Յ	գմբեթավոր, Նորոգել է Մ. Զալանթարյանցը 1902 թ.
	10.6.1	Խաչքար	11-12-րդ դդ.	ագուցված է զանգակատան հվ պատին	Յ	
	10.6.2	Խաչքար	12 դ.	ագուցված է զանգակատան հս պատին	Յ	
	10.6.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված է զանգակատան հվ պատին	Յ	
	10.6.4	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված է զանգակատան հվ պատին	Յ	
	10.6.5	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ագուցված է զանգակատան հս պատին	Յ	
	10.6.6	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ագուցված է զանգակատան ատե պատին	Յ	
	10.6.7	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ագուցված է զանգակատան ատե պատին	Յ	
	10.6.8	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ագուցված է զանգակատան ատե պատին	Յ	
	10.6.9	Խաչքար Խոցադեղի	1344 թ.	ագուցված է	Յ	

					զանգակատան պատի մեջ		
		10.6.10	Խաչքար	14-15-րդ դդ.	ագուցված է զանգակատան առ պատին	Յ	գլխիվայր դիրքով
		10.6.11	Խաչքար	15 դ.	ագուցված է զանգակատան առ պատին	Յ	
		10.6.12	Խաչքար Պողոս Եպիսկոպոսի	1685 թ.	զանգակատան առ պատի տակ	Յ	
		10.6.13	Կոթող	5-7-րդ դդ.	զանգակատան մոտ	Յ	քառակող
		10.6.14	Տապանաքար	15-16-րդ դդ.	ագուցված է զանգակատան տանիքի հս-առ անկյունում	Յ	
10.7			Միաբանության շենքը	17 դ		Յ	պահպանվել են մնացորդները
10.8			Շրջապարիսպ	17 դ.		Յ	
		10.8.1	Խաչքար	13 դ.	պարսպի մուտքի ձախ կողմում	Յ	
10.9			Պորտաքար		«Օձի պորտ» աղբյուրի մոտ	Յ	չբեր կանանց հրաշագործ հղիություն պարզևող քար
10.10			Սրահ	17 դ.	կից է փոքր եկեղեցուն ամ-ից	Յ	
10.11			Սրբատեղի «Օխտը մոնթի»		համալիրի ստորին մասում, «Օձի պորտ» աղբյուրի մոտ	Յ	ըստավանդության այստեղ օձի խայթից մահացել են Յովհաննես Գ օձնեցու 7 աշակերտները

5.18. Արծնի գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԵԿԵՂԵՑԻ	10-13-րդ դդ.	գյուղի կենտրոնում		ավերված
	1.1			Գերեզմանոց	10-13-րդ դդ.	եկեղեցու շրջակայքում		

5.20. Արևածագ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՇՏԱՐԱԿ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղի ամ մասում, Ձորագետի ձախ ավիին, բարձր լեռան վրա	Յ	պահպանվել են հիմքերը
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	9-20-րդ դդ.	գյուղի առ մասում	Յ	
	2.1			Խաչքար	14-15-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա
	2.2			Խաչքար	15 դ.		Յ	պատվանդանի վրա
	2.3			Մատուռ Սբ. Սարգիս	958 թ.		Յ	ավերված
3				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱՐԱՇ	Ք.ա. 11-10 դդ, 8-6-րդ դդ.	գյուղի տարածքում	Յ	
4				ԽԱԶԶԱՐ	11-12-րդ դդ.	գյուղի հվ մասում, ձոր տանող ճանապարհի եզրին	Յ	պատվանդանի վրա
5				ԽԱԶԶԱՐ	13 դ.	գյուղի գերեզմանոցից 200 մ ամ	Յ	մասնատված, վերին բեկորը պատվանդանի

					վրա
6		ԽԱԶՁԱՐ	14-15-րդ դդ.	Նախորդի մոտ	Հ
7		ՄԱՏՈՒԻ «ՁՈՐԻ»	12 դ.	գյուղից 2-3 կմ հվ-աե, ձորում	Հ բեմին դրված է արձանագիր քար (13 դ.)
7.1		Գերեզմանոց	12-13-րդ դդ.	մատուռի մոտ	Հ
	7.1.1	Թևակոր խաչ	12 դ.		Հ
	7.1.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ հատված
	7.1.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ հատված
	7.1.4	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ հատված
	7.1.5	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ
	7.1.6	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ հատված
	7.1.7	Խաչքար	13 դ.		Հ
	7.2	Խաչքար	12 դ.	մատուռի բեմում	Հ հատված
	7.3	Խաչքար	13 դ.	մատուռի բեմում	Հ հատված
	7.4	Խաչքար	13 դ.	մատուռի բեմում	Հ հատված
	7.5	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է մատուռի աե պատին	Հ
8		ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1970 թ.	գյուղի մեջ	Տ
9		ՀՈՒՇԱՂՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1975 թ.	գյուղի սկզբնամասում	Տ

5.21. Արևաշող գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղի ամ մասում, «Ճշմարտանց ձոր»-ում		Հ
	1.1			Բնակատեղի	Ք.ա. 1 հազ.			Հ
	1.2			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 1 հազ. սկիզբ			Հ
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղի ամ մասում		Տ
3				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար	գյուղի շրջակայքում		Հ
4				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար	գյուղի շրջակայքում		Հ
5				ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի մեջ		Տ
6				ՀՈՒՇԱՂՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1975 թ.	գյուղի մեջ		Տ

5.22. Աքրի գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-13-րդ դդ.	գյուղի մեջ, դպրոցի բակում	Հ	
	1.1			Խաչքար	11 դ.		Հ	
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13 դ.	գյուղից 0.5 կմ հվ	Հ	
	2.1			Հուշարձան՝ երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածներին	1968 թ.		Հ	ճարտ՝ Ռ. Հակոբյան
3				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԱԳԵՂՑԻ»	5-7-րդ դդ.	գյուղից աե	Հ	
	3.1			Գերեզմանոց		եկեղեցու մոտ	Հ	

	3.1.1	Խաչքար	10-11-րդ դդ.		Յ
	3.1.2	Խաչքար	1262 թ.		Յ
	3.1.3	Խաչքար	13 դ.		Յ
	3.1.4	Խաչքար	1303 թ.		Յ
	3.2	Եկեղեցի	10-12-րդ դդ.		Յ ավերված
	3.2.1	Խաչքար Ալեքսիոս քահանայի	1271 թ.	Եկեղեցու մեջ	Յ
	3.2.2	Խաչքար Սարգսի	1271 թ.	Եկեղեցու մեջ	Յ
	3.2.3	Խաչքար Դավթի	13 դ.	Եկեղեցու մեջ	Յ
4		ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ «ԲԱԳԵՐ» («ԲԳԱՎՈՐ»)		գյուղից 3 կմ հս-ամ, Լալվար սարի փեշին	Յ
	4.1	Գերեզմանոց	10-14-րդ դդ.		Յ
	4.2	Եկեղեցի		12-13-րդ դդ.	Յ
	4.3	Եկեղեցի «Բգավոր»	13 դ.		Յ եռանակ դահլիճ, կիսավեր
5		ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ «ՂԱՐԶ»	12-20-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հս-աե	Յ
	5.1	Գերեզմանոց	10-12-րդ դդ.		Յ
	5.1.1	Խաչքար	1263 թ.		Յ
	5.1.2	Խաչքար	1271 թ.		Յ
	5.1.3	Խաչքար	13 դ.		Յ
	5.1.4	Խաչքար	13 դ.		Յ
	5.1.5	Խաչքար	13 դ.		Յ
	5.1.6	Խաչքար	15 դ.		Յ
	5.2	Գերեզմանոց	12-20-րդ դդ.	գյուղից 1,5 կմ ամ	Յ
	5.2.1	Խաչքար Սբ. Սարգիս	1233 թ.		Յ
	5.2.2	Խաչքար, կերտող՝ Խաչիկ վարդապետ	13 դ.		Յ
6		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱՂԱՇՏ	Զ. ա. 2 հազ.	գյուղից 3 կմ հս-ամ, «Բգավոր» եկեղեցու շրջակայքում	
7		ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՍԲ. ԳԵՎՈՐԳ		գյուղի մեջ	Յ
	7.1	Գերեզմանոց	10-20-րդ դդ.		
	7.1.1	Խաչքար	13 դ.		Յ
	7.1.2	Խաչքար	13 դ.		Յ
	7.1.3	Տապանաքար Անթառանի	1735 թ.	Եկեղեցու մոտ	Տ
	7.2	Եկեղեցի	13 դ.		Յ միանակ սրահ
	7.2.1	Խաչքար Ջանազիզի	14 դ.	ազուցված է եկեղեցու պատին	Յ
	7.2.2	Խաչքար Վարդանի	1608 թ.	ազուցված է եկեղեցու հս պատին	Յ
	7.3	Եկեղեցի	19 դ.	կից է եկեղեցուն ամ-ից	Յ
8		ԽԱՉՔԱՐ ԴԱՎԹԻ, ԿԵՐՏՈՂ ՎԱՐՂԱՊԵՏ ՍՊԱՆՂԱՐ	1233 թ.	գյուղից ատ, «Լազի ծոր» վայրում	Յ
9		ԽԱՉՔԱՐ ԱՂԵԿԱՃՈՐԳԻ	1262 թ.	գյուղի ատ մասում, աղբյուրի	Յ Մ. Գալստյանի բակում

						մոտ		
10				ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղի հվ եզրին	Հ	
11				ԽԱՉՔԱՐ	14 դ.	գյուղի հվ եզրին	Հ	
12				ՄԱՏՈՒԻ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ		գյուղից 1 կմ հս-ատ	Հ	
13				ՔԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	12-17-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հս-ատ	Հ	

5.23. Բազում գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐՂԱՏԵՂ»	Ք. ա. 2 հազ.	գյուղի ատ եզրին, Բազումթառ գետակի ձախ վտակի ձախ ափին	Հ	բլրի վրա
2				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք.ա. 2-1 հազ.	Եկեղեցու մոտ, Գյոզալդարա տանող ճամփի աջ կողմում	Հ	հողի կտրվածքում դիտվում են խեցեղենի բեկորներ, մոխրաշերտ
3				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	17-19-րդ դդ.	գյուղի կենտրոնում, Վանաձոր-Ստեփանավան ճանապարհի աջ կողմում	Տ	
4				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղի ամ եզրին, «Բերդատեղ» ամրոցից հս	Տ	
5				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղի հս-ամ մասում	Տ	
6				ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղամիջում, Բազումթառ գետակի ձախ ափին	Հ	ավերված
7				ԵԿԵՂԵՑԻ	12-13-րդ դդ.	գյուղի մեջ, Գյոզալդարա տանող ճանապարհի աջ եզրին	Տ	
	7.1			Խաչքար	13-15-րդ դդ.	Եկեղեցու մեջ	Տ	միջնամաս
	7.2			Տապանաքար	13-15-րդ դդ.	Եկեղեցու մեջ	Տ	
	7.3			Տապանաքար	18-19-րդ դդ.	Եկեղեցու մեջ	Տ	
	7.4			Գերեզմանոց	12-19-րդ դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Տ	
8				ՀՈՒՇԱԿՈՅՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱՃՆԵՐԻՆ	1978 թ.	գյուղի կենտրոնում, ուշ միջնադարյան գերեզմանոցի մոտ	Տ	
9				ՀՈՒՇԱԿՐՅՈՒԻ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱՃՆԵՐԻՆ	1967 թ.	գյուղի կենտրոնում	Տ	
10				ՁԻԹՅԱՆ	19 դ.	գյուղի կենտրոնում, Բազումթառ գետի աջ ափին	Տ	տնամերձ այգում, թաղված է հողի մեջ

5.24. Բլազողարնյե գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 3-2 հազ.	գյուղից 1 կմ հվ	Հ	
	1.1			Բնակատեղի	Ք. ա. 3-2 հազ.		Հ	
	1.2			Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 2-1 հազ.		Հ	

5.25. Բովաձոր գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 3-1 հազ.	գյուղից 300-400 մ ամ	Հ	

5.27. Գարգառ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 3-2 հազ.	գյուղի հս եզրին	Յ	
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-13-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ ամ, Երևան-Ստեփանավան մայրուղուց աջ	Յ	
3				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ	1907 թ.	գյուղի հս կողմում	Տ	ավերված
3.1				Գերեզմանոց	16-19-րդ դդ.	Եկեղեցու հս կողմում	Տ	
	3.1.1			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու հս կողմում	Տ	
	3.1.2			Խաչքար	1854 թ.	Եկեղեցու հվ կողմում	Տ	
4				ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՐՀԱԾՆԵՐԻՆ	1974 թ.	գյուղից հվ-ամ	Տ	
5				ՄԱՏՈՒՌ	12-13-րդ դդ.	գյուղի հվ մասում	Յ	վերականգ. 1846 թ.
5.1				Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռի առ պատի մեջ	Յ	հատված
5.2				Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռի մեջ	Յ	
5.3				Խաչքարի	12-13-րդ դդ.	մատուռի ամ պատի տակ	Յ	հատված
5.4				Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռից 25 մ առ	Յ	
6				ՀՈՒՇԱԳՅՈՒՐ «ԱԼ. ՊՈՒՇԿԻՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՐԻՔՈՅԵՐՈՎԻ ԴԻԱԿԱՌՔԻՆ»	1930-ական թթ.	գյուղից 1.5 կմ հվ, Գարգառ-Վանաձոր ճանապարհին	Տ	ճարտ.՝ Մ. Մազմանյան, քակոչ.՝ Ա. Սարգսյան

5.28. Գեղասար գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲՆԱԿԱԿԱՅՐ (ՎԻՄՓՈՐ)	12-17-րդ դդ.	Սպիտակ-Գյումրի խճուղու 10-րդ կմ-ի վրա, Փամբակ գետի ձախ ափին	Յ	
1.1				Եկեղեցի	12-13-րդ դդ.	բնակավայրի կենտրոնում	Յ	վիմափոր
1.2				Տապանատուն	12-13-րդ դդ.		Յ	
1.3				Քարավանատուն	12-13-րդ դդ.	բնակավայրի առ ծայրամասում	Յ	վիմափոր
2				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք. ա. 3 հազ.	գյուղի դիմաց, խճուղու աջ կողմում, «Սողեր» վայրում	Յ	
3				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղի հվ-առ եզրին	Տ	
4				ՂԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2 -1 հազ. սահման.	գյուղից ամ	Յ	
5				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	19 դ.	գյուղի մեջ	Տ	
5.1				Գերեզմանոց	19 դ.		Տ	
6				ՄԱՏՈՒՐ ՍԲ. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ		գյուղից 2 կմ հվ	Յ	կիսավեր

5.29. Գյուլագարակ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-15-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հվ-ամ	Յ	
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-19-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հս-առ	Յ	
3				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	15-20-րդ դդ.	գյուղի հս կողմում, Ստեփանավան տանող ճանապարհի ձախ եզրին		
4				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-19-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Տ	
5				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	11-14-	գյուղի առ եզրին	Յ	

			րդ դդ.		
5.1		Կոթող	11-14-րդ դդ.	գյուղի առ եզրին	Յ
6		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՏՈՐՄԱԿԱԴՈՒՌ»	6 դ.	գյուղից 2 կմ հվ, բարձրավանդակի հս մասում	Յ անտառաձածկ հարթության վրա
6.1		Գերեզմանոց	6-17-րդ դդ.	Եկեղեցուց առ	Յ բլրալանջին
6.2		Եկեղեցի «Տորմակ»	5-6-րդ դդ.	գյուղատեղիում	Յ ավերված, միանավ սրահ, շրջափակված է եղել պարսպով
7		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 1 հազ.	գյուղից 2 կմ հվ	Յ
8		ԵԿԵՂԵՑԻ	7 դ.	գյուղի հվ-ամ կողմում	Յ
9		ԵԿԵՂԵՑԻ	1874 թ.	գյուղի մեջ	Յ
9.1		Գերեզմանոց	17-19-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջ	Յ
9.2		Չանգակատուն	1817-20 թթ.	Եկեղեցուն կից	Յ
10		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԳԵՎՈՐԳ	4-5-րդ դդ.	գյուղի ամ կողմում	Յ
10.1		Գերեզմանոց	13-19-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջ	Յ
10.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ
11		ԽԱՉՔԱՐ ԱՐՑԱԽՅԱՆ ԱՉԱՏԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾ ՆԳ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԻՆ	2002 թ.	ՆԳ բաժանմունքի շենքի մոտ	Յ
12		ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1973 թ.	գյուղի մեջ	Տ
13		ՀՈՒՇԱԿՐՔՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ («ԺԱՄԻ ԱԿՔՈՒՐ»)	1949 թ.	գյուղի մեջ	Տ
14		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԱՐՑԱ-ԽՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾ ԱՉԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐԻՆ	1990-ական թթ.	գյուղի մեջ	Յ
15		ՁԻԹՅԱՆ	19 դ.		Տ
		ՄԱՏՈՒՐ ՍԲ. ԳԵՎՈՐԳ	4-5-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ ամ	Յ
15.1		Գերեզմանոց	13-19-րդ դդ.		Յ
	15.1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ

5.30. Գոգարան գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ «ՍԱՆԳՅԱՌ» (ԳՈԳԱՐԱՆԻ ԱՄՐՈՑ)	Ք.ա. 2 -1 հազ. սահմ., միջնադար	գյուղից հս-ամ	Յ	
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	ուշ միջնադար	գյուղից հս-ամ	Յ	«Բաբախանլու» վայրում
3				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ. սահմ.	գյուղից հվ-ամ	Յ	
4				ԵԿԵՂԵՑԻ	18-19-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ	
	4.1			Գերեզմանոց	18-20-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջ	Տ	
	4.2			Չանգակատուն	19 դ.	կից է Եկեղեցուն հվ-ից	Տ	
5				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ	1970 թ.	գյուղ մտնող ճանապարհի եզրին	Տ	

			ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ			
6			ՄԱՏՈՒՌ «ԹՈՒԽ ՄԱՆՈՒԿ»	19 դ.	գյուղից հվ	S
6.1			Գերեզմանոց	19 դ.		S
7			ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	միջնադար	«Սանգյառ» ամրոցի տակ, տուֆե ժայռերի մեջ	Հ

5.31. Գուգարք գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲԵՐՂՇԵՆ «ԲԱԴԱԼԻ ԲԱԳԵՐ»	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղի աե կողմում	Հ	երևում են պարսպապատերի հետքերը
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	18-20-րդ դդ.	գյուղի հս-ամ եզրին	S	
2.1				Տապանաքար	18 դ.		S	հարթ, 2 մարդու պատկերով
3				ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ «ՄԵԾ ԲԱԳԵՐ»	13-17-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հս-աե	Հ	ավերված
3.1				Գերեզմանոց	13-17-րդ դդ.		Հ	ավերված
	3.1.1			Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցում	Հ	տեղահանված, վերնամասը կտրված
	3.1.2			Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցում	Հ	վերնամաս
	3.1.3			Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցում	Հ	երկատված
	3.1.4			Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցում	Հ	վերնամաս
	3.1.5			Խաչքար	14-15-րդ դդ.	գերեզմանոցում	Հ	հատված
	3.1.6			Խաչքար	14-15-րդ դդ.	գերեզմանոցում	S	շրջված
	3.1.7			Խաչքար	14-15-րդ դդ.	գերեզմանոցում	S	հատված
	3.1.8			Խաչքար	15-16-րդ դդ.	գերեզմանոցում	S	
	3.1.9			Տապանաքար	16-17-րդ դդ.	գերեզմանոցում	S	
4				ԽԱԶՁԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղի հս-աե եզրին, գոմերի մոտ	S	ժայռախաչ
5				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1975 թ.	գյուղի հս-ամ կողմում, Վանձոր տանող ճանապարհից ձախ	S	
6				ՄԱՏՈՒՐ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	19-20-րդ դդ.	գյուղից 100 մ հս, բլրագագաթին	Հ	կանգուն, քանդված է միայն բեմը
6.1				Խաչքար	11-13-րդ դդ.	մատուռի մեջ	S	վերին մասը կտրված, թիկունքն արձանագիր
6.2				Մատաղանրան	19-20-րդ դդ.	մատուռից աե	S	

5.33 Դարպաս գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար-20 դ.	գյուղի հվ եզրին	S	գերեզմանոցի հս-աե եզրին առկա են խաչքարերի պատվանդաններ
1.1				Տապանաքար	17-18-րդ դդ.	գերեզմանոցի հս-աե մասում	S	հարթ, մարդու պատկերով
1.2				Տապանաքար	17-18-րդ դդ.	գերեզմանոցի հս-աե մասում	S	հարթ, մարդու պատկերով
1.3				Տապանաքար	17-18-րդ դդ.	գերեզմանոցի հվ-աե մասում	S	հարթ, մարդու պատկերով
2				ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ	1970 թ.	գյուղի մեջ, բլրի վրա	S	

				ՉՈՐՀԱԾՆԵՐԻՆ				
--	--	--	--	-------------	--	--	--	--

5.34 Դեբեդ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-20-րդ դդ.	գյուղի մեջ, Ալերեքս գետակի աջ ափին	Յ	բլրակի վրա
	1.1			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա, վերին աջ անկյունը կտրոկված
	1.2			Խաչքար	1221 թ.		Յ	թեք պատվանդանի վրա, մասնատված (3 կտոր)
	1.3			Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղի հս-աե մասում, դպրոցի մոտ	S	
3				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԹԱԶՈՒՆ ԲԱԳԵՐ»	միջնադար	գյուղի աե կողմում	Յ	
4				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԽԱՉԻ ԳՅՈՒՂ»	միջնադար	գյուղի աե կողմում	Յ	
	4.1			Գերեզմանոց	միջնադար	գյուղից 1 կմ աե, անտառ տանող դաշտամիջյան ճանապարհի ձախ կողմում	Յ	ավերված, անտառապատ բլրի վրա
		4.1.1		Թևավոր խաչ	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի ամ մասում, եկեղեցուց հվ	Յ	
	4.2			Եկեղեցի	12-13-րդ դդ.	գյուղատեղիի հս-ամ եզրին, բլրի գագաթին	Յ	ավերված
		4.2.1		Խաչքար	13 դ.	եկեղեցում, հս պատի մոտ	Յ	մասնատված, ընկած է գետնին
		4.2.2		Խաչքար	13 դ.	եկեղեցում, հս պատի մոտ	Յ	երկատված, ընկած է գետնին
		4.2.3		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	եկեղեցում, հս պատի մոտ	Յ	հատված
		4.2.4		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	եկեղեցում, հս պատի մոտ	Յ	հատված
		4.2.5		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	եկեղեցու մեջ	Յ	
5				ԽԱՉԶԱՐ	16 դ.	գյուղի մեջ, կամրջի մոտ	Յ	
6				ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՐՀԱԾՆԵՐԻՆ	1973 թ.	գյուղի մեջ	S	

5.35. Դսեդ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 2-1 հազ., միջնադար	Դեբեդ գետի աջ ափին, գյուղից ամ	Յ	
	1.1			Գաղտնուղի	Ք. ա. 2-1 հազ.	ամրոցի ամ եզրին	Յ	
	1.2			Ձիթհան	ուշ միջնադար	ամրոցի ստորին մուտքի մոտ	Յ	
	1.3			Ձիթհան	ուշ միջնադար	ամրոցի հս-աե մասում	Յ	
	1.4			Պալատ՝ «Թագավորի աղջկա բաղնիս»	միջնադար		Յ	ըստ Հ. Թումանյանի 1887 թ. հրատ. «Մի ավանդություն» հրապարակախոսության, այստեղ բացվել է կարմիր ներկած աղյուսներից սալահատակ

2		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	13-14-րդ դդ.	գյուղից 1.5 կմ հս-աե	Յ	
2.1		Խաչքար	13 դ.		Յ	
2.2		Խաչքար	13 դ.		Յ	
2.3		Խաչքար	13 դ.		Յ	
2.4		Խաչքար	13 դ.		Յ	
2.5		Խաչքար	13 դ.		Յ	
2.6		Խաչքար	14 դ.		Յ	
3		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	18-20-րդ դդ.	գյուղի հս-ամ եզրին	Տ	
3.1		Խաչքար	12 դ.	գյուղի հս եզրին	Յ	
4		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	18-20-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Տ	
5		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	ուշ միջնադար	գյուղի դպրոցի մոտ, Ղիտ բլրի ստորոտում	Տ	
6		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	ուշ միջնադար	գյուղ մտնող ճանապարհից ձախ, Էլեկտր. ենթակայանի մոտ	Տ	պահպանվել են 10-ի չափ տապանաքարեր
7		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ «ԹՈՓՈՒԿ ԽԱՉ»	12-14-րդ դդ.	գյուղից 2-3 կմ հս-աե, Զարինջ տանող ճանապարհին	Յ	
7.1		Խաչքար	13 դ.		Յ	
7.2		Խաչքար Սբ. Սարգիս	13 դ.		Յ	
7.3		Խաչքար Սբ. Հակոբ	1265 թ.		Յ	
7.4		Խաչքար Սբ. Գրիգոր	1273 թ.		Յ	եռաստիճան պատվանդանին
7.5		Խաչքար	1283 թ.		Յ	
7.6		Խաչքար	14 դ.		Յ	
7.7		Խաչքար	14 դ.		Յ	
8		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ «ԾԱՂԿԱՆԱԿ»	միջնադար	«Թոփուկ խաչ»-ի և «Ծովեր» լճակի միջև	Յ	պահպանվել են կառույցների հիմքեր և մի քանի խաչքարերի կտորներ
9		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար	«Ծովեր» լճակից հվ-աե, «Կովատեղ» վայրում	Յ	
10		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար	«Ծովեր» լճակի մոտ, «Չխալի թալա» վայրում	Յ	
11		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար	«Ծովեր» լճակի մոտ, «Խնձրոխտի» վայրում	Յ	
12		ՂԱՄԲԱՆԱԲՆՈՒՐ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղի մեջ	Յ	
13		ՂԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ աե	Յ	
14		ՂԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	մայրուղուց գյուղ թեքվող ճանապարհի ձախ կողմում, 1-ին կմ-ի վրա	Յ	
15		ԵԿԵՂԵՑԻ	654 թ.	գյուղի կենտր. հրապարակից հվ	Յ	միանավ դահլիճ, պահպանվել են հիմնապատերը
15.1		Գերեզմանոց	7-19-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ	
	15.1.1	Խաչքար	11-12-րդ դդ.		Յ	կանգնեցված Է զարդաքանդակ պատվանդանի վրա
	15.1.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	հենած Է ավերակ եկեղեցու աե պատին		
	15.1.3	Խաչքար, գործ Ներսես Նկարողի	1228 թ.		Յ	
	15.1.4	Խաչքար Մխիթարչի	1228 թ.		Յ	

	15.1.5	Խաչքար Հայրապետ քահանայի	1277 թ.		Հ	
	15.1.6	Խաչքար Խաչելության, կազմող՝ Վարդան	1281 թ.	գերեզմանոցի եզրին, կոթողից հվ-ատ	Հ	Եռաստիճան պատվանդանի վրա
	15.1.7	Խաչքար	1295 թ.		Հ	
	15.1.8	Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի կենտր. մասում	Հ	հատված
	15.1.9	Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի կենտր. մասում	Հ	հատված
	15.1.10	Խաչքար, կերտող՝ Սարգիս վարդապետ	13 դ.		Հ	
	15.1.11	Խաչքար Խաչատուրի և Խաթունի	1557 թ.		Հ	
	15.1.12	Խաչքար	1621 թ.	գերեզմանոցի կենտր. մասում	Հ	
	15.1.13	Խաչքար	1628 թ.	գերեզմանոցի կենտր. մասում	Հ	
	15.1.14	Խաչքար	17 դ.	գերեզմանոցի կենտր. մասում	Հ	հատված
	15.1.15	Կոթող	6-7-րդ դդ.		Հ	
	15.1.16	Կոթող	7 դ.	Եկեղեցուց հվ-ամ	Հ	քառակող, պատվանդանն արձանագիր (13 դ.)
	15.1.17	Տապանաքար	14-16-րդ դդ.	գերեզմանոցի հվ-ատ եզրին	Հ	հեծյալի հարթաքանդակով
	15.1.18	Տապանաքար	15-16-րդ դդ.		Հ	հարթ, քանդակազարդ
	15.1.19	Տապանաքար	15-16-րդ դդ.	գերեզմանոցի հս-ատ մասում	Հ	մարդու գծապատկերով
	15.1.20	Տապանաքար Մխիթար Սարկավազի	1648 թ.		Տ	
	15.1.21	Տապանաքար Հակոբի	1813 թ.		Հ	կենցաղային քանդակներով
	15.1.22	Տապանաքար Ուստա Սարգիս Անդրուսի	1895 թ.	գերեզմանոցում, հանրախանութից հս-ամ	Տ	
16		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ	վաղ միջնադար	գյուղի կենտրոնում, Հովհ. Թումանյանի տուն-թանգարանի մոտ	Հ	վերակառ.՝ 13 դ. և 1900 թ, շրջապատված է քարե ցանկապատով, 1969-ից՝ Երկրագիտական թանգարան
	16.1	Գերեզմանոց	6-19-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջ	Հ	
	16.1.1	Խաչքար	10-11-րդ դդ.		Հ	տեղահանված
	16.1.2	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 3 մ հվ-ամ	Հ	
	16.1.3	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	հատված
	16.1.4	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 5 մ հվ-ատ	Հ	
	16.1.5	Տապանաքար	15-16-րդ դդ.	Եկեղեցու հս պատի տակ	Հ	քանդակազարդ
	16.1.6	Տապանաքար Հովհաննես աղայի	1869 թ.	Եկեղեցուց 8 մ հվ	Հ	Հովհ. Թումանյանի պապի տապանաքարը
	16.1.7	Տապանաքար Տեր Թադևոսի	18.. թ.	Եկեղեցուց 8 մ հվ	Հ	Հովհ. Թումանյանի հոր տապանաքարը
	16.2	Չանգակատուն	13 դ.		Հ	Եկեղեցու հվ-ատ ավանդատունը 13 դ. վերածվել է զանգակատան
	16.3	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է Եկեղեցու հվ-ատ ավանդատան ճակատին	Հ	
	16.4	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է Եկեղեցու ատ պատին	Հ	
17		ԽԱՉՁԱՐ	11-12-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Հ	Գ. Եղիկյանի տան մոտ, պատվանդանի վրա
18		ԽԱՉՁԱՐ	12 դ.	Սբ. Գրիգոր	Հ	

					Բարձրաքաշ վանքի ճանապարհին	
19		ԽԱՉԶԱՐ	12-13-րդ դդ.	Սբ. Գրիգոր Բարձրաքաշ վանքի ճանապարհին	Յ	
20		ԽԱՉԶԱՐ ՀԱՍԼԻԿԻ	1247 թ.	Դեբեդի աջ կողմում, Ձաղիձորի ժայռի տակ		
21		ԽԱՉԶԱՐ	1250 թ.	գյուղի առե կողմում, Զարինջ տանող ճանապարհին	Յ	
22		ԽԱՉԶԱՐ «ՍՈՒՐԲ ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ», «ՍԻՐՈՒՆ ԽԱՉ»	1251 թ.	Սբ. Գրիգոր Բարձրաքաշի վանք տանող ճանապարհի աջ կողմում, Մարց ձորի եզրին	Յ	Եռաստիճան պատվանդանի վրա
23		ԽԱՉԶԱՐ ՍԲ. ՀԱԿՈԲ	1268 թ.	գյուղից 2 կմ հս-առե, Զարինջ տանող ճանապարհի եզրին	Յ	
24		ԽԱՉԶԱՐ	1273 թ.	գյուղից 2 կմ հս-առե, Զարինջ տանող ճանապարհի եզրին	Յ	
25		ԽԱՉԶԱՐ ՀԱՅՐԱԴԵՏ ԸԱՀԱՆԱՅԻ	1274 թ.	գյուղի մեջ	Յ	Ղ. Առաքելյանի հողամասում, պատվանդանի վրա
26		ԽԱՉԶԱՐ ՈՍԿԻ ՏԻԿՆԱ	1283 թ.	գյուղից 2 կմ հս-առե, Զարինջ տանող ճանապարհի եզրին	Յ	կանգնեցրել է Լուսիկը
27		ԽԱՉԶԱՐ	13 դ.	գյուղի մեջ	Յ	Ե. Թամազյանի տան մոտ
28		ԽԱՉԶԱՐ	13 դ.	գյուղի հս-ամ եզրին	Յ	հատված
29		ԽԱՉԶԱՐ	13-14-րդ դդ.	Սբ. Գրիգոր Բարձրաքաշ վանքի ճանապարհին	Յ	
30		ԽԱՉԶԱՐ	1305 թ.	գյուղի մեջ	Յ	պատվանդանի վրա
31		ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1947 թ.	գյուղի կենտրոնում	Տ	
32		ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1968 թ.	գյուղի մեջ	Տ	
33		ՀՈՒՇԱՂԶԱՆ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻՆ	1969 թ.	գյուղի կենտրոնում	Յ	ճարտ.՝ Լ. Սաղոյան, քանդ.՝ Ղ. Չուբարյան
34		ԶԻԹՅԱՆ	ուշ միջնադար	գյուղ մտնող ճանապարհի 1 խաչմերուկից 200 մ առե		
35		ՄԱՏՈՒՌ	10-12-րդ դդ.	գյուղից 1.5 կմ ամ	Յ	ավերված
35.1		Խաչքար Գևորգի	13 դ.		Յ	
35.2		Խաչքար Սարգսի	13 դ.		Յ	
36		ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ԳՐԻԳՈՐ	18-19-րդ դդ.	գյուղի հս եզրին, գործող գերեզմանոցում, Դիտ վայրում	Յ	ավերված
37		ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-առե, «Շուվեր» լճակի մոտ	Յ	ավերված
38		ՄԵՆՅԻՐ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղ մտնող ճանապարհի 1 խաչմերուկից 200 մ առե	Յ	
39		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ	10-14-րդ	գյուղից 2 կմ հս-առե,	Յ	կիսավեր, կառուցել է

		ՍԲ. ԳՐԻԳՈՐ ԲԱՐՁՐԱԶԱՇ	դդ.	Մարցաշուր գետակի ձախակողմյան ձորալանջի նեղ հարթակի վրա, անտառում	Մարծպան Մամիկոնյան իշխանը
39.1		Գավիթ	1236-46 թթ.	կից է մեծ եկեղեցուն հվ-ից	Հ
39.2		Գերեզմանոց	10-14-րդ դդ.	համալիրից ան	Հ Մամիկոնյան իշխանների տոհմական գերեզմանոցն է
	39.2.1	Խաչքար	12 դ.		Հ
	39.2.2	Խաչքար	13 դ.		Հ
	39.2.3	Խաչքար	13 դ.		Հ
	39.2.4	Խաչքար	13 դ.		Հ
	39.2.5	Խաչքար	13 դ.		Հ
	39.2.6	Խաչքար	13 դ.		Հ
	39.2.7	Խաչքար	13 դ.		Հ
	39.2.8	Խաչքար	14 դ.		Հ
	39.2.9	Խաչքար Հովհաննեսի	14 դ.		Հ պատվանդանի վրա
	39.2.10	Տապանաքար Էրեմիա Սբ. Ծերունու	1256 թ.	եկեղեցու ան պատի տակ	Հ
	39.2.11	Տապանաքար	13 դ.	եկեղեցու ան պատի տակ	Հ արձանագիր սալատապանը բացվել է 2003 թ.
	39.2.12	Տապանաքար	13 դ.	եկեղեցու ան պատի տակ	Հ արձանագիր սալատապանը բացվել է 2003 թ.
39.3		Եկեղեցի Սբ. Գրիգոր	10-11-րդ դդ.	համալիրի հյուսիսային կողմում	Հ փոքր, միանավ դահլիճ
39.4		Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին	1221 թ.	կից է փոքր եկեղեցուն հվ-ից	Հ մեծ, գմբեթավոր
39.5		Խաչքար Սահակի	10 դ.	վանքից 100 մ ամ	Հ
39.6		Խաչքար Սիմոն վարդապետի	13 դ.	վանքից 100 մ ամ	Հ
39.7		Կամուրջ	13 դ.	Մարցաշուր գետակի վրա	Հ պահպանվել է ձախակողմյան խելը
39.8		Զիթհան	1266 թ.	Սբ. Հարություն մատուռի հվ կողմում, Սրբաղբյուրի մոտ	Հ պահպանվել են պատերի ստորին շարքերը, մամլաքարն արձանագիր է, կառուց. է Գևորգ վարդապետը
39.9		Մատուռ Սբ. Հարություն («Ագռավի տապան»)	1234 թ.	վանական համալիրից 200 մ հվ	Հ Կառուցել են Հովհաննես վարդապետը և Նրա եղբայր Սարգիսը: 1234 թ. պատվանդանի մոտ բացվել են հոյակերտ խաչքարի 3 կտոր
	39.9.1	Խաչքար	9 դ.	հենած է մատուռի պատին	Հ
	39.9.2	Խաչքար	13 դ.	մատուռից ան	Հ հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
	39.9.3	Խաչքար	13 դ.	մատուռից ան	Հ հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
	39.9.4	Խաչքար	13 դ.	մատուռից ան	Հ հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
	39.9.5	Խաչքար	13 դ.	մատուռից ան	Հ հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
	39.9.6	Խաչքար	13 դ.	մատուռից ան	Հ հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
	39.9.7	Խաչքար	13 դ.	մատուռից ան	Հ հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ

	39.9.8	Խաչքար	13-14 դ.	մատուռից ան	Հ	հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
	39.9.9	Խաչքար	13-14 դ.	մատուռից ան	Հ	հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
	39.9.10	Խաչքար	13-14 դ.	մատուռից ան	Հ	հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
	39.9.11	Խաչքար	14 դ.	մատուռից ան	Հ	հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
	39.9.12	Խաչքար	14 դ.	մատուռից ան	Հ	հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
	39.9.13	Խաչքար	14 դ.	մատուռից ան	Հ	հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
	39.9.14	Խաչքար	14 դ.	մատուռից ան	Հ	հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
	39.9.15	Խաչքար	14 դ.	մատուռից ան	Հ	հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
	39.9.16	Խաչքար	14 դ.	մատուռից ան	Հ	հայտնաբերվել է 2003 թ. բարեկարգման աշխատանքների ժամանակ
40		ՎԱՆԿՎԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ԶԱՌՄՆԻՑ ՄԱՆԿԱՆՑ ՎԱՆԸ	11-15-րդ դդ.	գյուղի հս-ամ մասում, Դեբեդի կիրճի աջակողմյան լանջին, «Տախտեր» վայրում	Հ	
	40.1	Աղբյուր նավաքարով	13-15-րդ դդ.	Եկեղեցուց ամ	Հ	
	40.2	Գավիթ-ժամատուն	13-15-րդ դդ.	Եկեղեցուց ամ	Հ	պահպանվել են հվ մասի հիմնապատերը և բարավորի արձանագիր քարը
	40.3	Գերեզմանոց	11-17-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջ	Հ	
	40.3.1	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 8 մ հվ	Հ	
	40.3.2	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	
	40.3.3	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	
	40.3.4	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	
	40.3.5	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 8 մ հվ-ամ	Հ	
	40.3.6	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 10 մ հվ	Հ	
	40.3.7	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	
	40.3.8	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 2 մ ամ	Հ	հատված
	40.3.9	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	հատված
	40.3.10	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 3 մ հս-ամ	Հ	հատված
	40.3.11	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց հս, պատի փլվածքի մեջ	Հ	հատված
	40.3.12	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 8 մ հս-ամ	Հ	հատված
	40.3.13	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 10 մ հս-ամ	Հ	հատված
	40.3.14	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 12 մ հս	Հ	հատված
	40.3.15	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 12 մ հս	Հ	հատված
	40.3.16	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 13 մ հս-ան	Հ	
	40.3.17	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 3 մ ան	Հ	հատված
	40.3.18	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց 1 մ հս	Հ	հատված
	40.3.19	Տապանաքար Վարդան սարկավազի	1692 թ.	Եկեղեցու հվ կողմում	Տ	

40.4		Գերեզմանոց	վաղ միջնադար	Եկեղեցուց 100 մ հվ	Յ Քարծուկի վրա
40.5		Եկեղեցի	1241 թ.		Յ
40.6		Եկեղեցի	1256 թ.		Յ գմբեթավոր դահլիճ
41		ՏՈՒՆ-ԹԱՆԳԱՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ	1939 թ.	գյուղի մեջ	Յ
41.1		Յուշարձան Յովհաննես Թումանյանին	1953 թ.	թանգարանի բակում	Յ քանդ.՝ Ա. Ուրարտու

5.36 Եղեզնուտ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղի հվ կողմում,	Յ	բլրի վրա, պահպանվել են պատերի մնացորդներ
1.1				Բնակատեղի	Ք. ա. 4-3 հազ.	ամրոցից 500 մ հվ, Սև ջուր գետակի ափին	Յ	
1.2				Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 2-1 հազ.		Յ	դամբարանները մասամբ թալանված են
1.3				Խաչքար	14-15-րդ դդ.	քարաժայռի վրա, ամրոցի հվ-աե մասում	Յ	տեղափոխվել է «Պետոյի բացատ» գերեզմանոցից
2				ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐԴԱՂ»	Ք. ա. 4-3 հազ.	գյուղի հվ-աե կողմում, «Կարմիր քարի տալ» վայրում	Յ	պահպանվել են պատերի մնացորդներ
2.1				Բնակատեղի	Ք. ա. 4-3 հազ.		Յ	
3				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-13-րդ դդ.	գյուղի աե եզրին, «Կապի գլուխ» վայրում	Յ	ավերվել է ջրագիծը կառուցելիս
3.1				Խաչքար	10-11-րդ դդ.		Յ	երկատված, հենած է բարձր պատվանդանին
3.2				Խաչքար	11-12-րդ դդ.		Յ	
3.3				Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	երկատված
4				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	11-19-րդ դդ.	գյուղի կենտրոնում, Եղեզնուտ-Դեբեդ ճանապարհի աջ կողմում	Տ	
4.1				Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ	ստորին մասը
4.2				Խաչքար	14-15-րդ դդ.		Յ	
4.3				Տապանաքար	16-17 դ.		Տ	
5				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	միջնադար	գյուղի հվ կողմում, «Մասրեք» վայրում, Բերդաղից 500 մ հս	Յ	
5.1				Գերեզմանոց	միջնադար		Յ	
6				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	միջնադար	Վահագնաձոր տանող ճանապարհի ձախ կողմում, «Խաս Բախչա» վայրում	Յ	
6.1				Գերեզմանոց	միջնադար		Յ	
7				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	միջնադար	գյուղի հվ կողմում, «Դրնդատափ» վայրում	Յ	
7.1				Գերեզմանոց	միջնադար		Յ	
7.2				Թևավոր խաչ	միջնադար	գյուղից 100 մ աե	Յ	
8				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	միջնադար	գյուղի հվ կողմում, «Բկատեղեր» վայրում	Յ	
8.1				Գերեզմանոց	միջնադար		Յ	

9		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՂԱՍԲԼՈՒՐ»	միջնադար	Դեբետ տանող ճանապարհին, «Փիջվուտ հողեր» վայրում	Հ
9.1		Գերեզմանոց	միջնադար		Հ
10		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՊԵՏՈՅԻ ԲԱՑԱՏ»	12-16-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հվ, Սև ջուր գետակի ձախ ափին	Հ անտառապատ լանջին
10.1		Գերեզմանոց	12-16-րդ դդ.		Հ
	10.1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ պատվանդանի վրա, ստորին մասը կոտրված
	10.1.2	Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Հ վերնամաս
	10.1.3	Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Հ ստորին մասը, ընկած է գետնին
	10.1.4	Խաչքար	15 դ.		Հ արձանագիր
	10.1.5	Խաչքար	15 դ.		Հ վերին կեսը
	10.1.6	Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Հ վերնամաս, թաղված է հողի մեջ
	10.1.7	Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Հ վերնամասը կոտրված
	10.2	Մատուռ	միջնադար		Հ պահպանվել են հիմքերը
11		ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի մեջ	Հ կիսավեր
	11.1	Գերեզմանոց	19 դ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Տ
	11.2	Խաչքար	15 դ.		Տ
	11.3	Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Տ
	11.4	Խաչքար	16 դ.		Տ
12		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հվ, ճանապարհի եզրին	Հ
13		ԿԱՍՈՒՐԶ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ	19 դ.	Փամբակ գետի վրա	Տ քառաթռիչք
14		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՐՀԱԾՆԵՐԻՆ	1941-45 թթ.	գյուղի սկզբնամասում, ճանապարհի ձախ կողմում	Տ
15		ՄԱՏՈՒՐ ՍԲ. ԿԻՐԱԿԻ	18-19-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-աե, ճանապարհի աջ եզրին	Տ վերակառուցվում է
	15.1	Գերեզմանոց	12-19-րդ դդ.		Հ
	15.1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ պահպանվել է չորս բեկոր
	15.1.2	Խաչքար	15 դ.		Տ պահպանվել է երեք բեկոր
	15.1.3	Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Տ եռատված
	15.1.4	Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Տ պահպանվել է երկու բեկոր
	15.2	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	մատուռի մեջ	Հ կանգնեցված է տուֆե սրբատաշ պատվանդանի վրա

5.37. Թեղուտ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	13 դ.	գյուղից 4 կմ հեռու	Հ	
	1.1			Խաչքար «Կարմիր Վարդան», «Վարդան Չորավար»	13-14-րդ դդ.		Հ	
2				ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐՂՇԵՆ»	Ք. ա. 4-3 հազ.	գյուղից հս	Հ բլրի վրա, ավերված	

2.1		Մատուռ	4-5-րդ դդ.	ամրոցի կենտր. մասում	Յ
3		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՂԱՓՈՒՐ»	միջնադար	գյուղից 4 կմ ատ	Յ
3.1		Եկեղեցի «Ղարաքոթուկ»	12-17-րդ դդ.		Յ
4		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ ատ, «Փիջվուտ» վայրում	Յ
5		ԵԿԵՂԵՑԻ	12 դ.	գյուղից 1 կմ հվ-ամ	Յ ավերված
5.1		Գերեզմանոց	12-17-րդ դդ.		Տ
	5.1.1	խաչքար	12 դ.		Յ
	5.1.2	խաչքար	13 դ.		Յ
6		ԵԿԵՂԵՑԻ	13 դ.	գյուղից 3 կմ հվ-ատ	Յ
7		ԿԱՍՈՒՐԶ	17 դ.	գյուղի ամ մասում, Մանստև գետակի վրա	Յ միաթռիչք
8		ՁԻԹՅԱՆ	19 դ.		Տ
9		ՄԱՏՈՒՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ հս, «Ագեղի» վայրում	Յ
9.1		խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ
9.2		խաչքար	13 դ.		Յ
10		ՄԱՏՈՒՐ	4-5-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հվ-ատ	Յ
11		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՄԱՆԱՏԵՎ	13 դ.	գյուղից 3 կմ հս-ատ, Մանստև գետակի աջ ափին	Յ անտառում
11.1		Եկեղեցի	13 դ.		Յ միանավ սրահ
11.2		Թևակոր խաչ	13 դ.		Յ 3 կտոր՝ սրբերի պատկերաքանդակներով, տեղափոխվել են Շնողի դպրոցի թանգարան
11.3		Միաբանության շենքը	13 դ.		Յ պահպանվել են հետքեր
11.4		Շրջապարիսպ	13 դ.		Յ պահպանվել են հետքեր
12		ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ	միջնադար		Յ

5.38. Լեզան գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵՀՄԱՆՈՑ	12-20-րդ դդ.	գյուղից հվ-ատ, գետի ձախ ափին	Տ	բլրալանջին, գործող գերեզմանոցում
2				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 4-3 հազ.	գոմեր տանող ճանապարհին	Յ	
3				ԵԿԵՂԵՑԻ «ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆԶ»	1892 թ.	գյուղի մեջ	Յ	կանգուն
3.1				Գերեզմանոց	12- 20 դ. սկիզբ		Յ	
	3.1.1			խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա
3.2				խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու մեջ	Յ	
4				ԽԱՀԶԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից հս, «Ղաշի գլուխ» վայրում	Յ	
5				ԿՈԹՈՂ	7 դ.	գյուղի հվ-ատ եզրին	Յ	
6				ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ	1970 թ.	գյուղի մեջ	Տ	

				2034ԱԾՆԵՐԻՆ				
7				ՅՈՒՇԱՐՔՅՈՒՐ	1908 թ.	գյուղի մեջ	S	

5.39 Լեռնահովիտ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ «ՄԱՍՈՒՌՈՒՆ»		գյուղից հվ-ամ	Յ	
2				ԲՆԱԿԱՏԵՐԻ «ԿԱՐՃԱՂՈՇ»	բրոնզե դար	գյուղից ան	Յ	
3				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	միջնադար	գյուղից 3 կմ հվ-ամ	Յ	ավերված
4				ԵԿԵՂԵՑԻ	12-13-րդ դդ.	գյուղի հս-ան մասում	Յ	ավերված
4.1				Գերեզմանոց	12-19-րդ դդ.		Յ	

5.40. Լեռնացք գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲՆԱԿԱՏԵՐԻ	Ք.ա. 3-1 հազ.	գյուղի ամ մասում	Յ	
	1.1			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 3-1 հազ.		Յ	
2				ԲՆԱԿԱՏԵՐԻ «ԲԵՐԴԻ ԴԱՇՏ»	Ք.ա. 3-1 հազ.	գյուղից հվ, «Պարլու դարա» վայրում	Յ	
	2.1			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 3-1 հազ.		Յ	
3				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 3-1 հազ.	գյուղի մեջ	Յ	
4				ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՍԲ.ՄԻՆԱՍ	5-19-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ	
	4.1			Գերեզմանոց	18-19-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջ	S	
		4.1.1		Կոթող	5-6-րդ դդ.		Յ	քառակող
	4.2			Եկեղեցի	միջնադար	գերեզմանոցում, Սբ. Մինաս եկեղեցու մոտ	Յ	պահպանվել են հիմքերը
	4.3			Եկեղեցի Սբ. Մինաս	վերակառ. 19 դ.	գերեզմանոցի մոտ	Յ	
	4.4			Չանգակատուն	1910 թ.	կից է եկեղեցուն հս-ից	S	
5				ՅՈՒՇԱՐՔՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ 2034ԱԾՆԵՐԻՆ	1975 թ.	գյուղի հս մասում	S	

5.41 Լեռնապատ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 4-3 հազ.	գյուղից 1 կմ հվ, Լեռնաջուր գետի աջ ափին	Յ	ավերված
2				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 3 հազ.	գյուղից 0.5 կմ ամ, Լեռնաջուր գետի ձախ կողմում	Յ	բլրի վրա, ավերված
	2.1			Մատուռ Սբ. Գաբրիել, «Գաբրիել-Մուքեյլ»	վաղ միջնադար		S	բլրի գագաթին, ավերված
3				ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐԴԱՂ»	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղի ան կողմի	Յ	բլրի գագաթին, ավերված
	3.1			Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1 կմ ան, «Եվջուլ» հանդամատում, «Բերդաղ» ամրոցից ան	Յ	ավերված
4				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-20-րդ դդ.	գյուղի հվ-ան մասում, Լեռնաջուր գետի աջակողմյան վտակի ափին	Յ	գյուղի գործող գերեզմանոցն է
	4.1			Եկեղեցի	17-18-րդ դդ.	գերեզմանոցում	Յ	ավերված
5				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	18-19-րդ	գյուղի հս-ան մասում	S	

			դդ.		
5.1		Մատուռ Սբ. Կիրակի	19 դ.	Լեռնաջրի աջ ափին,	Տբլրի գագաթին
6		ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ «ԲԱԳԵՐ»	16-18-րդ դդ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-ամ	Հավերված
6.1		Եկեղեցի	16-18-րդ դդ.		Հ
7		ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ «ՈՒՌՈՒՏ»	5-15-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հվ, ճանապարհի աջ կողմում	Հ
7.1		Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 4-3 հազ.	Ուռուտ հանդամասում, գետի մոտ	Հ զուրկ է վերգետնյա նշաններից
7.2		Գերեզմանոց	10-19-րդ դդ.		Հավերված
	7.2.1	Խաչքար	10-11-րդ դդ.	Եկեղեցուց աե	Հ հատված
	7.2.2	Խաչքար	11 դ.	Եկեղեցուց հվ-աե	Հ պատվանդանի վրա
	7.2.3	Խաչքար	12 դ.	Եկեղեցուց աե	Հ հատված
	7.2.4	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցուց աե	Հ հատված
	7.2.5	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու հս-աե անկյան մոտ	Հ ընկած է գետնին
	7.2.6	Տապանաքար	16-17-րդ դդ.	Եկեղեցուց հվ-ամ	Տիխստ հողմահարված արձանագրությամբ, կիսով չափ թաղված հողի մեջ
7.3		Եկեղեցի	5-7-րդ դդ.		Հավերված, եկեղեցու մեջ և շուրջը կան արձանագիր որմնաքարեր
	7.3.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու խորանում	Հ
	7.3.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու մեջ	Հ
8		ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ «ԶԻԼԻՍԱ»	միջնադար	գյուղից 8 կմ հս	Հ
8.1		Եկեղեցի	5-7-րդ դդ.	գյուղատեղիի հվ-աե մասում, Լեռնաջուր գետի աջակողմյան վտակի աջ ափին	Հավերված
8.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Քիլիսա և Գյուլլուդարա լքված գյուղերի դպրոցի շենքի բակում, ճանապարհի մոտ	Հ տեղափոխվել է եկեղեցուց
9		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից աե	Հ
10		ԴՈՒՄԵՆՆԵՐ		գյուղի մոտ	Հ
11		ԵԿԵՂԵՑԻ	6-7-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հս	Հավերված, հողով ծածկված
	11.1	Գերեզմանոց	միջնադար	Եկեղեցուց մոտ 200 մ հվ-աե, Լեռնաջուր գետի աջ ափին	Հ
12		ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1976 թ.	գյուղի հս-աե կողմում, բլրի վրա	Տ
14		ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՆՇԱՆ	17-18-րդ դդ.	գյուղի հս-աե կողմում, բլրի վրա	Տ վերակառուցվել է վերջերս
15		ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	19 դ.	գյուղի հվ-աե կողմում, զոհվածների հուշարձանի մոտ	Տ
	15.1	Հուշակոթող Մեծ եղեռնի զոհերին	1977 թ.	բլրի վրա	Հ Դարաքիլիսայի ճակատամարտի վայրում
16		ՍՐԲԱՏԵՂԻ	միջնադար	գյուղից 7 կմ հվ, «Քիլիսա» գյուղատեղի տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Տ ծայրի վրա պատկերված են պարզ խաչեր

5.42. Լեռնական գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղի ամ եզրին	Յ	
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար	գյուղից 2 կմ ամ, «Խարաբեք» վայրում	Յ	
3				ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի մեջ	Յ	
4				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1985 թ.	գյուղի հս մասում, բլրագագաթին	Տ	
5				ԶՐԱՂԱՑ	19 դ.	գյուղի մեջ	Տ	

5.44 Լոռու-Բերդ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք. ա. 2 հազ.	գյուղի հս-աե եզրին	Յ	
2				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-14-րդ դդ.	Լոռի Բերդ ամրոցից ամ	Յ	
	2.1			Խաչքար	12 դ.	գերեզմանոցում	Յ	ընկած է գետնին, վերնամասը կոտրված
3				ՂԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղի տարածքում և ամ	Յ	1971-2002 թթ. պեղել է Ս. Դևեջյանը
	3.1			Ղամբարան N 1	Ք. ա. 2 հազ. 1 կես	գյուղի ամ եզրին, դաշտի մեջ, ճանապարհի հվ եզրին	Յ	բազալտե սալերով ձևավորված ղամբարանը պեղվել է 1968, 2002 թթ.
	3.2			Ղամբարան N 6	Ք. ա. 2 հազ. 1 կես	գյուղի ամ եզրին, դաշտի մեջ, ճանապարհի հվ եզրին	Յ	բազալտե սալերով ձևավորված ղամբարանը պեղվել է 1971 թ., հայտ. բրոնզե կաթսա
	3.3			Ղամբարան N 7	Ք. ա. 15-14-րդ դդ.	գյուղի ամ եզրին, դաշտի մեջ, ճանապարհի հվ եզրին	Յ	բազալտե սալերով ձևավորված ղամբարանը պեղվել է 1971 թ., հայտ. մարտակառք
	3.4			Ղամբարան N 56՝ արքայական	Ք. ա. 7-6-րդ դդ.	Ստեփանավանի Լորակառույց թաղամասից աե, գյուղ տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Յ	բազալտե սալերով ձևավորված եռախուց ղամբարանը պեղվել է 1989 թ., հայտ. զոհաբերված ձիեր, առյուծի ծնոտ
	3.5			Ղամբարան N 60	Ք. ա. 2 հազ. 1 կես	Ստեփանավանի Լորակառույց թաղամասում, գյուղ տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Յ	բազալտե սալերով ձևավորված ղամբարանը պեղվել է 1989 թ., ծածկված է հողով
	3.6			Ղամբարան N 61	Ք. ա. 2 հազ. 1 կես	Ստեփանավանի Լորակառույց թաղամասում, գյուղ տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Յ	բազալտե սալերով ձևավորված ղամբարանը պեղվել է 1989 թ., ծածկված է հողով
	3.6			Ղամբարան N 63	Ք. ա. 7-6-րդ դդ.	Ստեփանավանի Լորակառույց թաղամասից աե, գյուղ տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Յ	բազալտե սալերով ձևավորված երկխուց ղամբարանը պեղվել է 1989 թ., հայտ. զոհաբերված ձիեր
	3.7			Ղամբարան N 64	Ք. ա. 7-6-րդ դդ.	Ստեփանավանի Լորակառույց թաղամասից աե, գյուղ տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Յ	բազալտե սալերով ձևավորված երկխուց ղամբարանը պեղվել է 1990թ., հայտ. զոհաբերված ձիեր

3.8		Դամբարան N 65	Ք. ա. 3-2 հազ. սահմ.	Ստեփանավանի նորակառույց թաղամասում, մանկապարտեզից ամ	Հ բազալտե սալերով ձևավորված դամբարանը պեղվել է 1991թ., հայտ. բրոնզե սուլեեր և դաշույն
3.9		Դամբարան N 74	Ք. ա. 3-2 հազ. սահմ.	Ստեփանավանի նորակառույց թաղամասում, բլրի մոտ	Հ բազալտե սալերով ձևավորված դամբարանը պեղվել է 1990թ., հայտ. բրոնզե գեղարդ
3.10		Դամբարան N 75	Ք. ա. 3-2 հազ. սահմ.	Ստեփանավանի նորակառույց թաղամասում, բլրի վրա	Հ բազալտե սալերով ձևավորված դամբարանը պեղվել է 1990թ.
3.11		Դամբարան N 77	Ք. ա. 3-2 հազ. սահմ.	Ստեփանավանի նորակառույց թաղամասում, բլրի վրա	Հ բազալտե սալերով ձևավորված դամբարանը պեղվել է 1992թ., հայտ. բրոնզե գեղարդ
3.12		Դամբարան N 79	Ք. ա. 3-2 հազ. սահմ.	Ստեփանավանի նորակառույց թաղամասում, բլրի առև ստորոտում	Հ պեղվել է 1998թ., քարե զրահով և կրովեխով հիմնահողային դամբարանում հայտնաբերվել են գունանկարների դաջվածքներ
3.13		Դամբարան N 93	Ք. ա. 7-6-րդ դդ.	գյուղ տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Հ բազալտե սալերով ձևավորված երկ-խուց դամբարանը պեղվել է 1997թ., հայտ. զոհաբերված ձիեր
3.14		Դամբարան N 94	Ք. ա. 3-2 հազ. սահմ.	գյուղ տանող ճանապարհի աջ կողմում	Հ բազալտե սալերով ձևավորված կեղծ թաղակապ ծածկով դամբարանը պեղվել է 1996թ., հայտ. գունազարդ կարասներ
3.15		Դամբարան N 100՝ արքայական	Ք. ա. 3-2 հազ. սահմ.	Ստեփանավանի նորակառույց թաղամասից առև, ճանապարհից հս	Հ բազալտե սալերով ձևավորված դամբարանը պեղվել է 1997թ., հայտ. զոհաբերված ձիեր
4		ԵԿԵՂԵՑԻ	4-5-րդ դդ.	Լոռի Բերդ քաղաքատեղիի պարիսպներից 300 մ հս-առև	Հ պահպանվել են հիմնապատերը
5		ԵԿԵՂԵՑԻ	12-13-րդ դդ.	Լոռի Բերդ ամրոց տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Հ ավերված
5.1		Խաչքար	12 դ.	Եկեղեցու հս մուտքից աջ	Հ հենած է պատին
5.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու հս մուտքից աջ	Հ ընկած է գետնի վրա
6		ԽԱՉՔԱՐ	11-12-րդ դդ.	Ձորագետի կիրճում, Միսխանայի և Ձորագետի միախառնման վայրում	Հ ընկած է գետնի վրա
7		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից Լոռի Բերդ քաղաքատեղի տանող ճանապարհին, 1 կմ հեռ. Միսխանա կիրճից	Հ
8		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից Լոռի Բերդ քաղաքատեղի տանող ճանապարհին, 1 կմ	Հ

					հեռ. Միսխանա կիրճից	
9			ԽԱՉՁԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղում, տան բակում	Յ
10			ԽԱՉՁԱՐ	12-13-րդ դդ.	Լոռի Բերդ ամրոցից մոտ 400 մ հս	Յ վերնամաս
11			ԽԱՉՁԱՐ	1284 թ.	գյուղից 1.5 կմ ատ, ձորափին	Յ պատվանդանի վրա
12			ԶԱՂԱԶԱՏԵՂԻ ԼՈՌԻ ԲԵՐԴ	11-18-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ ատ, Ձորագետ և Միսխանա գետերի միախառնման վայրում	Յ հրվանդանի վրա
12.1			Միջնաբերդ	11-18-րդ դդ.	հրվանդանի ատ մասում	Յ
	12.1.1		Պարիսպ	11-14-րդ դդ.	Միջնաբերդի ամ եզրագծով, երկու կիրճերի միջև	Յ
	12.1.2		Մուտք	11-16-րդ դդ.	պարսպի հս-ատ ծայրին, կիրճի եզրին	Յ ամրացված է երկու աշտարակներով
	12.1.3		Խանդակ	11-16-րդ դդ.	պարսպի երկարությամբ, արտաքուստ	Յ
	12.1.4		Պալատ	11 դ.	միջնաբերդի հվ եզրին	Յ
	12.1.5		Եկեղեցի	11 դ.	միջնաբերդի կենտրոնական մասում	Յ վերակառ. 14-15-րդ դդ., 19 դ.
		12.1.5.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու մուտքի մոտ	Յ հատված
		12.1.5.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու մուտքի աջ կողմում	Յ բազալտից
		12.1.5.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու մուտքի ձախ կողմում	Յ բազալտից
		12.1.5.4	Խաչքար	12-14-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու խորանի հս պատին	Յ
		12.1.5.5	Խաչքար	12-14-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու հս պատին	Յ հատված
		12.1.5.6	Խաչքար	12-14-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու հս պատին	Յ հատված
	12.1.6		Եկեղեցի	12-13-րդ դդ.	միջնաբերդի հս-ատ մասում	Յ
		12.1.6.1	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու ներսում	հատված
	12.1.7		Մատուռ-դամբարան	1251 թ.	միջնաբերդի կենտրոնական մասում	
	12.1.8		Բաղնիք	11-13-րդ դդ.	միջնաբերդի մուտքից մոտ 100 մ հվ	Յ
	12.1.9		Բաղնիք	11-13-րդ դդ.	Ձորագետի կիրճի եզրին, պալատից ատ	Յ ավերված
	12.1.10		Ջրավազան	12-13-րդ դդ.	Ձորագետի կիրճի եզրին, երկրորդ բաղնիքի մոտ	Յ
	12.1.11		Ջրավազան	12-13-րդ դդ.	Ձորագետի կիրճի եզրին, առաջին ջրավազանից 4 մ ատ	Յ
	12.1.12		Բնակելի տուն	12-13-րդ դդ.	ջրավազաններից 4 մ հս	Յ
	12.1.13		Զարայր-մթերանոց	միջնադար	ջրավազանների մոտ	Յ
	12.1.14		Ջրամբար	11-12-րդ դդ.	միջնաբերդի կենտրոնական մասում	Յ
	12.1.15		Ձիթհան	11-12-րդ դդ.	միջնաբերդի հվ-ատ մասում	Յ պահպանվել է քարը
	12.1.16		Գաղտնուղի	11 դ.	միջնաբերդի հս-ատ եզրին, Միսխանա գետի ձորում	Յ

	12.1.17	Խաչքար	9 դ.	Լոռի Բերդ ամրոցի առ մասում	
	12.1.18	Խաչքար	12 դ.	Լոռի Բերդ ամրոցից 500 մ հս-առ	ընկած է գետնին
	12.1.19	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Լոռի Բերդից մոտ 300 մ հս	ընկած է գետնին, արձանագիր մասը
	12.1.20	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Լոռի Բերդ ամրոցից 300 մ հս	ընկած է գետնին, արձանագիր մասը
	12.1.21	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Լոռի Բերդ ամրոցի առ մասում	
12.2		Թաղամաս Շահաստան	12-13-րդ դդ.	քաղաքատեղիի առ հատվածում	Յարահարթի վրա
	12.2.1	Պարիսպ	12-13-րդ դդ.	թաղամասի առ եզրագծով, երկու կիրճերի միջև	Յ
	12.2.2	Եկեղեցի	13 դ.	թաղամասի հս-առ մասում	Յ
	12.2.2.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու մոտ	Յ
	12.2.3	Գերեզմանոց	11-14-րդ դդ., 20 դ.	թաղամասի առ մասում	Յ
	12.2.3.1	Խաչքար	միջնադար	գերեզմանոցի հս-առ մասում	Յ հատված
	12.2.3.2	Խաչքար	16-17-րդ դդ.	գերեզմանոցի առ մասում	Յ
	12.2.3.3	Խաչքար	միջնադար	գերեզմանոցի հս մասում	Յ պահպանված է խաչաքանդակ պատվանդանը
	12.2.3.4	Խաչքար	միջնադար	գերեզմանոցի հս մասում	Յ պահպանված է խաչաքանդակ պատվանդանը
	12.2.4	Զրատար	11 դ.	թաղամասի կենտրոնական մասի ողջ երկարությամբ	Յ ձգվում է ամ-ից առ
	12.2.5	Ճանապարհ	11 դ.	միջնաբերդի պարսպի հս անկյունից մինչև Միսխանա գետի ափը	Յ
	12.2.6	Կամուրջ	11-12-րդ դդ.	Միսխանա գետի վրա	Յ
	12.2.7	Կամուրջ	11-12-րդ դդ.	Զորագետի և Միսխանա գետերի միացման մասում	Յ ավերված
	12.2.8	Աշտարակ	11-13-րդ դդ.	Միսխանա գետի աջ ափին	Յ կառուցում կա աղբյուրի ակունք
	12.2.9	Զարայր-կացարան	12-13-րդ դդ.	Զորագետի կիրճում	Յ
	12.2.10	Զարայր- կացարանների համալիր	12-13-րդ դդ.	Միսխանա գետի կիրճում	Յ
12.3		Արվարձան «Կենտագեղ»	10-15-րդ դդ.	Միսխանա գետի հս սարահարթի վրա, միջնաբերդի դիմաց	Յ պահպանվել են հիմնապատերը, արվարձանը մատենագիր աղբյուրներում երբեմն նշվում է որպես գյուղ
	12.3.1	Եկեղեցի «Կենտագեղոս ժամ»	12-13-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հվ-առ	Յ կիսավեր
12.4		Արվարձան «Ամրակից»	12-13-րդ դդ.	Զորագետի կիրճի առ սարահարթի վրա, միջնաբերդի դիմաց	Յ
13		ԶՐԱՂԱՑ	11-12-րդ դդ.	Զորագետի կիրճում, Միսխանայի և	Յ

						Ձորագետի միախառնման վայրում	
--	--	--	--	--	--	-----------------------------	--

5.45. Լորուտ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք.ա. 3-2 հազ.	գյուղից 3 կմ աե, «Վարար աղբյուր» վայրում		Յ
2				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք.ա. 3-2 հազ.	գյուղից 3 կմ հվ		Յ
	2.1			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 3-2 հազ.			Յ
3				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք.ա. 2 հազ.	գյուղից 15 կմ հվ, սարի գագաթին, «Փռվաշեն» վայրում		Յ
4				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	14-15-րդ դդ.	գյուղից 5 կմ հվ		Յ
5				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղից 4 կմ աե		Յ
6				ԳՅՈՒԴԱՏԵՂԻ «ԿԾՎՈՒՏ»	13-14-րդ դդ.	գյուղից 10 կմ հվ		Յ
7				ԳՅՈՒԴԱՏԵՂԻ «ՄՈՏՔՈՐ»	11-17-րդ դդ.	գյուղից 7 կմ հվ-ամ		Յ
	7.1			Եկեղեցի	12-13-րդ դդ.			Յ
	7.2			Խաչքար	12-13-րդ դդ.			Յ
	7.3			Խաչքար	12-13-րդ դդ.			Յ
	7.4			Խաչքար	13 դ.			Յ
8				ԳՅՈՒԴԱՏԵՂԻ «ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԱՅՐ (ԷՐ)»	12-17-րդ դդ.	գյուղից 18 կմ հվ, Սարի բուլաղ գետակի աջ ափին		Յ
	8.1			Գերեզմանոց	10-15-րդ դդ.			Յ
		8.1.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.			Յ
		8.1.2		Խաչքար	13 դ.			Յ
		8.1.3		Խաչքար	14 դ.			Յ
	8.2			Քարայր «Սոթա Վարդապետի Էր»	Ք. ա. 13-9 դդ, 10-12-րդ դդ.	«Ծակ քար» հանդամասում		Յ
		8.2.1		Խաչքար «Սիրուն խաչ»	13 դ.	քարայրի մոտ		Յ
9				ԳՅՈՒԴԱՏԵՂԻ «ՔՈՒՐԹԻԿ»	միջնադար			Յ
10				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 3-2 հազ.	գյուղից 18 կմ հվ, «Դաշտաբաց» վայրում		Յ
11				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 3-2 հազ.	Լորուտ գետի աջ ափին		Յ
12				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2 հազ.	«Ջոմնի» վայրում		Յ
13				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 15 կմ հեռու, «Նազարի դաշտ» վայրում		Յ
14				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղի մեջ, «Վերին թաղ»-ում		Յ
15				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	1898 թ.	գյուղի մեջ		Տ
	15.1			Գերեզմանոց	12-17-րդ դդ.			Յ
16				ԿԱՍՈՒՐԶ	միջնադար	Լորուտ գետի վրա		Յ
17				ԿԱՍՈՒՐԶ	միջնադար	Լորուտ գետի վրա		Յ

5.46. Լուսաղբյուր գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ		19-20-րդ դդ.	գյուղի ամ մասում	
2				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ		19-20-րդ դդ.	գյուղի հս-ամ մասում	
3				ԵԿԵՂԵՑԻ		12-13-րդ դդ.	գյուղից 2,5 կմ հս-աե	
	3.1			Գերեզմանոց		6-15-րդ դդ.		
	3.2			Կոթող		6 դ.	Եկեղեցու բեմի վրա	
4				ԵԿԵՂԵՑԻ		19 դ.	գյուղի մեջ	Տ
	4.1			Գերեզմանոց		19-20-րդ դդ.		Տ
		4.1.1		Տապանաքար		1812 թ.		Տ
5				ՅՈՒՆԵՍԿՈՎԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ		1970 թ.	գյուղի մեջ	Տ

			2034ԱԾՆԵՐԻՆ					
6			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ «ԼՈՒՄԱՂԲՅՈՒՐ»		1977 թ.	գյուղի մեջ, Լախորոյից ոչ հեռու		Հ

5.47. Խնկոյան գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղի ամ մասում		Տ
2				ԵԿԵՂԵՑԻ	1863 թ.	գյուղի մեջ		Տ
	2.1			Գերեզմանոց	19 դ.	Եկեղեցու շուրջը		Տ
3				ՏՈՒՆ-ԹԱՆԳԱՐԱՆ ԽՆԿՈ-ԱՊՈՐ	1970 թ.	գյուղի մեջ		Հ
	3.1			Հուշարձան Խնկո-Ապրո	1970 թ.	թանգարանի դիմաց		Հ

5.48. Ծաթեր գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-13-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հս, «Ճգնավորի վանք» տանող ճանապարհին		Հ ձորի պռնկին
	1.1			Խաչքար	11-12-րդ դդ.			Հ
	1.2			Խաչքար	12 դ.			Հ
2				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.			Հ
3				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.			Հ
4				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	12 դ.	գյուղի հվ եզրին		Հ
	4.1			Գերեզմանոց	12-13-րդ դդ.			Հ
		4.1.1		Խաչքար	12 դ.			Հ
	4.2			Չանգակատուն	13 դ.			Հ
		4.2.1		Խաչքար	10 դ.	ազուցված է զանգակատան հս պատի մեջ		Հ հատված
		4.2.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է զանգակատան հս պատի մեջ		Հ
		4.2.3		Խաչքար	13 դ.	ազուցված է զանգակատան ամ ճակատին		Հ հատված
		4.2.4		Խաչքար պարոն Դեղի	1303 թ.	ազուցված է զանգակատան ամ ճակատին		Հ
		4.2.5		Խաչքար	1557 թ.	ազուցված է զանգակատան աե պատի մեջ		Հ
	4.3			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու բեմում		Հ
	4.4			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու աե պատուհանի մեջ, աջ կողմում		Հ
	4.5			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու աե պատուհանի մեջ, ձախ կողմում		Հ
	4.6			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու խորանի ձախ խորշում		Հ
	4.7			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու խորանի ձախ խորշում		Հ հատված
	4.8			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու հվ պատի խորշում		Հ
	4.9			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու հվ պատի խորշի վերևում		Հ հատված
	4.10			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու հվ պատի խորշում		Հ
	4.11			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու հվ պատի խորշի վերևում		Հ
5				ԵԿԵՂԵՑԻ «ՃԳՆԱՎՈՐԻ ՎԱՆՔ»	11-12-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հս		Հ

5.1		Խաչքար Չաքարեի	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու առ Կատին	Յ
6		ԽԱՉՔԱՐ	10 դ.	գյուղից 350 մ առ	Յ ձորում
7		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 1.5 կմ հս	Յ դաշտում
8		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 1.5 կմ հս	Յ դաշտում
9		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 300 մ առ	Յ ձորում, հատված
10		ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղից 800 մ հս-ամ	Յ դաշտում
11		ՀՈՒՇԱՐՔՅՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1946 թ.	գյուղի մեջ	Տ
12		ՀՈՒՇԱՐՔԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1972 թ.	գյուղի մեջ	Տ
13		ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	Զ.ա. 3-1 հազ.	գյուղի առ մասում, Դեբեդի կիրճում	Յ

5.49. Ծաղկաբեր գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	18-20-րդ դդ.	գյուղից հս-առ	Յ	
2				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	18-20-րդ դդ.	գյուղի առ մասում	Յ	
3				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԱԳՈՅԻ ԶԱՐԵՐԻ ԽԱՐԱԲԱ»	15-18-րդ դդ.	գյուղից 1,5 կմ հվ	Յ	
4				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ՇԱՐԱՆ ԶԱՐԵՐԻ ԽԱՐԱԲԱ»	15-18-րդ դդ.	գյուղից 1,2 կմ հվ	Յ	
5				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ՊԵՆՆՈՒՑԻ ԽԱՐԱԲԱ»	15-18-րդ դդ.	գյուղից 0,6 կմ հվ	Յ	
6				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ՓԱՐՉԱԽՆՈՒԻ ԽԱՐԱԲԱ»	15-18-րդ դդ.	գյուղից 0,8 կմ հվ	Յ	
7				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ ՀՈԿՅԱՆՆԵՍ	10-12-րդ դդ.	գյուղից 3,5 կմ հս-ամ	Յ	
8				ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի մեջ	Տ	
8.1				Գերեզմանոց	19-20-րդ դդ.		Տ	
9				ՀՈՒՇԱՐՔԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1975 թ.	գյուղի մեջ	Տ	

5.50. Ծաղկաշատ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	9-20-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ	
1.1				Եկեղեցի	13 դ.		Յ	
	1.1.1			Խաչքար	13 դ.	եկեղեցու խորանում	Յ	
1.2				Խաչքար	11 դ.	հենած է եկեղեցու առ ճակատին	Յ	
1.3				Խաչքար	13 դ.	եկեղեցու առ Կատի մոտ	Յ ստորին հատվածը՝ երկատված	
1.4				Խաչքար	13 դ.	եկեղեցուց հս	Յ Կատվանդանի վրա	
1.5				Խաչքար	13 դ.	եկեղեցու հս անկյան մոտ	Յ տեղահասկված, վերին եզրի կենտրոնը վնասված	
1.6				Թևավոր խաչ	13 դ.	հենած է եկեղեցու հս ճակատին	Յ արձանագիր բեկոր	
1.7				Շինություն	17 դ.	եկեղեցուց 8 մ հս-ամ	Տ ավերված	
2				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	միջնադար	գյուղից 2 կմ հս-առ	Յ	
2.1				Գերեզմանոց	13 դ.		Յ	
	2.1.1			Խաչքար	13 դ.		Յ	

3		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 12-10-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հս-ամ, ճանապարհի վրա	Հ	
4		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 8-7-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հվ-ատե, «Քաչալ թափա» վայրում	Հ	1982 թ. կատարվել են մասնակի պեղումներ
5		ԵԿԵՂԵՑԻ		գյուղից 3 կմ հվ-ամ	Հ	
6		ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղից ատե	Հ	
7		ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	13 դ.	գյուղից հվ	Հ	

5.52. Կաթնաջուր գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղի ամ եզրին		S
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՂՈԹՈՒՐ»	միջնադար	գյուղից 4-5 կմ հվ		Հ
3				ԵԿԵՂԵՑԻ	1866 թ.	գյուղի մեջ		Հ
4				ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1967 թ.	գյուղի մեջ		S
5				ՀՈՒՇԱՂԶԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1980 թ.	գյուղի մեջ		S
6				ՀՈՒՇԱՂԶԱՆ ՍՏԵՓԱՆ ՇԱՐՈՒՄՅԱՆԻՆ	1961 թ.	գյուղի մեջ		Հ

5.54. Կաճաճկուտ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ ՍԵՂՎԻ («ՍԵՂՎԱ ՂԱԼԱ»)	13-14-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ հվ, Սեդվու վանքից 0.5 կմ հվ-ատե, «Ղուլի դաշ» վայրում	Հ	
	1.1			Աշտարակ	13 դ.		Հ	եռահարկ
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ ՍԵՂՎԻ	10-13-րդ դդ.		Հ	
	2.1			Գերեզմանոց			Հ	
		2.1.1		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		2.1.2		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		2.1.3		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		2.1.4		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		2.1.5		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		2.1.6		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		2.1.7		Խաչքար	13 դ.		Հ	
3				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-13-րդ դդ.	Աքրոի գյուղ տանող ճանապարհին	Հ	
	3.1			Խաչքար	12 դ.		Հ	
	3.2			Խաչքար	13 դ.		Հ	
	3.3			Խաչքար	13 դ.		Հ	
	3.4			Խաչքար	13 դ.		Հ	
	3.5			Խաչքար	13 դ.		Հ	
4				ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղի մեջ	Հ	
5				ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	Սեդվու վանքից 500 մ հս	Հ	
6				ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	Սեդվու վանքից 2 կմ ատե	Հ	
7				ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	Սեդվու վանքից 2 կմ ատե	Հ	
8				ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	Սեդվու վանքից 6 կմ հվ-ատե	Հ	
9				ՄԱՏՈՒՌ	13 դ.	Սեդվու վանքից 800 մ հս-ատե	Հ	
	9.1			Գերեզմանոց	13 դ.	մատուռի մոտ	Հ	
		9.1.1		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		9.1.2		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		9.1.3		Խաչքար	13 դ.		Հ	
10				ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՍԵՂՎՈՒ ՍԲ. ՆՇԱՆ	13-14-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հվ	Հ	ձորում
	10.1			Գերեզմանոց	12-14-րդ դդ.		Հ	

	10.1.1	Խաչքար	13 դ.		Յ
	10.1.2	Տապանաքար	13-14-րդ դդ.		Յ հարթ, զարդանախշ
	10.1.3	Տապանաքար	13-14-րդ դդ.	Նախորդի մոտ	Յ հարթ, խաչապատկերով
10.2		Եկեղեցի	12-13-րդ դդ.	Կից Է Սբ. Նշան եկեղեցուն հս-ից	Յ փոքր, միանավ դահլիճ
10.3		Եկեղեցի Սբ. Նշան	13 դ.		Յ
10.4		Չանգակատուն	13 դ.	Կից Է Սբ. Նշան եկեղեցուն հվ-ից	Յ
10.5		Միաբանության շենք	13-14-րդ դդ.	Սբ. Նշան եկեղեցուց հվ	Յ
10.6		Շրջապարիսպ	13 դ.		Յ
11		ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	միջնադար	ծորում	Յ

5.55. Կարմիր Աղեկ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ «ՍՂՆԱԽԻ ՉԱՌ»	10-16-րդ դդ.	գյուղից հվ		Յ
	1.1			Գերեզմանոց	10-13-րդ դդ.			Յ
		1.1.1		Խաչքար	11 դ.			Յ
		1.1.2		Խաչքար	12 դ.			Յ
		1.1.3		Խաչքար	13 դ.			Յ
		1.1.4		Խաչքար	15 դ.			Յ
		1.1.5		Խաչքար	15 դ.			Յ
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	16-17-րդ դդ.	գյուղի հս մասում		Յ
	2.1			Խաչքար Ավագի	15 դ.			Յ
	2.2			Խաչքար	16 դ.			Յ
3				ԳՅՈՒԴԱՏԵՐԻ «ԱՂԵԳԻ»	10 դ.	գյուղի ամ եզրին		Յ
	3.1			Գերեզմանոց	10-13-րդ դդ.	եկեղեցու մոտ		Յ
		3.1.1		Թևակոր խաչ	12-13-րդ դդ.			Յ
		3.1.2		Խաչքար	12 դ.			Յ
		3.1.3		Խաչքար	13 դ.			Յ
		3.1.4		Խաչքար	13 դ.			Յ
	3.2			Եկեղեցի	10 դ.			Յ
4				ՄԱՏՈՒՌ		գյուղից 1 կմ ամ		Յ
	4.1			Խաչքար	1207 թ.	մատուռի մեջ		Յ
	4.2			Խաչքար Խոսրովի	13 դ.	մատուռի մոտ		Յ
	4.3			Խաչքար Հովհաննեսի	13 դ.	մատուռի մեջ		Յ
	4.4			Խաչքար «Տերունական»	13 դ.	մատուռի մեջ		Յ
5				ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ				Յ

5.56. Կողես գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-17-րդ դդ.	գյուղի ամ եզրին, գյուղ տանող ճանապարհից աջ		Յ
	1.1			Խաչքար	12-13-րդ դդ.			Յ պատվանդանի վրա
	1.2			Խաչքար	12-13-րդ դդ.			Յ արձանագիր, խրված Է հողի մեջ
	1.3			Խաչքար	1241 թ.			Յ պատվանդանի վրա, 3 խաչքարերից մեջտեղիկը
	1.4			Խաչքար	1241 թ.			Յ բարձր պատվանդանի վրա, 3 խաչքարերից հս-ը
	1.5			Խաչքար	1509 թ.			Յ
	1.6			Խաչքար Տուտիկ Իշխանի	1241 թ.			Յ բարձր պատվանդանի վրա,

						3 խաչքարերից հվ-ը
2		ԳԵՐԵՉԱՆՈՑ	12-17-րդ դդ.	գյուղից ամ, գյուղ տանող ճանապարհի ձախ կողմում	S	
	2.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա, արձանագիր
3		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՏՈՒՏԿԱՂՈՒՈՒ»	միջնադար	գյուղից ամ	Յ	
4		ԴԱՄԲԱՐԱՆ «ՏԱԴԵՈՐԴՈՒ»	միջնադար	գյուղի ամ ծայրին	Յ	
5		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.		Յ	
6		ԵԿԵՂԵՑԻ	10 դ.	գյուղի հվ եզրում, Կողեսի ձորում, Ձորագետի աջ ափին	Յ	
	6.1	Գերեզմանոց	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու մոտ, Ձորագետի ձախ ափին, քարայրի դիմաց	Յ	
		6.1.1 Խաչքար «Բեմ»	13 դ.		Յ	
		6.1.2 Խաչքար	13 դ.		Յ	
		6.1.3 Խաչքար	13 դ.		Յ	
		6.1.4 Կոթող	7 դ.		Յ	քառակող
7		ԵԿԵՂԵՑԻ	16-17-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ	պահպանվել են հիմքերը
	7.1	Գերեզմանոց		Եկեղեցու շրջակայքում	Յ	
		7.1.1 Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
		7.1.2 Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
		7.1.3 Տապանաքար	1554 թ.		Յ	
		7.1.4 Տապանաքար	16 դ.		Յ	
		7.1.5 Տապանաքար	16 դ.		Յ	
		7.1.6 Տապանաքար	16 դ.		Յ	
		7.1.7 Տապանաքար	16 դ.		Յ	
		7.1.8 Տապանաքար	16 դ.		Յ	
8		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	գյուղից հվ	բլրի լանջին		
9		ԵԿԵՂԵՑԻ «ՎԱՆՔ»	11-13-րդ դդ.	գյուղից հվ-ամ	Յ	
10		ԵԿԵՂԵՑԻ	12-13-րդ դդ.	գյուղի դպրոցամերձ հողամասի մոտ, «Քարի գլուխ» վայրում	Յ	ավերված
	10.1	Գերեզմանոց	միջնադար	Եկեղեցու շրջակայքում	Յ	
		10.1.1 Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա
		10.1.2 Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա
		10.1.3 Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	հենած է քարե ցանկապատին
		10.1.4 Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	երկու խաչքարերից հս-ը
		10.1.5 Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	երկու խաչքարերից հվ-ը
	10.2	Կոթող	6 դ.	Եկեղեցու մեջ	Յ	
11		ԽԱՉՔԱՐ	9 դ.	գյուղից հվ-ան	Յ	քարե ցանկապատին հենած
12		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղի ժամանակակից գերեզմանոցի հվ-ան եզրին	Յ	պատվանդանի վրա
13		ԽԱՉՔԱՐ	13-14-րդ դդ.	գյուղի հս-ամ եզրին, Երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածների հուշարձանից 30 մ հեռու	Յ	պատվանդանի վրա

14		ԽԱՉՔԱՐ	13-14-րդ դդ.	գյուղից ամ, գյուղ մտնող ճանապարհի ձախ եզրին	Յ	պատվանդանի վրա
15		ԿԱՍՈՒՐՁ	12-13-րդ դդ.	գյուղի ամ եզրում, Տուտկաջուր վտակի վրա	Յ	
16		ՀՈՒՇԱԿՈՅՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1979 թ.	գյուղից 1 կմ ամ	Տ	
17		ՄԱՏՈՒՌ	10-11-րդ դդ.	ծորի մեջ, ժայռին կից	Յ	
17.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռի ամ մասում	Յ	
18		ՄԱՏՈՒՌ	12-13-րդ դդ.	ծորում	Յ	
19		ՄԱՏՈՒՌ	13 դ.	գյուղի մեջ	Տ	
19.1		Թևակոյր խաչ	13 դ.	հենած Է մատուռի հվ պատին	Յ	արձանագիր, ստորին մասը կտրված
19.2		Խաչքար	10-11-րդ դդ.	մատուռի մոտ	Յ	հատված
19.3		Խաչքար	11-12-րդ դդ.	մատուռի մեջ	Յ	
19.4		Խաչքար	11-12-րդ դդ.	մատուռի մոտ	Յ	
19.5		Խաչքար	11-12-րդ դդ.	մատուռի մոտ	Յ	
20		ՔԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ	10-13-րդ դդ.	ծորում	Յ	

5.57. Կուրթան գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ «ԾՏԱԲԵՐԴ»	Ք. ա. 3-1 հազ.	գյուղից հվ-ամ, Գյառզյառ գետի ձախ ափին	Յ	
	1.1			Բնակատեղի	Ք. ա. 3-1 հազ.		Յ	ամրացված
2				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք. ա. 4-3 հազ.	գյուղից 1 կմ հվ-ամ, Գտեվանքից աե	Յ	վերգետնյա կյութերը պահվում են գյուղի թանգարանում
	2.1			Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 4-3 հազ.		Յ	
3				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-20-րդ դդ.	գյուղի հս-աե եզրին	Յ	
	3.1			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա, ստորին մասը
	3.2			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի հս կողմում	Յ	պատվանդանի վրա, վերնամասը
	3.3			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի աե մասում	Յ	պատվանդանի վրա
	3.4			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռից հվ	Յ	գետնի վրա կանգնեցված
	3.5			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Յ	պատվանդանի վրա, ստորին հատվածը, երկատված
	3.6			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռից աե	Յ	վերնամաս
	3.7			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
	3.8			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
	3.9			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	

3.10		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Ջ	
3.11		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի ամ մասում	Ջ	
3.12		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի աե մասում	Ջ	
3.13		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռից աե	Ջ	
3.14		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռից աե	Ջ	
3.15		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի աե մասում	Ջ	
3.16		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի աե մասում	Ջ	
3.17		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի աե մասում	Ջ	
3.18		Խաչքար	1246 թ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Ջ	
3.19		Խաչքար	1248 թ.	գերեզմանոցի ամ մասում	Ջ	
3.20		Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Ջ	
3.21		Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Ջ	
3.22		Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի աե մասում	Ջ	պատվանդանի վրա
3.23		Խաչքար	13 դ.	մատուռից աե	Ջ	
3.24		Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Ջ	պատվանդանի վրա
3.25		Խաչքար	13 դ.	մատուռից հվ	Ջ	պատվանդանի վրա
3.26		Խաչքար	13 դ.	մատուռից աե	Ջ	պատվանդանի վրա
3.27		Խաչքար	13 դ.		Ջ	պատվանդանի վրա, երկատված
3.28		Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի աե մասում	Ջ	պատվանդանի վրա
3.29		Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Ջ	
3.30		Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի հվ-աե մասում	Ջ	
3.31		Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Ջ	
3.32		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	գերեզմանոցի աե մասում	Ջ	պատվանդանի վրա
3.33		Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Ջ	
3.34		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	գերեզմանոցի աե մասում	Ջ	
3.35		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Ջ	
3.36		Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Ջ	
3.37		Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Ջ	
3.38		Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Ջ	
3.39		Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Ջ	
3.40		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	գերեզմանոցի հվ-աե մասում	Ջ	
3.41		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	գերեզմանոցի աե մասում	Ջ	պատվանդանի վրա
3.42		Խաչքար	13-14-րդ		Ջ	

			դդ.		
3.43		Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ
3.44		Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ
3.45		Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ
3.46		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	մատուռից աե	Յ
3.47		Խաչքար	13-15-րդ դդ.	մատուռից աե	Յ
3.48		Խաչքար	14 դ.	գերեզմանոցի հվ-աե մասում	Յ
3.49		Խաչքար	14-15-րդ դդ.	գերեզմանոցի հս մասում	Յ
3.50		Խաչքար	15 դ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Յ պատվանդանի վրա
3.51		Խաչքար	15-16-րդ դդ.	գերեզմանոցի հս մասում	Յ
3.52		Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Յ
3.53		Խաչքար	15-16-րդ դդ.	գերեզմանոցի հս մասում	Յ
3.54		Խաչքար	15-16-րդ դդ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Յ
3.55		Խաչքար	16 դ.	գերեզմանոցի աե մասում	Յ
3.56		Խաչքար Բեկիջանի	15-16-րդ դդ.		Յ պատվանդանի վրա
3.57		Խաչքար Սբ. Գևորգ	1086 թ.		Յ
3.58		Խաչքար Էլիագի և Ճանանի	13-14-րդ դդ.		Յ պատվանդանի վրա
3.59		Մատուռ	10-11-րդ դդ.		Յ
3.60		Մատուռ Սբ. Կիրակի	13 դ.		Յ վերակառ. 1940-ական թթ.
4		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-17-րդ դդ.	գյուղից ամ, Գտեվանքից 100 մ հս	Յ դաշտի մեջ
4.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ
4.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ
4.3		Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ
5		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-14-րդ դդ.	Կուրթանի ձորում	Յ
5.1		Խաչքար	1229 թ.		Յ
5.2		Խաչքար	13 դ.		Յ
5.3		Խաչքար	13 դ.		Յ երկու խաչքարերից հվ-ը
5.4		Խաչքար	13 դ.		Յ երկու խաչքարերից հս-ը
5.5		Մատուռ	13 դ.		Յ
6		ԵԿԵՂԵՑԻ	5 դ.	գյուղի հվ-ամ եզրին, գոմերի մոտ	Յ
6.1		Գերեզմանոց	5-18-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջ	Յ
	6.1.1	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց աե	Յ
7		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	5-6-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ կիսավեր, միանավ
7.1		Գերեզմանոց	12-17-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջ	Յ
	7.1.1	Տապանաքար Պարապ	1722 թ.	Եկեղեցու մոտ	Յ գյուղի հիմնադրի

		Քյոխվի			գերեզմանն է
7.2		Չանգակատուն	1884 թ.	եկեղեցուն կից է ամ-ից	S
8		ԵԿԵՂԵՑԻ ԳՏԵՎԱՆԸ	6 դ.	Վարդաբլուր և Կուրթան գյուղերի միջև, խճուղու եզրին	Յ միանավ, կիսավեր
8.1		Գերեզմանոց	12-17-րդ դդ.		Յ
	8.1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ
	8.1.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ
	8.1.3	Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ
8.2		Խաչքար	12 դ.	եկեղեցու մեջ	Յ
9		ԵԿԵՂԵՑԻ «ՃԳՆԱՎՈՐԻ ԱՅՐ»	11 դ.	գյուղի առ ծայրին, ձորում	Յ ժայռափոր
9.1		Խաչքար	9-10-րդ դդ.	քարայր-եկեղեցու առջև	Յ պատվանդանի վրա
10		ԽԱՉՔԱՐ	10-11-րդ դդ.	գյուղի թանգարանի բակում	Յ
11		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղի թանգարանի բակում	Յ
12		ԿԱՍՈՒՐՁ	12-13-րդ դդ.	Չորագետի վրա	Յ ավերված, պահպանվում են հետքերը
13		ՅՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1950-60 ական թթ.	գյուղի մեջ, ձոր տանող ճանապարհի ձախ եզրին	S
14		ՅՈՒՇԱՂՁԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻՆ	1990-ական թթ.	«Մշակույթի տան» մոտ	Յ
14.1		Խաչքար	12 դ.	հուշարձանի մոտ	Յ
15		ՅՈՒՇԱՂՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1969 թ.	գյուղի ամ կողմում	S
16		ՅՈՒՇԱՂՁԱՆ Ա. ՄԻԿՈՅԱՆԻՆ		դպրոցի բակում	S
17		ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ԿԱՐԱՊԵՏ	5-7-րդ դդ.	Կուրթանի ձորում, կիրճի ձախ ափին	Յ
18		ՋՐԱՂԱՅ	13 դ.	Կուրթանի ձորում, գետի ձախ ափին	Յ
19		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՀՆԵՎԱՆԸ	7-12-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հվ-առ, Կուրթանի ձորում	Յ լեզվակաձև հրվանդանի վրա
19.1		Գավիթ	12 դ.	կից է եկեղեցուն ամ-ից	Յ պահպանվել են որմնախարիսխները
19.2		Գերեզմանոց	9-14-րդ դդ.		Յ
	19.2.1	Խաչքար	15 դ.	եկեղեցու հս պատի տակ	Յ
19.3		Եկեղեցի	7 դ.		Յ վերակառ. 1154 թ., եռախորան
	19.3.1	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	առ պատի տակ	Յ պահպանվել է վերնամասը
	19.3.2	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	առ պատի տակ	Յ ստորին մասը
19.4		Եկեղեցի	12-13 դ.		Յ պահպանվել է խորանը
19.5		Չանգակատուն	13 դ.		Յ
19.6		Մատուռ	12-13-րդ դդ.	վանքից առ	Յ բլրակի վրա, ավերված
19.7		Միաբանության շենք	9-14-րդ դդ.	եկեղեցուց 50 մ առ	Յ
19.8		Շրջապարիսպ	միջնադար	եզերում է համայիրը	S պահպանվել են հիմնապատերը

19.9		Տապանատուն	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու մոտ	Հ	
19.10		Օժանդակ շինություն	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցուց հվ-աե	Հ	
20		ՔԱՐԱՅՐ-ՄԱՏՈՒՌ «ԹՈՒՐՓԱՆՆԱՅ»	միջնադար	Հնեվանքի և Կուրթանի ձորերում	Հ	
21		ՔԱՐԱՅՐ-ՄԱՏՈՒՌ «ՍՂՆԱԽ»	միջնադար	գյուղից հվ-ամ, Հնեվանքի ձորում	Հ	

5.58. Հագվի գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍՔ. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	12-13-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Հ	
	1.1			Գերեզմանոց	10-15 դ.		Հ	
		1.1.1		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		1.1.2		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		1.1.3		Խաչքար	13 դ.		Հ	
		1.1.4		Խաչքար	1487 թ.		Հ	
		1.1.5		Խաչքար	15 դ.		Հ	
		1.1.6		Խաչքար	15 դ.		Հ	
	1.2			Հուշարձյուղ	1972 թ.		Տ	
2				ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 0.5 կմ հս	Հ	
3				ԽԱՉՔԱՐ ՄԵՏԱԲԻ	1204 թ.	գյուղ մտնող ճանապարհի եզրին	Հ	
4				ԽԱՉՔԱՐ	1287 թ.	գյուղի մեջ	Հ	Երկաստիճան պատվանդանի վրա
5				ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղից 0.5 կմ հս	Հ	
6				ԽԱՉՔԱՐ	16 դ.	գյուղից 0.5 կմ հս	Հ	
7				ԽԱՉՔԱՐ «ԽԵՉԻ ԽՈՐ»	12-13-րդ դդ.	գյուղից հվ-ամ	Հ	
8				ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ	20 դ. սկիզբ	գյուղի հվ-ամ մասում	Տ	
	8.1			Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ազուցված է հս պատին	Հ	
9				ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ՝ ԳՆԱՊԵՏ Հ. ՕՐԱՆՅԱՆԻՆ	1975 թ.	գյուղում	Տ	Է. Օհանյանի տան մոտ
10				ՀՈՒՇԱՂԲՅԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՐԿԱԾՆԵՐԻՆ	1980 թ.	գյուղից 0.5 կմ հս-աե	Տ	

5.59.2 Հայդարի գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ		գյուղից հվ-աե	Հ	

5.59.3 Քիլիսա գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԶԻԼԻՍԱ»	միջնադար	գյուղի հս-աե եզրին	Հ	
	1.1			Եկեղեցի	5-7-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Հ	
		1.1.1		Խաչքար	միջնադար	դպրոցի բակում	Հ	

5.60. Հաղպատ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ «ԱԹՈՌԻԿ»	Ք. ա. 2-1 հազ.	Ալավերդու ջրամաքրման կայանից մոտ 1 կմ հս	Հ	
	1.1			Բնակատեղի	Ք. ա. 2-1 հազ.		Հ	

1.2			Գյուղատեղի	10-13-րդ դդ.	Կայան ամրոցի դիմաց	Յ	
	1.2.1		Խաչքար	13 դ.		Յ	
	1.2.2		Խաչքար	13 դ.		Յ	
	1.2.3		Խաչքար Սբ. Սարգիս	1279 թ.		Յ	հատված, ընկած է գետնին, կանգնեցրել են Մանուելը և այլոք
1.3			Դիտակետ-աշտարակ	10-13-րդ դդ.		Յ	ավերված
1.4			Մատուռ «Աթոռիկ»	13 դ.		Յ	ավերված
1.5			Զրանցույց	10-15-րդ դդ.		Յ	կիսավեր
2			ԱՄՐՈՑ «ԿԱՅԱՆԲԵՐԴ»	1233 թ.	գյուղի հվ-ամ մասում, հրվանդանի վրա	Յ	կառուցել է Հաղպատի վանահայր Հովհաննեսը
2.1			Դսեվանք (Դրսեվանք, Սբ. Աստվածածին)	1233 թ.	ամրոցի հվ-ատե մասում, ժայռի գլխին	Յ	կառուցել է Հաղպատի վանահայր Հովհաննեսը
	2.1.1		Խաչքար	13 դ.			
	2.1.2		Տապանաքար	1835 թ.		Յ	
	2.1.3		Օժանդակ շինություններ	13 դ.		Յ	
3			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	11-12-րդ դդ.	գյուղից 7 կմ հս-ամ, Ալավերդի-Ախթալա ճանապարհի ձախ կողմում	Յ	
4			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	12-15-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ հս-ատե	Յ	
4.1			Խաչքար	13 դ.		Յ	
5			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	12-15-րդ դդ.	Նախկին ԲՄԿ-ի տարածքում	Յ	
5.1			Եկեղեցի	13 դ.		Յ	
	5.1.1		Խաչքար	13 դ.		Յ	
6			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-20-րդ դդ.	գործող գերեզմանոցում	Յ	
6.1			Խաչքար	1193 թ.		Յ	
6.2			Խաչքար	1195 թ.		Յ	
6.3			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
6.4			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
6.5			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
6.6			Խաչքար	1222 թ.		Յ	
6.7			Խաչքար	1223 թ.		Յ	
6.8			Խաչքար Հովհաննես քահանայի	1231 թ.		Յ	
6.9			Խաչքար Աբրահամի	1275 թ.		Յ	կանգնեցրել է Տերտեր իր մոր Խորասուկի հետ
6.10			Խաչքար	13 դ.		Յ	
6.11			Խաչքար	13 դ.		Յ	
6.12			Խաչքար	15 դ.		Յ	
6.13			Խաչքար	15 դ.		Յ	
6.14			Տապանաքար Վարդան վարդապետի	1193 թ.		Յ	
6.15			Տապանաքար հայր	13 դ.		Յ	

			Անդրեասի				
6.16			Տապանաքար Պողոսի	13 դ.			
6.17			Տապանաքար Պետրոս վարդապետի	14 դ.		Յ	
6.18			Տապանաքար Սարգսի	14 դ.		Յ	
6.19			Տապանաքար Դեղի	15 դ.		Յ	
6.20			Տապանաքար Սարգիս քահանայի	15 դ.		Յ	
6.21			Տապանաքար Հարությունի	1731 թ.		Յ	
6.22			Տապանաքար Մարիամի	1731 թ.		Յ	
7			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ ՍԲ. ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ	10-13-րդ դդ.	գլխավոր մայրուղուց Հաղպատ տանող ճանապարհի ձախ կողմում, Սրբատեղ վայրում	Յ	լեռնալանջին
8			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ ՍՈՒՐԲ ԼՈՒՅՍ, ՍԲԼԻՍ	Ք.ա. 2-1 հազ., 13-17-րդ դդ.	գյուղից 6 կմ հս-աե, Սրբատեղ վայրում	Յ	անտառապատ ձորալանջին
9			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	միջնադար	գյուղից 4 կմ հս	Յ	
9.1			Աղբյուր	13 դ.		Յ	
10			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԲԵՐԴԻԿ»		գյուղից 7 կմ աե	Յ	
10.1			Գերեզմանոց			Յ	
	10.1.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
	10.1.2		Խաչքար Հովհաննեսի	1212 թ.		Յ	թիկունքին արձանագրություն
10.2			Մատուռ	13 դ.		Յ	հս կողմինը
10.3			Մատուռ	13 դ.		Յ	հվ կողմինը
	10.3.1		Խաչքար	11-12-րդ դդ.	ագուցված է մատուռի ամ ճակատին	Յ	
	10.3.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված է մատուռի ամ ճակատին	Յ	
11			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԳԱԴՈՒԿ»	10-17-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հվ	Յ	
11.1			Գերեզմանոց	10-17-րդ դդ.		Յ	
	11.1.1		Խաչքար	11-12-րդ դդ.		Յ	թիկունքին արձանագրություն
	11.1.2		Խաչքար	1212 թ.		Յ	
	11.1.3		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
	11.1.4		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
11.2			Եկեղեցի	13 դ.		Յ	
12			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԺԻՎԱՆՔ»	10-19-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հվ	Յ	
12.1			Գերեզմանոց	12-19-րդ դդ.		Յ	
	12.1.1		Խաչքար	13 դ.		Յ	
13			ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ՋՐԱՂԱՑԱՁՈՐ»			Յ	
13.1			Գերեզմանոց	12-13-րդ դդ.		Յ	
14			ՂԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ «ԱԳՈՒԿԻ ՏԱՊԱՆ»	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղի տարածքում	Յ	

15			ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԳԵՎՈՐԳ (ԶՈՐԱՎԱՆՔ)	1279 թ.	գյուղի հվ մասում, «Ագեղցի» վայրում	Հ	
15.1			Գերեզմանոց		Եկեղեցու մոտ	Հ	
	15.1.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ կողմում	Հ	
	15.1.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ կողմում	Հ	
16			ԵԿԵՂԵՑԻ ԿՈՒՄԱՆԱՑ ԱՆԱՊԱՏ (ՏԻՐԱՍՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ)	13 դ.	Հաղպատի վանքից աե	Հ	Նորոգվել է 1676 թ.
16.1			Գերեզմանոց	միջնադար	Եկեղեցու շուրջ	Հ	
	16.1.1		Խաչքար	1222 թ.	Եկեղեցուց ամ	Հ	
	16.1.2		Խաչքար	1242 թ.	Եկեղեցուց ամ	Հ	
	16.1.3		Խաչքար Հակոբի	1255 թ.	աղբյուրի մոտ	Հ	
	16.1.4		Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու հվ-ամ անկյան մոտ	Հ	պատվանդանի վրա
	16.1.5		Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	պատվանդանի վրա
	16.1.6		Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	պատվանդանի վրա
	16.1.7		Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցուց ամ	Հ	
	16.1.8		Տապանաքար Ստեփանոս Սոփեստոսի, կազմող` Յոհանես	1225 թ.	Եկեղեցու առաջ	Հ	
	16.1.9		Տապանաքար տեր Գևորգի	13 դ.	Եկեղեցու հվ կողմում	Հ	
	16.1.10		Տապանաքար Իզնատիոս վարդապետի	13 դ.	Եկեղեցու մոտ	Հ	
	16.1.11		Տապանաքար տեր Հովհաննեսի	13 դ.	Եկեղեցու հվ կողմում	Հ	
	16.1.12		Տապանաքար Սարգիս վարդապետի	1609 թ.	Եկեղեցու հվ կողմում	Հ	
17			ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ՍԻՈՆ (ԱՌԱԶԱԴԵՍ)	1268 թ.	Հաղպատավանքից հվ- ամ, գյուղի կենտրոնում	Հ	
17.1			Խաչքար	10 դ.	Եկեղեցու մուտքից հվ	Հ	պատվանդանի վրա, արձանագիր
17.2			Խաչքար	10 դ.	Նախորդի մոտ	Հ	պատվանդանի վրա, արձանագիր
17.3			Խաչքար Աթանազիևի	1005 թ.	Եկեղեցում	Հ	արձանագիր
17.4			Խաչքար	12 դ.		Հ	
17.5			Խաչքար	1207 թ.		Հ	արձանագիր
17.6			Խաչքար	1247 թ.		Հ	արձանագիր
17.7			Խաչքար	1268 թ.	Եկեղեցու մուտքի մոտ	Հ	արձանագիր
17.8			Խաչքար	13 դ.		Հ	
17.9			Խաչքար	13 դ.		Հ	
18			ԽԱՉՔԱՐ	1089 թ.	Ալավերդի-Նոյեմբերյան խճուղու վրա, խանութի դիմաց, Նեղուց գյուղ չհասած	Հ	կանգնեցրել է Հաղպատի առաջնորդ Սարգիսը ջրաղաց կառուցելու և այգի տնկելու կապակցությամբ
19			ԽԱՉՔԱՐ ՍԲ. ԿԻՐԱԿԻ (ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ)	1188 թ.	գյուղի հվ-ամ եզրին, Զաղացաձոր տանող ճանապարհին	Հ	
20			ԽԱՉՔԱՐ ԹՈՄԱ	1201 թ.	գյուղից 2.5 կմ ամ	Հ	

			ՔԱՅԱՆԱՅԻ			
21			ԽԱՉՁԱՐ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՔԱՅԱՆԱՅԻ	1223 թ.	ավտոտեխսպասարկման կայանի տարածքում	Հ
22			ԽԱՉՁԱՐ	1273 թ.	Բերդածորում	Հ
23			ԽԱՉՁԱՐ ՄԽԻԹԱՐԻ	13 դ.	ավտոտեխսպասարկման կայանի տարածքում	Հ
24			ԿԱՍՈՒՐՁ	13 դ.	Շերեք գետակի վրա, Զրադացածորում	Հ
25			ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1960 թ.	Ալավերդի-Ախթալա ճանապարհի ձախ կողմում	Տ
26			ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1963 թ.	գյուղի կենտրոնում	Տ
27			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1982 թ.	գյուղի հվ եզրին	Տ քանդ.՝ Կ. Կարախանյան
28			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԱՍԱՏՈՒՐ ԿԱԽՈՅԱՆԻՆ	1978 թ.	Հաղպատավանքի ճանապարհին	Տ
29			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ԵՐՉԼԿՅԱՆԻՆ	1960 թ.	գյուղի մեջ	Տ
30			ՁԻԹՅԱՆ	19 դ.		Տ
31			ՄԱՏՈՒՌ	14-15-րդ դդ.	«Տերունական» բլրի գագաթին, գյուղից 2 կմ աե	Հ կիսավեր
32			ՄԱՏՈՒՌ	միջնադար	«Չվարի գաղուկ» հանդամասում	Հ
33			ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՀԱՂՊԱՏ	10-20-րդ դդ.	գյուղի հվ-աե եզրին	Հ
33.1			Աղբյուր	1258 թ.	շրջապարսպից 100 մ աե	Հ կառուց. Է վանքի առաջնորդ Հովհաննեսը: Վերակառ. Է Անտոն արքեպիսկոպոսը՝ 1827 թ.
	33.1.1		Խաչքար	1228 թ.	աղբյուրի մոտ	Հ
	33.1.2		Խաչքար	1255 թ.	ագուցված Է աղբյուրի պատին	
	33.1.3		Տապանաքար Վասիլի	1027 թ.	աղբյուրի մոտ	Հ
	33.1.4		Տապանաքար հայր Խուչիրի	13 դ.	աղբյուրի մոտ	Հ
33.2			Բնակարան	13 դ.	գանգակատնից 20 մ հս- աե	Հ հազարաշեն, վերակառ.՝ 1643- ին
33.3			Գավիթ Սբ. Լճան Եկեղեցու	1210 թ.	կից Է Եկեղեցուն ամ-ից	Հ կառուցել Է Հովհաննես Խաչենցի առաջնորդը
	33.3.1		Խաչքար Ատոմ վերակացուի	1004 թ.	ագուցված Է աե պատին՝ Ներքուստ	Հ
	33.3.2		Խաչքար Մեսրոպի	1008 թ.	աե պատի մոտ՝ Ներքուստ	Հ պատվանդանի վրա
	33.3.3		Խաչքար	11-12-րդ դդ.	աե պատի տակ, Սբ. Լճան Եկեղեցու մուտքից ձախ	Հ հենած Է պատին

	33.3.4	Խաչքար	1185 թ.		Հ
	33.3.5	Խաչքար	12 դ.	գավթում, Սբ. Նշան եկեղեցու մուտքից աջ	Հ
	33.3.6	Խաչքար	13 դ.	ագուցված է հս խորշի մեջ՝ ներքուստ	Հ
	33.3.7	Խաչքար	13 դ.	ագուցված է նախորդի մոտ	Հ
	33.3.8	Խաչքար	13 դ.	ագուցված է նախորդի մոտ	Հ
	33.3.9	Խաչքար	13 դ.	ագուցված է հվ խորշի մեջ	Հ
	33.3.10	Տապանաքար Ղավթի	11-12-րդ դդ.		Հ
	33.3.11	Տապանաքար Կյուրիկե Բ թագավորի	1100 թ.		Հ
	33.3.12	Տապանաքար Աբաս թագավորի	1145-1150 թթ.		Հ
	33.3.14	Տապանաքար Կյուրիկե թագավորի	1154 թ.		Հ
	33.3.15	Տապանաքար Վասակի	1189 թ.		Հ
	33.3.16	Տապանաքար Աբաս թագավորի	1192 թ.		Հ
	33.3.17	Տապանաքար Թամար թագուհու	12 դ.		Հ
	33.3.18	Տապանաքար Փուրթուխանի	12 դ.		Հ
	33.3.19	Տապանաքար Սաթուկի	1282-84 թթ.		Հ
	33.3.20	Տապանաքար Բորինայի	13 դ.		Հ
	33.3.21	Տապանաքար Գրիգոր Ամիրայի	13 դ.		Հ
	33.3.22	Տապանաքար տեր Գրիգորեսի	13 դ.		Հ
	33.3.23	Տապանաքար Ղավթի	13 դ.		Հ
	33.3.24	Տապանաքար Դովի	13 դ.		Հ
	33.3.25	Տապանաքար Թայիկի	13 դ.		Հ
	33.3.26	Տապանաքար Թուրթուխանի	13 դ.		Հ
	33.3.27	Տապանաքար Խաթունի	13 դ.		Հ
	33.3.28	Տապանաքար Խոռասի	13 դ.		Հ
	33.3.29	Տապանաքար Խոստրովիկի	13 դ.		Հ
	33.3.30	Տապանաքար Կավթելի	13 դ.		Հ
	33.3.31	Տապանաքար Կարապետի	13 դ.		Հ
	33.3.32	Տապանաքար Համգեի	13 դ.		Հ
	33.3.33	Տապանաքար Հասանի	13 դ.		Հ
	33.3.34	Տապանաքար Հովհաննես եպիսկոպոսի	13 դ.		Հ
	33.3.35	Տապանաքար Մարիամի	13 դ.		Հ

	33.3.36	Տապանաքար Մկրտիչ վարդապետի	13 դ.		Հ	
	33.3.37	Տապանաքար Նանայի	13 դ.		Հ	
	33.3.38	Տապանաքար Նուսրի	13 դ.		Հ	
	33.3.39	Տապանաքար Ռուսուզանի	13 դ.		Հ	
	33.3.40	Տապանաքար Ռուսուքանի	13 դ.		Հ	
	33.3.41	Տապանաքար Սաթի	13 դ.		Հ	
	33.3.42	Տապանաքար Սասնա	13 դ.		Հ	
	33.3.43	Տապանաքար Սենաքերիմի	13 դ.		Հ	
	33.3.44	Տապանաքար Սմբատի	13 դ.		Հ	
	33.3.46	Տապանաքար Սմբատի	13 դ.		Հ	
	33.3.47	Տապանաքար Սևադայի	13 դ.		Հ	
	33.3.48	Տապանաքար Վանեսու	13 դ.		Հ	
	33.3.49	Տապանաքար Տիրիթի	13 դ.		Հ	
	33.3.50	Տապանաքար Քուրդ Ամիրիայի	13 դ.		Հ	
	33.3.51	Տապանաքար Փիլիպոս արքեպիսկոպոսի	16 դ.		Հ	
	33.3.52	Տապանաքար Մինաս վարդապետի	1651 թ.		Հ	
33.4		Գավիթ Սբ. Նշան եկեղեցու	1258-1262 թթ.		Հ	փոքր
	33.4.1	Խաչքար Ամենափրկիչ	1273 թ.	փոքր գավթում, Սբ. Նշան եկեղեցու մուտքի մոտ	Հ	
	33.4.2	Տապանաքար տեր Հովհաննեսի	13 դ.		Հ	
	33.4.3	Տապանաքար Աբլիասանի	14 դ.		Հ	
	33.4.4	Մատուռ-դամբարան	1280 թ.		Հ	կառուցել են Պաժաժ իշխանը և Նրա կինը՝ Դուդան
		33.4.2.1	Տապանաքար Պաժաժ իշխանի	13 դ.	մատուռում	Հ
33.5		Գերեզմանոց	11-20-րդ դդ.	վանքի բակում	Հ	
	33.5.1	Խաչքար	11 դ.		Հ	պատվանդանի վրա
	33.5.2	Խաչքար	12 դ.		Հ	պատվանդանի վրա
	33.5.3	Տապանաքար Սարկավազ Սուփեստոսի	1129 թ.	գրատան և զանգակատան միջև	Հ	
	33.5.4	Տապանաքար Ավետիքի	13 դ.	զանգակատան մոտ	Հ	
	33.5.5	Տապանաքար տեր Ղանելի	13 դ.	գրատան և զանգակատան միջև	Հ	

	33.5.6	Տապանաքար Ղավիթ քահանայի	1435 թ.	զանգակատան մոտ	Հ	
	33.5.7	Տապանաքար Պետրոս հայրապետի	1491 թ.	զանգակատան մոտ	Հ	
	33.5.8	Տապանաքար Ղուկաս քահանայի	1551 թ.	զանգակատան մոտ	Հ	
	33.5.9	Տապանաքար Ալեքսանի	16 դ.	զանգակատան մոտ	Հ	
	33.5.10	3. Տապանաքար Խոսրովի	16 դ.	զանգակատանից 8 մ հվ	Հ	
	33.5.11	Տապանաքար Կիրակոս Եպիսկոպոսի	1629 թ.	զանգակատան մոտ	Հ	
	33.5.12	Տապանաքար Պետրոս վարդապետի	1751 թ.	զանգակատան հվ կողմում	Հ	
33.6		Գրատուն	11 դ. վերակառ. 1258-1262 թթ.	Աբ. Նշան եկեղեցու հս- առ անկյունից 2.5 մ հեռու	Հ	
	33.6.1	Խաչքար	12 դ.	գրատանը	Հ	
	33.6.2	Խաչքար	13 դ.		Հ	
	33.6.3	Խաչքար	13 դ.		Հ	
	33.6.4	Խաչքար	15 դ.		Հ	
	33.6.5	Խաչքար	15 դ.		Հ	
	33.6.6	Խաչքար	1519 թ.		Հ	
	33.6.7	Սրահ-միջանցք	13 դ.	Կցված է գրատանը ամ և հվ կողմերից	Հ	կամարակապ սրահ
	33.6.7.1	Խաչքար	10 դ.	առ պատի մոտ	Հ	
	33.6.7.2	Խաչքար	1023 թ.		Հ	պատվանդանի վրա
	33.6.7.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	հս պատի մոտ	Հ	
	33.6.7.4	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	հս պատի մոտ	Հ	
	33.6.7.5	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	առ պատի մոտ	Հ	
	33.6.7.6	Խաչքար	1201 թ.		Հ	
	33.6.7.7	Խաչքար	1246 թ.		Հ	պատվանդանի վրա
	33.6.7.8	Խաչքար	13 դ.	առ պատի մոտ	Հ	
	33.6.7.9	Խաչքար	13 դ.	առ պատի մոտ	Հ	
	33.6.7.10	Խաչքար	13 դ.	առ պատի մոտ	Հ	
	33.6.7.11	Խաչքար	13 դ.	առ պատի մոտ	Հ	արձանագիր
	33.6.7.12	Խաչքար	13 դ.	առ պատի մոտ	Հ	
	33.6.7.13	Խաչքար	13 դ.	առ պատի մոտ	Հ	
	33.6.7.14	Խաչքար	15 դ.		Հ	
	33.6.7.15	Խաչքար	15 դ.		Հ	
	33.6.7.16	Խաչքար	15 դ.		Հ	
	33.6.7.17	Խաչքար	15 դ.		Հ	արձանագիր
	33.6.7.18	Խաչքար Հոնավար իշխանի	1023 թ.	առ պատի մոտ	Հ	պատվանդանի վրա
	33.6.7.19	Խաչքար Հովհաննես առաջնորդի	13 դ.	սրահի առ պատի մոտ, Լերբուստ	Հ	պատվանդանի վրա ունի արձանագրություն գավթի, գրատան և սրահի շինարար- ություն մասին
	33.6.7.20	Տապանաքար Ծիլթոսանի	13 դ.		Հ	
	33.6.7.21	Տապանաքար Ազիզ	1669 թ.		Հ	

			Մահդասու			
		33.6.7.22	Տապանաքար Գայրան Մահդասու	1669 թ.		Հ
33.7			Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին (Խաթունաշեն)	13 դ.	Սբ. Նշան եկեղեցու մեծ գավթի հս կողմում	Հ կառուցել է Ղեսունյանց Հասան իշխանի դուստր Խաթունը
	33.7.1		Տապանաքար Հովսեփ քահանայի	17 դ.	եկեղեցու բակում	Հ
	33.7.2		Տապանաքար Մարինոսի	1730 թ.	եկեղեցու բակում	Հ
	33.7.3		Տապանաքար Մանասիա Երզնկյանցու և վեց որդիների	1893 թ.	եկեղեցու մեջ	Հ
33.8			Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին (Զգրաշեն)	1195 թ.	վանքի շրջապարսպից դուրս՝ հվ-ամ մասում	Հ կառուցվել է Սելաման հին եկեղեցու տեղում
	33.8.1		Խաչքար	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու ամ պատին, մուտքից հվ	Հ
	33.8.2		Խաչքար	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու ամ պատին, մուտքից հս	Հ
33.9			Եկեղեցի Սբ. Գրիգոր	1025 թ.	Սբ. Նշան եկեղեցու գավթի հվ կողմում	Հ
33.10			Եկեղեցի Սբ. Նշան	976-991 թթ.		Հ կառուցել է Բագրատունյաց Խոսրովանուշ թագուհին
33.11			Չանգակատուն	1245 թ.	համալիրի աե, բարձրադիր մասում	Հ
	33.11.1		Ղամբարան Ղավիթ Քորայրեցու	1208 թ.	զանգակատան ամ կողմում	Հ
	33.11.2		Ղամբարան Հովհաննես Երզնկացու	1326 թ.	զանգակատան ամ կողմում	Հ
	33.11.3		Ղամբարան Հովհաննես Իմաստասերի	1129 թ.	զանգակատան հս-ամ կողմում	Հ
	33.11.4		Ղամբարան Պետրոս հայրապետի	1491 թ.	զանգակատան ամ կողմում	Հ
	33.11.5		Խաչքար	11-12-րդ դդ.	ազուցված է ամ պատին, մուտքից հս	Հ
	33.11.6		Խաչքար	11-12-րդ դդ.	ազուցված է ամ պատին, մուտքից հվ	Հ
	33.11.7		Խաչքար	13 դ.		Հ
	33.11.8		Խաչքար Ղավիթ քահանայի	1435 թ.	զանգակատան հվ պատի տակ	Հ
33.12			Ժամատուն Համազասպի	1257 թ.		Հ կառուցել է Համազասպ առաջնորդը
	33.12.1		Տապանաքար Չոսադի	1145 թ.		Հ
	33.12.2		Տապանաքար Գրիգոր քահանայի	13 դ.		Հ
	33.12.3		Տապանաքար Խիկարի	13 դ.		Հ
	33.12.4		Տապանաքար Ամիր Սարգսի	13 դ.		Հ
	33.12.5		Տապանաքար Գասպար Թիֆլիսեցու	1729 թ.		Հ
33.13			Մատուռ	13 դ.		Հ

	33.14		Մատուռ-ավանդատուն	11 դ.	Կից Է Սբ. Նշան եկեղեցու գավթի առ պատին հս-ից	Հ	
	33.15		Մատուռ-ավանդատուն	11 դ.	Կից Է Նույն պատին հվ-ից	Հ	
	33.16		Մատուռ Բարսեղի, Սմբատի և Բագրատի	13 դ.	համալիրի հս-ամ մասում, պարսպին կից	Հ	այս և հաջորդ երկու մատուռները Ուքանանց տոհմի մատուռ-դամբարաններն են: Սրանց վրա կանգնեցված խաչքարերից կենտրոնակը ընկած է
		33.16.1	Խաչքար	13 դ.	մատուռի վրա	Հ	
	33.17		Մատուռ Նաջմադինի	1211 թ.	Նախորդի մոտ	Հ	
		33.17.1	Խաչքար	1211 թ.	մատուռի վրա	Հ	
	33.18		Մատուռ Զուրդ իշխանի	1220 թ.	Նախորդի մոտ	Հ	
	33.19		Շրջապարիսպ	13 դ.		Հ	
		33.19.1	Թևավոր խաչ	12-13-րդ դդ.	կանգնեցված է առ մուտքի վրա	Հ	
		33.19.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է հս մուտքի ամ կողմում	Հ	
		33.19.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է նույն մուտքի առ կողմում	Հ	
		33.19.4	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ազուցված է պարսպի շարվածքում, մուտքից ձախ	Հ	
		33.19.5	Խաչքար	14-15-րդ դդ.	ազուցված է ամ աշտարակի շարվածքում	Հ	
		33.19.6	Խաչքար	14-15-րդ դդ.	ազուցված է ամ աշտարակի շարվածքում	Հ	
		33.19.7	Խաչքար Ղուկասի	1563 թ.	ազուցված է հս-ամ աշտարակի շարվածքում	Հ	
	33.20		Սեղանատուն	13 դ.	համալիրի հս-առ մասում, պարսպին կից	Հ	19 դ. վերածվել է ձիթհանի
		33.20.1	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է առ պատին՝ խորշի մեջ	Հ	
		33.20.2	Խաչքար	13 դ.	մուտքի հս կողմում, արտաքուստ	Հ	
		33.20.3	Խաչքար	13 դ.	մուտքի հվ կողմում, արտաքուստ	Հ	
	34		ԸՄՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ «ԼԱՍՏԻ ԱՅՐ»	10-15-րդ դդ.	Շերեքածորի ձախ, բարձրադիր լանջին, Կայան ամրոց տանող արահետի ձախ կողմում	Հ	
	35		ԸՄՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ	10-17-րդ դդ.	Չարնի և Պարնի այրերը տանող ճանապարհին, Հաղպատի սարահարթի տակ	Հ	
	36		ԸՄՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ	10-17-րդ դդ.	Նախորդից ոչ հեռու	Հ	
	37		ԸՄՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ	15 դ.	գյուղի ամ մասում, «Այգիներ» տանող ճանապարհին	Հ	
	38		ԸՄՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ «ԳՐՈՑ ԱՅՐ»	15-17-րդ դդ.	Նախորդից ոչ հեռու	Հ	
	39		ԸՄՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ «ՉԱՐՆԻ ԱՅՐ»	15-17-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ ամ, Շերեք գետի աջ ափին	Հ	ամրացված

40				ՔԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ «ՊԱՐՆԻ ԱՅՐ»	10-13-րդ դդ.	Կայան ամրոցի դիմաց, Շերեքածորում	Հ	ամրացված
----	--	--	--	----------------------------	--------------	----------------------------------	---	----------

5.61. Հարթագյուղ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ		Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 5 կմ հվ	Հ
2				ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ «ԲՈՅԱՂՋԻ ԽԱՐԱԲԱ»		15-18-րդ դդ.	5 կմ հվ	Հ
3				ԵԿԵՂԵՑԻ		19 դ.	գյուղի ամ մասում	Հ
3.1				Գերեզմանոց		18-20-րդ դդ.	Եկեղեցու մոտ	Տ
		3.1.1		Հուշաքար		1994 թ.		Տ
4				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ		1972 թ.	գյուղի մեջ	Տ
5				ՄԱՏՈՒՌ		19 դ.	գյուղի ամ մասում	Տ

5.62. Հոբարձ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	7-19-րդ դդ.	գյուղի աե եզրին	Հ	
1.1				Խաչքար	12-13-րդ դդ.			
2				ԵԿԵՂԵՑԻ	6 դ.	գյուղի մեջ	Հ	միանավ, վերականգ. 19 դ.
2.1				Գերեզմանոց	15-16-րդ դդ.	Եկեղեցուց աե	Հ	
2.2				Խաչքար	15-16-րդ դդ.	Եկեղեցու հս պատի մոտ	Տ	
2.3				Խաչքար	15-16-րդ դդ.	Եկեղեցու հս պատի մոտ	Տ	հատված
3				ԿՈԹՈՂ	7 դ.	գյուղի մեջ	Հ	
4				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1980 թ.	գյուղի մեջ	Տ	

5.63. Հովնանածոր գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՂԲՅՈՒՐ	19 դ.	գյուղի կենտրոնում	Տ	
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-15-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Հ	
2.1				Խաչքար	10-12-րդ դդ.		Հ	
2.2				Խաչքար	11 դ.		Հ	
2.3				Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Հ	հենած Է մի քարի
2.4				Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Հ	ընկած Է գետնին
2.5				Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Հ	հենած Է մի քարի
2.6				Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Հ	հենած Է մի քարի
3				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	17-20-րդ դդ.	գյուղի աե մասում	Հ	
4				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	17-20-րդ դդ.	գյուղի հվ աե մասում, գյուղ տանող ճանապարհից ձախ	Հ	
5				ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ	10-15-րդ դդ.	գյուղի հս-աե մասում, դարավանդի վրա	Հ	
6				ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ.	19 դ.	գյուղից 700-800 մ հս-ամ	Տ	քարձուկի վրա

				ՍԱՐԳԻՍ				
--	--	--	--	--------	--	--	--	--

5.64. Ձյունաշող գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԵԿԵՂԵՑԻ		գյուղի ամ եզրին, բարձունքի վրա		ավերված

5.65. Ձորագետ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղի հս կողմում, «Բերդ» վայրում	Յ	սարի գագաթին
2				ԳԵՐԵՉՍԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղի հս-ամ կողմում, «Ճլկուտ» վայրում	Յ	
3				ԴԱՄԲԱՐԱՆՆԵՐ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղում և նրա շրջակայքում	Յ	
4				ԴՈՒՄԵՆՆԵՐ	Ք. ա. 3-2 հազ.	գյուղի շրջակայքում, «Լոբատեղի չայիրներ» և «Խաչերի տափ» վայրում	Յ	
5				ՄԱՏՈՒՌ ԹՈՒԽՍԱՆՈՒԿ	18-19-րդ դդ.	Վահագնի տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Յ	
	5.1			Գերեզմանոց	միջնադար		Յ	
6				ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ԿԻՐԱԿԻ	միջնադար	գյուղի հվ կողմում	Յ	
	6.1			Գերեզմանոց	միջնադար		Յ	

5.66. Ձորագյուղ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ «ՔԻՐ ՈՒ ԱԽՊԵՐ»	10-13-րդ դդ.	գյուղից հս, Ձորագետի Էլեկտրակայանի մոտ, Ձորագետի աջ և ձախ ափերին	Յ	երկու ժայռերի կատարների վրա, ավերված
2				ԲԵՐԴՇԵՆ	Ք. ա. 4-3 հազ.	գյուղից 1,5 կմ հվ	Յ	
3				ԳԵՐԵՉՍԱՆՈՑ	13-14-րդ դդ.	Ձորագետի ամ կողմում, Ստեփանավան տանող խճուղու եզրին	Յ	սարահարթի վրա
4				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԲԱԽԱՏՄԱՏ»	միջնադար	գյուղի աե կողմում	Յ	ավերված
5				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԿԱՏԱՐ»	միջնադար	գյուղի հվ կողմում	Յ	
6				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՆԵՐՔԻՆ ՇԲՈՉ»	միջնադար	Վահագնի տանող ճանապարհի աջ կողմում, Վ. Շքոչից քիչ հեռու	Յ	
7				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՎԵՐԻՆ ՇԲՈՉ»	միջնադար	Վահագնի տանող ճանապարհի աջ կողմում	Յ	
8				ԴԱՄԲԱՐԱՆՆԵՐ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 700 մ ամ, «Խասիկներ» հանդամասում	Յ	
9				ԵԿԵՂԵՑԻ	13 դ.	գյուղի մեջ	Յ	խորհրդային կարգերի օրոք դարձվել էր պահեստ
	9.1			Գերեզմանոց	16-17-րդ դդ.	եկեղեցու շուրջ	Տ	
10				ԵԿԵՂԵՑԻ	1906 թ.	գյուղի հվ-ամ մասում	Յ	
11				ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ԶՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1976 թ.	գյուղի մեջ	Տ	

5.67.1 Գոգավան գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 2-1 հազ., 12-17-րդ դդ.			Յ
	1.1			Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 2-1 հազ.			Յ
2				ԳԵՐԵՉՍԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-ամ		Տ

3		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղից 250 մ ամ	S
4		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ hu	S
5		ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԲԱԲԱԽԱՆՆՈՒ»	14-18-րդ դդ.	գյուղից 6-7 կմ hu	Յ
6		ԵԿԵՂԵՑԻ	4-5-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ
7		ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի ամ մասում	Յ
7.1		Գերեզմանոց	17-19-րդ դդ.		S
	7.1.1	Կոթող	7 դ.		Յ
	7.1.2	Տապանաքար	17-18-րդ դդ.		S
7.2		Խաչքար	10-13-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու պատին	Յ

5.68. Դուրսավ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲՆԱԿԱՏԵՐԻ	Ք. ա. 3-2 հազ.	Փամբակ գետի ձախ ափին, կամրջից 10 մ hu	Յ	ճանապարհով բաժանված է երկու մասի
2				ԴԱՄԲԱՐԱՆ ՀԱՅ ԵՎ ՌՈՒՄ ՉԻՆՎՈՐՆԵՐԻ	19 դ.	երկաթուղու մոտ	Յ	եղբայրական
3				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղի hu մասում	Յ	
4				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԳԵՎՈՐԳ	6 դ. առաջին կես	գյուղի hu-ամ մասում	Յ	վերականգ. 2001 թ., խաչածն, կենտրոնազմբեթ
4.1				Գերեզմանոց	միջնադար	եկեղեցու մոտ	Յ	
	4.1.1			Թևակոթ խաչ	13 դ.		Յ	պահպանվել են բեկորներ

5.69. Ճոճկան գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-18-րդ դդ.	«Ագեղցի» վայրում	Յ	
	1.1			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
	1.2			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
	1.3			Խաչքար	13 դ.		Յ	
	1.4			Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ	
	1.5			Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ	
	1.6			Կոթող	5-6-րդ դդ.		Յ	
	1.7			Մատուռ	16-17-րդ դդ.		Յ	
2				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	12-20-րդ դդ.	գյուղի ամ մասում	Յ	
	2.1			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
	2.2			Խաչքար	13 դ.		Յ	
3				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	13-15-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ ամ, Շփրթնավանք տանող ճանապարհից ձախ	Յ	
	3.1			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
	3.2			Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ	
	3.3			Խաչքար	14-15-րդ դդ.		Յ	
4				ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	միջնադար	Դեբեդ գետի ձախ ափին, «Խարաբա ճալա» ձորաբերանին	Յ	ավերված

4.1		Գերեզմանոց	միջնադար		Յ առկա են 11-13-րդ դդ. խաչքարերի բեկորներ
5		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 5 կմ հս-ամ, «Շեյթան դաշ» վայրում	Յ
6		ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ «ՇՏՐԹԱՆԱ ՎԱՆՔ», «ՇՓՐԹՆԱԿԱՆՔ»	17 դ.	գյուղից 4 կմ ամ	Յ
6.1		Գերեզմանոց	10-17-րդ դդ.	համալիրի աե և հվ մասում	Յ
6.2		Եկեղեցի	17 դ.		Յ հվ-ային գլխավոր կառույցը
6.3		Եկեղեցի	17 դ.		Յ հս-ային փոքր կառույցը
6.4		Օժանդակ շինություններ	17 դ.		Յ ավերված
7		ԵԿԵՂԵՑԻ	1886 թ.	գյուղի հվ եզրին	Յ
8		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	Շփրթնավանքից 2.5 կմ աե	Յ
9		ԽԱՉՔԱՐ	15 դ.	գյուղի հս կողմում	Յ
10		ՀՈՒՇԱՐՉԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՐԿԱՃՆԵՐԻՆ	1980 թ.	գյուղի սկզբնամասում	Տ
11		ՄԱՏՈՒԹ ԹՈՒԽ ՄԱՆՈՒԿ	13 դ.	գյուղից հվ-աե	Տ
	11.1	Խաչքար	10-11-րդ դդ.	մատուռում	Յ
12		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՆԱՀԱՏԱԿ	1621 թ.	գյուղից 3 կմ ամ, «Նահատակ» վայրում	Յ
	12.1	Գերեզմանոց	11-18-րդ դդ.		Յ
	12.1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ
	12.1.2	Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ որմնափակ
	12.1.3	Խաչքար	14 դ.		Յ
	12.2	Եկեղեցի	1621 թ.		Յ կառուցել է Կիրակոս քահանան
	12.3	Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին	1621 թ.	Նախորդից հվ	Յ կառուցել է Կիրակոս քահանան
	12.3.1	Թևավոր խաչ	13 դ.	եկեղեցում	Յ
	12.3.2	Խաչքար Ուրեչափի	1703 թ.	եկեղեցու խորանում	Յ հատված
	12.3.3	Տապանաքար	17 դ.	եկեղեցում	Յ օրորոցաձև
	12.3.4	Տապանաքար	17 դ.	եկեղեցում	Յ օրորոցաձև
	12.4	Մատուռ	17 դ.	համալիրի հս կողմում	Յ ավերված
	12.5	Շրջապարիսպ	17 դ.		Յ ավերված
	12.6	Օժանդակ շինություններ	17 դ.	համալիրի հս և հս-ամ կողմում	Յ
13		ՔԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	միջնադար		Յ

5.70. Մարգահովիտ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲՆԱԿԱՏԵՐԻ	Ք. ա. 4-3 հազ.	գյուղի հս եզրին, ճանապարհի ձախ կողմում	Յ	գառիթափ լանջին
2				ԲՆԱԿԱՏԵՐԻ «ՍԱՐԻ ՍՈՓ»	Ք. ա. 3-1 հազ.	գյուղի ամ եզրին	Յ	ոչ բարձր բլրի վրա
3				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	եկեղեցուց 70 մ ամ	Տ	

4		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԿԱՐԱՊԵՏ	1872 թ.	գյուղի հվ մասում, բլրակի վրա	Յ	հվ-առավելադարձական մուտքից վեր ագուցված է վաղ միջնադարյան հավասարաթև խաչապատկերով քար
4.1		Գերեզմանոց	17-20-րդ դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	S	
	4.1.1	Եկեղեցի	վաղ միջնադար	գերեզմանոցի հվ մասում	S	ավերված
	4.1.2	Խաչքար	17-18-րդ դդ.		S	ընկած է գետնին
	4.1.3	Տապանաքար	16-17-րդ դդ.	գերեզմանոցի հվ եզրին, ճանապարհի մոտ	Յ	ուղղանկյուն, քանդակազարդ
	4.1.4	Տապանաքար	18-19-րդ դդ.		S	հարթ, մարդու գծապատկերով
4.2		Չանգակատուն	19 դ.	Եկեղեցուն կից	S	
4.3		Խաչքար	15-16-րդ դդ.	Եկեղեցու մուտքի աջ անկյունում	S	
4.4		Խաչքար	15-16-րդ դդ.	Եկեղեցու առ պատի վրա	S	
5		ԽԱԶՁԱՐ	17 դ.	գյուղի ամ եզրին, «Սարի սով» կոչվող բլրի վրա	Յ	երկատված, ընկած է գետնին
6		ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1970-ական թթ.	գյուղի առ եզրին, Կանաձոր - Դիլիջան մայրուղուց ձախ	S	լեռնալանջին
7		ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ		գյուղի խնայողամարկղի մոտ	S	
8		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ՍՏ. ՇԱՀՐՈՒՅԱՆԻՆ		հիվանդանոցի մոտ	S	

5.71. Մարց գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲՆԱԿԵԼԻ ՏՈՒՆ	1907 թ.	գյուղի կենտրոնում	Յ	
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	9-13-րդ դդ.	գյուղից հվ, Ահնիձոր տանող ճանապարհի աջ կողմում	Յ	գառիթափի վրա
3				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-14-րդ դդ.	գյուղի հս-ամ եզրին, «Բեմի խաչքար» տանող ճանապարհի աջ կողմում	Յ	բլրի վրա
4				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-17-րդ դդ.	գյուղի հվ մասում, «Զարի գլուխ» վայրում	Յ	
	4.1			Խաչքար Վռիկի	1322 թ.		Յ	
5				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-17-րդ դդ.	գյուղից 3 հվ, «Իգատակ» տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Յ	բլրի գագաթի վրա
6				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-19-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ	
	6.1			Եկեղեցի «Մեծ Պապ»	վերակառ. 1825 թ.		Յ	
		6.1.1		Խաչքար	11-12-րդ դդ.	ագուցված է եկեղեցու հվ պատին, մուտքից առ	Յ	
		6.1.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված է եկեղեցու հվ պատին, մուտքից ամ	Յ	
		6.1.3		Խաչքար Գեորգ ճարտարապետի	13 դ.	ագուցված է եկեղեցու առ պատուհանի հվ կողմում	Յ	
		6.1.4		Խաչքար	13 դ.	ագուցված է եկեղեցու հվ պատին	Յ	
		6.1.5		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	վերին բեկորն ագուցված է առ ճակատին, ստորին բեկորը՝ հվ	Յ	երկատված

	6.1.6	Խաչքար	13 դ.	ագուցված է եկեղեցու բեմի ճակատին	Յ վերնամաս
	6.2	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ընկած է եկեղեցուց հվ	Յ
7		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	13-15-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հվ-աե, «Բայրա» վայրում	Յ
	7.1	Խաչքար	13 դ.		Յ
8		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	17-20-րդ դդ.	գործող գերեզմանոցի աե մասում	Յ
9		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-14-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հս-ամ	Յ
	9.1	Խաչքար «Բեմ»	1211 թ.		Յ կանգնեցրել է Կոստանդ Մամիկոնյանը
10		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ «ԽԱՉԻ ՅԱԼ»	16-17-րդ դդ.	գյուղից 7 կմ աե	Յ կիսաքանդ
11		ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԱՂԱԲԱՐ ԴԱՇ»	11-14-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հվ-աե, Թարղուտ վայրում	Յ
	11.1	Գերեզմանոց	11-13-րդ դդ.		Յ
	11.1.1	Խաչքար	12 դ.		Յ
	11.1.2	Խաչքար	13 դ		Յ
	11.1.3	Խաչքար	13 դ.		Յ
12		ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԱՐՓԱ ԹԱԼԱ»	13-14-րդ դդ.	գյուղից 7 կմ հս-ամ	Յ
	12.1	Գերեզմանոց	13-14-րդ դդ.		Յ ավերված
	12.1.1	Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ
13		ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԲԱՐԴՈՒՏ»	10-13-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ աե, Նույնանուն հանդամասում	Յ
	13.1	Գերեզմանոց	10-13-րդ դդ.	գյուղատեղիի հս-ամ մասում	Յ
14		ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ՉԱՐԻ ՏՆԵՐ»	12-19-րդ դդ.	գյուղից 10 կմ հս-աե, Չատինդաղ լեռան ստորոտում	Յ
	14.1	Գերեզմանոց	12-19-րդ դդ.		Յ
	14.1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ հատված
	14.1.2	Խաչքար	13 դ		Յ
15		ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ «ԻԳԱՏԱԿ»	9-15-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հվ-ամ	Յ ավերված
	15.1	Գերեզմանոց	9-15-րդ դդ.	եկեղեցուց 200 մ հս	Յ
	15.1.1	Խաչքար	13 դ		Յ խրված է հողի մեջ
	15.1.2	Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ խրված է հողի մեջ
	15.1.3	Խաչքար Գրիգոր Մամիկոնյանի	1236 թ.		Յ հենած է պատվանդանին
	15.2	Գերեզմանոց	12-15-րդ դդ.	վանքից հվ	Յ
	15.2.1	Թևակոր խաչ	13 դ.		Յ
	15.2.2	Խաչքար	12 դ		Յ
	15.2.3	Խաչքար	13 դ.		Յ
	15.2.4	Խաչքար	13 դ.		Յ
	15.3	Եկեղեցի «Իգատակ» («Իգատակի վանք»)	1255 թ.		Յ միանավ
	15.3.1	Խաչքար	1154 թ.	ագուցված է եկեղեցու խորանում, լուսամուտից հվ	Յ

15.4		Մատուռ Սբ. Կիրակի	13 դ.		Հ
	15.4.1	Խաչքար	13 դ.	հենած Է մատուռի առ պատին	Հ
	15.4.2	Խաչքար	13 դ.	Նախորդի մոտ	Հ
16		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԻՐԻՑԱԼՑ ՅՈՂԵՐ»	12-16-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հս-առ, Նույնանուն հանդամասում	Հ
	16.1	Գերեզմանոց	12-16-րդ դդ.		Հ
	16.1.1	Խաչքար	12 դ.		Հ
	16.1.2	Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Հ
17		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՂԱՂԱԶՈՐ»	13-14-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ առ, «Ղազումեր» վայրում	Հ անտառի մեջ
	17.1	Գերեզմանոց	13-14 դդ.		Հ
	17.1.1	Խաչքար	13 դ.		
18		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՄՈՏԿՈՐ»	13-17-րդ դդ.	գյուղից 10 կմ հս-առ	Հ անտառում, կիսավեր
	18.1	Գերեզմանոց	13-17-րդ դդ.		Հ
19		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՃԳՆԱՎՈՐԻ ԽԱՉ» («ՃԳՆԱՎՈՐԻ ԹԱԼԱ»)	10-13-րդ դդ.	գյուղից 4-5 կմ առ, Նույնանուն հանդամասում	Հ
	19.1	Գերեզմանոց	12-14-րդ դդ.		Հ
	19.1.1	Խաչքար	1170 թ.		Հ
	19.1.2	Խաչքար	12 դ.		Հ
	19.1.3	Խաչքար	1231 թ.		Հ
	19.1.4	Խաչքար, գործ Սարգիս քարգործի	1235 թ.		Հ արձանագիր
	19.1.5	Խաչքար	1245 թ.		Հ
	19.1.6	Խաչքար «Ամենափրկիչ»	1285 թ.		Հ կերտել է Վահրամ Մամիկոնյանը
	19.2	Եկեղեցի Ամենափրկիչ «Ճգնավոր»	1170 թ.		Հ
20		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 1 հազ.	գյուղից 2 կմ հս, «Մեծ Պապ»	Հ բլրի գագաթին մատուռի մոտ
21		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 14 կմ հվ-առ, Լորուտի սար տանող ճանապարհին, «Պողոսի գումեր» հանդամասում	Հ տարածվում է երկու բլուրների միջև
22		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 14 կմ հվ-առ, «Նազարի սար» հանդամասում	Հ
23		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 15 կմ հվ-առ, «Նավի թալա» հանդամասում	Հ
24		ԽԱՉՔԱՐ	9-10-րդ դդ.	գյուղի սկզբնամասում գյուղամիջյան ճանապարհի ձախ կողմում	Հ
25		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Հ Ք. Խաչատրյանի տան քարե ցանկապատի շարվածքում
26		ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	Իգատակ գյուղատեղի տանող ճանապարհի աջ եզրին, կամրջից 50 մ հեռու	Հ Խաչագարդ պատվանդանի վրա
27		ԽԱՉՔԱՐ	1217 թ.	գյուղից 1 կմ հս-առ	Հ
28		ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	ագուցված է գյուղի գլխավոր փողոցի աջ կողմում՝ քարե ցանկապատի շարվածքում	Հ
29		ԽԱՉՔԱՐ	13-14-րդ դդ.	Իգատակ գյուղատեղի տանող ճանապարհի աջ եզրին	Հ Խաչագարդ պատվանդանի վրա

30		ԽԱՉԶԱՐ	13-14-րդ դդ.	գյուղից մոտ 5 կմ հվ, Ահևիծոր տանող ճանապարհի ձախ կողմում, աղբյուրի մոտ	Յ ստորին մասը, պատվանդանի վրա
31		ԽԱՉԶԱՐ «ՄԵԾ ՊԱՊ»	13-14-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ հս	Յ
31		ԿԱՍՈՒՐՉ	12-13-րդ դդ.	Քարինջ-Մարց գյուղերի միջև, Քարինջ գյուղից 1 կմ հեռու, ճանապարհի աջ կողմում, Մարցաջուր գետի վրա	Յ պահպանվել են խելերը
32		ԿԱՍՈՒՐՉ	15-17-րդ դդ.	Իգատակ գյուղատեղիից 1 կմ հվ, Մարցաջուր գետի վրա	Յ ավերված
33		ԿԱՍՈՒՐՉ ՄՈՏԿՈՐԻ	12-13-րդ դդ.	Մարցաջուր գետի վրա, գյուղից 3 կմ հեռու՝ Լորուտի ճանապարհին	Յ ավերված
34		ՅՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ	1981 թ.	գյուղի կենտրոնում	Տ
35		ՄԱՏՈՒՐ	13-14-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ
36		ՄԱՏՈՒՐ «ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ»	13 դ.	«Իգարակ» գյուղատեղիից հվ-ամ	Յ
37		ՄԱՏՈՒՐ «ՄԵԾ ՊԱՊ»	13 դ.	գյուղից 2 կմ հս,	Յ անտառի բացատում, ավերված
38		ՍՐԲԱՏԵՂԻ «ՓԻՐ ՂԱՇ»	Ք. ա. 2-1 հազ.	«Չաղի տներ» հանդամաս տանող ճանապարհի ձախ կողմում	Յ բլրի վրա

5.72 Մեղովկա գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար	գյուղի մոտ	Յ	բլրի մոտ, ավերված

5.72.1 Կրուզայա Շիշկա գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՍՐՈՑ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2.5 կմ հվ	Յ	սարի գագաթին, ավերված
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԿԱՐՄՐԱԿԱՆ»	միջնադար	գյուղի ամ եզրին	Յ	ավերված
2.1				Գերեզմանոց	միջնադար	գյուղից ամ	Յ	սարալանջին

5.74. Մեծական գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՍՐՈՑ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1 կմ ատ	Յ	սարի գագաթին
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԽԱՐԱԲԵԶ»	միջնադար	գյուղից 5 կմ հս	Յ	ավերված
	2.1			Գերեզմանոց	միջնադար		Յ	
		2.1.1		Տապանաքար Մանգասարի	1661 թ.		Յ	
		2.2		Եկեղեցի	վաղ միջնադար	գյուղատեղիում	Յ	միանավ, պահպանվել են ատ, հս, մասամբ հվ պատերի մնացորդները
			2.2.1	Թևավոր խաչ	միջնադար	գյուղատեղիի հս եզրին, հայ-վրացական սահմանի մոտ	Յ	կանգնեցված է գետնի վրա
		2.3		Եկեղեցի «Պողոս-Պետրոս»	5-6-րդ դդ.	Նախորդից ոչ հեռու	Յ	միանավ, վերակառ. 20 դ. սկզբին: Որոշ քարեր տեղափոխվել են «Կոկո-Բոգո» կոչվող մատուռը
3				ՂԱՄԲԱՐԱՆԱՂԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 5 կմ հս, «Խարաբեք» վայրում	Յ	պահպանվել են մի քանի դամբանաբլուրներ
		3.1		Մենհիր	Ք. ա. 2-1 հազ.	դամբարանադաշտի տարածքում	Յ	կանգնեցված է գետնի վրա

2		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԶՈՎՅԱՆՆԵՍ	13 դ.	գյուղի կենտր. մասում	Յ	միանավ սրահ, վերակառ.՝ 19 դ.
2.1		Գերեզմանոց		Եկեղեցու շուրջ	Յ	
	2.1.1	Տապանաքար Մխիթար վարդապետի	1853 թ.	Եկեղեցու հվ-առե կողմում	Յ	եղել է Եկեղեցու մուտքի ճակատակալ քար՝ վրացերեն արձանագրությամբ (13 դ. 30-40-ական թթ.): Մխիթար վարդապետը 1820-ական թթ. վերջին վերաբնակված ալաշկերտցիների առաջնորդն էր
2.2		Սրահ	19 դ.	կից է Եկեղեցուն ամ-ից	Տ	
3		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԳԵՎՈՐԳ	ուշ միջնադար	գյուղի կենտր. մասում, Սբ. Զովհաննեսից ոչ հեռու	Յ	ուղղանկյուն դահլիճ է՝ առանց խորանի
3.1		Գերեզմանոց		Եկեղեցու մոտ	Յ	
4		ՄԱՏՈՒՌ	20 դ. սկզբ	թևավոր խաչից քիչ հեռու	Տ	անշուք
5		ՄԱՏՈՒՌ «ԿՈԿՈՒՐՈՎՈՒՆ»	20 դ. սկզբ	գյուղից 1 կմ հս, դաշտ տանող ճանապարհի ձախ եզրին	Տ	անշուք

5.75. Մեծ Պառնի գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲԵՐԴՇԵՆ		Ք.ա. 4-3 հազ.	գյուղի հվ-ար եզրին	Յ
1.1				Դամբարանադաշտ		Ք.ա. 4-3 հազ.	բնակատեղիի շրջակայքում	Յ
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ		19-20-րդ դդ.	գյուղի հս եզրին	Տ
3				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ		Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղի հվ-առե մասում, Եկեղեցուց առե	
4				ԵԿԵՂԵՑԻ		19 դ.	գյուղի մեջ	Յ
5				ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱՃՆԵՐԻՆ		1973-1974 թթ.	գյուղի հս եզրին, բլրի վրա	Տ
6				ՄԱՏՈՒՌ		13-14-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ

5.78. Մղարթ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՐՔՅՈՒՐ				Տ
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ «ՅՈՂՈՑԻՄ»	7-13-րդ դդ.	գյուղից առե		Յ
	2.1			Գերեզմանոց	7-13-րդ դդ.			Յ
		2.1.1		Խաչքար	12 դ.			Յ
		2.1.2		Խաչքար	12 դ.			Յ
		2.1.3		Խաչքար	13 դ.			Յ
		2.1.4		Խաչքար	13 դ.			Յ
		2.1.5		Խաչքար	13 դ.			Յ
		2.1.6		Խաչքար	13 դ.			Յ
	2.2			Եկեղեցի				Յ
3				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.			Յ
4				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.			Յ
5				ԵԿԵՂԵՑԻ	վերակառ. 19 դ.	գյուղի մեջ		
	Յ							
	5.1			Գերեզմանոց	13-19-րդ դդ.			Յ
		5.1.1		Խաչքար	13 դ.	հենած է Եկեղեցու		Յ

				հվ պատին	
	5.1.2	Խաչքար	13 դ.		Յ
	5.1.3	Խաչքար	13 դ.		Յ
	5.1.4	Խաչքար	13 դ.		Յ
5.2		Չանգակատուն	1900 թ.		Տ
5.3		Խաչքար	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու հվ պատին	Յ հատված
6		ԹԵՎԱԿՈՐ ԽԱՉ	9-10-րդ դդ.	գյուղի ամ եզրին	Յ
7		ԽԱՉՔԱՐ	1183 թ.	գյուղի մեջ	Յ Ա. Մոսիկյանի բակում
8		ԽԱՉՔԱՐ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	1201 թ.		Յ Շալիկ Մամաջանյանի բակում
9		ԽԱՉՔԱՐ	1217 թ.	գյուղից 1.5 կմ ատ	Յ
10		ԽԱՉՔԱՐ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	1225 թ.	գյուղից 1.5 կմ ատ	Յ
11		ԽԱՉՔԱՐ ԲՈՒԲԱՔԻ	1303 թ.	գյուղից հս-ատ	Յ
14		ՀՈՒՇԱՐՉԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1966 թ.	գյուղի եզրին	Տ
15		ՄԱՏՈՒՈ «ԾԱՂԿԱՎԱՆՔ»	14 դ.	գյուղի ամ եզրին	Յ
	15.1	Խաչքար	13 դ.	մատուռում	Յ
16		ՄԱՏՈՒՈ ՍԲ. ՀԱԿՈԲ	12 դ.	գյուղից 2 կմ ամ	Յ
	16.1	Գերեզմանոց	13-19-րդ դդ.	մատուռի շուրջը	Յ
	16.1.1	Խաչքար	13 դ.		Յ
16.2		Խաչքար	13 դ.	մատուռում	Յ

5.79. Յաղան գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-13-րդ դդ.	գյուղի մեջ, Կողես տանող ճանապարհի ձախ եզրին	Յ	
	1.1			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	հատված
	1.2			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա
	1.3			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա
	1.4			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-17-րդ դդ.	գյուղից հվ-ատ, Չորագետի և վտակի միախառնման վայրում	Յ	
	2.1			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
	2.2			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա, վերնամասը կտորված
	2.3			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	ընկած է գետին, վերին եզրը կտորված
	2.4			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
	2.5			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
	2.6			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	պատվանդանի վրա, վերին ձախ անկյունը կտորված

	2.7		Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Հ	
3			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղի առեգորին, Կողեստանող ճանապարհի 1-ին կիլոմետրի աջ կողմում	Հ	
	3.1		Խաչքար	10-11-րդ դդ.		Հ	պատվանդանի վրա
	3.2		Խաչքար	11 դ.		Հ	պատվանդանի վրա
	3.3		Խաչքար	13 դ.		Հ	պատվանդանի վրա
	3.4		Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Հ	պատվանդանի վրա
	3.5		Խաչքար	14 դ.		Հ	
4			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	12-15-րդ դդ.	գյուղից ամ, Ագարակ-Յաղան ճանապարհի աջ եզրին	Հ	
	4.1		Խաչքար	10-11-րդ դդ.		Հ	պատվանդանի վրա
	4.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	պատվանդանի վրա
	4.3		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	հենած է մի քարի
	4.4		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	պատվանդանի վրա
	4.5		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	պատվանդանի վրա
	4.6		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	պատվանդանի վրա
	4.7		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	պատվանդանի վրա
	4.8		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	պատվանդանի վրա
	4.9		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	պատվանդանի վրա
	4.10		Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի հս-առե մասում, ճանապարհի մոտ	Հ	
	4.11		Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի հս-առե մասում, ճանապարհի մոտ	Հ	
	4.12		Խաչքար	1268 թ.		Հ	պատվանդանի վրա, թիկունքն արձանագիր
	4.13		Խաչքար	14 դ.		Հ	կանգնեցված է գետնի վրա
	4.14		Խաչքար	1461 թ.		Հ	պատվանդանի վրա
	4.15		Տապանաքար	15 դ.		Հ	հարթ, մարդու գծապատկերով
	4.16		Տապանաքար Ղանվեսուն	1461 թ.		Հ	արձանագիր հարթ սալատապան
5			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	13-17-րդ դդ.	գյուղից ամ,	Հ	ավերված

					Չորագետի վտակի ձախ ափին	
6		ԵԿԵՂԵՑԻ	17 դ.	գյուղի կենտրոնում	Յ	կառուցված է հին եկեղեցու հիմքերի վրա
6.1		Գերեզմանոց	13-20-րդ դդ.		Յ	
	6.1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի հվ պատի մոտ	Յ	
	6.1.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի հվ պատի մոտ	Յ	
	6.1.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի հվ պատի մոտ	Յ	ստորին մասը
	6.1.4	Խաչքար	15-16-րդ դդ.	եկեղեցու բակում	Յ	պատվանդանի վրա
7		ԹԵՎԱԿՈՐ ԽԱՉ	13 դ.	գյուղի հվ եզրին, Յաղդան-Ագարակ ճանապարհի 0.5 կմ վրա, աջ կողմում	Յ	երկաստիճան պատվանդանի վրա
8		ԽԱՉՁԱՐ	14-15-րդ դդ.	գյուղի հվ եզրին, Յաղդան-Ագարակ ճանապարհի 0.5 կմ վրա, աջ կողմում	Յ	ստորին մասը, ընկած է գետնին
9		ԽԱՉՁԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղի հվ ծայրին, Յաղդան-Ագարակ ճանապարհի 0.5 կմ վրա, աջ կողմում	Յ	
10		ԿԱՍՈՒՐՁ	13 դ.	գյուղի հս-աե եզրին, Յաղդան-Կողես ճանապարհի աջ կողմում, Յաղդանջուր վտակի վրա	Յ	
11		ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ	12-13-րդ դդ.	գյուղից հս, բարձունքի վրա	Յ	իրար կից 3 խաչքարեր, բարձր պատվանդանի վրա
	11.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	հս եզրինը
	11.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	կենտրոնինը
	11.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	հվ եզրինը
12		ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՐԿԱԾՆԵՐԻՆ	1978 թ.	գյուղի հվ ծայրին	Յ	
13		ՄԱՏՈՒՌ	19 դ.	գյուղից 250 մ հս	Տ	
	13.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռում	Յ	հատված
	13.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված է մատուռի աե պատին	Յ	
	13.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված է մատուռի աե պատին	Յ	

	13.4		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է մատուռի առկայություն	Հ	հատված
	13.5		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է մատուռի առկայություն	Հ	հատված
	13.6		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է մատուռի առկայություն	Հ	հատված
	13.7		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է մատուռի առկայություն	Հ	հատված
	13.8		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված Է մատուռի առկայություն	Հ	հատված
14			ՄԱՏՈՒՌ	19 դ.	գյուղից 400 մ հվ-առ	Հ	
	14.1		Գերեզմանոց	12-17-րդ դդ.	մատուռից 50 մ հվ-ամ	Հ	
		14.1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	հատված
		14.1.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	հատված
		14.1.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	հատված
		14.1.4	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	հատված
		14.1.5	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	հատված
	14.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռում	Հ	հատված
	14.3		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռում	Հ	հատված
	14.4		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռում	Հ	հատված
	14.5		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռում	Հ	հատված
	14.6		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռում	Հ	հատված
15			ՄԱՏՈՒՌ «ԱՅՂՈՐՈՒՒ»	12-13-րդ դդ.	Յաղոթանի ձորում, Կողես տանող ճանապարհից ձախ	Հ	
	15.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռում	Հ	
16			ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՊՈՐՈՍ	13 դ.	գյուղից մոտ 0.5 կմ հս-ամ	Հ	կիսավեր
	16.1		Գերեզմանոց	14-17-րդ դդ.	մատուռի մոտ	Հ	
		16.1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	
		16.1.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	
		16.1.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	
		16.1.4	Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Հ	
17			ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ	միջնադար		Հ	

5.80. Նեղոց գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-13-րդ դդ.	գյուղի հվ-առ մասում	Հ	
	1.1			Խաչքար	11 դ.		Հ	
	1.2			Խաչքար	11-12-րդ դդ.		Հ	
	1.3			Խաչքար	12 դ.		Հ	
	1.4			Խաչքար	13 դ.		Հ	
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-15-րդ դդ.	գյուղի հս-առ մասում	Հ	
	2.1			Գերեզմանոց	10-15-րդ դդ.		Հ	
		2.1.1		Խաչքար	10-11-րդ դդ.		Հ	
		2.1.2		Խաչքար	11 դ.		Հ	

	2.1.3	Խաչքար	11-12-րդ դդ.		Հ
	2.1.4	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ
	2.1.5	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ
3		ԽԱՉՔԱՐ ԽԱՉԵՆԵՍԻ	1004 թ.	գյուղի առ եզրին	Հ տան բակում
4		ԽԱՉՔԱՐ «ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ», ԳՈՐԾ՝ ԹԻԹ ԵՐԵՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ	1086 թ.	գյուղից 1 կմ ամ, «Տաշտածոր» վայրում	Հ կանգնեցրել է Խաղբազի Սարգիս առաջնորդը
5		ԽԱՉՔԱՐ	11-12-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Հ 2. Բեկջանյանի այգու մոտ
6		ԽԱՉՔԱՐ	11-12-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Հ 2. Բեկջանյանի այգու մոտ
7		ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ	13 դ.	գյուղի մեջ	Հ 2. Բեկջանյանի այգու մոտ

5.80. Նովոսելցովո գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	միջնադար	գյուղից հվ-առ	Հ	
	1.1			Բնակատեղի	միջնադար		Հ	

5.82 Նորաշեն գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 4-3 հազ.	գյուղից ամ, բլրի գագաթին	Հ	ավերված
2				ԱՄՐՈՑ «ԶՅՈՐ ՕՂԼԻ»		գյուղից ամ, բլրի գագաթին	Հ	
3				ԵԿԵՂԵՑԻ	12-13-րդ դդ.	գյուղի ամ մասում	Հ	
	3.1			Գերեզմանոց	17-19-րդ դդ.		Հ	
4				ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի մեջ	Հ	
5				ՔԱՐԱՅՐ-ՏԱՃԱՐ	13 դ.	գյուղից 2,5 կմ հվ-ամ	Հ	հեթանոսական ուխտատեղի

5. 83 Նոր Խաչակապ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ՀՈՒՇԱՅՎԱՄԱԼԻՐ՝ ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՈՐԻՄԱՍՏԱՆԻՆ ՄԻԱՑՆԵԼՈՒ 150-ԱՄՅԱԿԻՆ	1978 թ.	Սպիտակ-Վանաձոր ճանապարհին	Հ	ճարտ.՝ Գր. Աղաբաբյան
	1.1			Գերեզման ռուս զինվորների	1804 թ.		Հ	եղբայրական

5.85. Շամուտ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 4-3 հազ.	գյուղամերձ «Սեռ» բլրի վրա	Հ	
	1.1			Բնակատեղի	Ք.ա. 4-3 հազ.			
	1.2			Գերեզմանոց	12-20-րդ դդ.	ամրոցի տարածքում	Հ	
	1.3			Մատուռ Սբ. Սարգիս	12-13-րդ դդ.	ամրոցի տարածքում	Հ	
	1.3.1			Խաչքար	13-14-րդ դդ.	մատուռում	Հ	
2				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1 կմ հվ, Լորուտ-Շամուտ ճանապարհի աջ կողմում	Հ	ոչ բարձր բլրի գագաթին և լանջերի վրա
3				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-16-րդ դդ.	գյուղի ամ եզրին	Հ	կիսավեր
	3.1			Թևավոր խաչ «Բեմ», Դեղ աբեղայի	1315 թ.		Հ	երկաստիճան պատվանդանի վրա
	3.2			Խաչքար Հովհաննեսի	13 դ.		Հ	հենած է թևավոր խաչի

						պատվանդանին
4		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԼԱՍՏՈՒ»	13-17-րդ դդ.			Հ
4.1		Գերեզմանոց	13-17-րդ դդ.			Հ
	4.1.1	Խաչքար	13 դ.			Հ
	4.1.2	Խաչքար	13 դ.			Հ
	4.1.3	Խաչքար	15 դ.			Հ
5		ԴԱՍԲԱՐԱՆ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղի մեջ, գործող գերեզմանոցում		Հ բլրի գագաթին
6		ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1.5 կմ հվ, գոմերի մոտ		Հ տարածքը միջնադարում վերածվել է գերեզմանոցի
7		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	17 դ.	գյուղի մեջ		Հ
	7.1	Գերեզմանոց	13-17-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջ		Հ
		7.1.1	Խաչքար	13 դ.		Հ
		7.1.2	Խաչքար	17 դ.		Հ
8		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՐՀԱՇՆԵՐԻՆ	1962 թ.	գյուղի առե եզրին		Տ

5. 86. Շենական գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ «ԿՐՄՉԻ ԽԱՐԱԲԱ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից հս	Հ	
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղի հվ եզրին	Տ	
3				ԵԿԵՂԵՑԻ	6-7-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Հ	միանավ սրահ, ավերված
4				ԿԱՍՈՒՐՉ	19 դ.	գյուղ տանող ճանապարհին	Տ	միաթռիչք
5				ՄԱՏՈՒՈՒ	19 դ.	գյուղի հս մասում	Տ	
6				ՔԱՐԱՅՐ		գյուղի ամ մասում	Հ	

5. 87. Շիրակամուտ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ «ԴՊՐՈՑԻ ԲԼՈՒՐ»	Ք.ա. 3-1 հազ.	գյուղի եզրին	Հ	
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	10-15-րդ դդ.	գյուղից 5 կմ հս-ամ	Հ	
	2.1			Գերեզմանոց	10-15-րդ դդ.		Հ	
	2.2			Մատուռ	10-11-րդ դդ.		Հ	
		2.2.1		Խաչքար	9-10-րդ դդ.		Հ	
		2.2.2		Խաչքար	14 դ.		Հ	
3				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՉԻՉԽԱՆԻ ԽԱՐԱԲԱ»	10-15-րդ դդ.	գյուղից 0,6 կմ հս	Հ	
	3.1			Եկեղեցի	6-7-րդ դդ.		Հ	
	3.2			Գերեզմանոց	10-15-րդ դդ.		Հ	
4				ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 3-1 հազ.	գյուղի մեջ	Հ	
5				ԵԿԵՂԵՑԻ	19-20-րդ դդ.	երկաթուղու կայարանի մոտ	Տ	
6				ԵԿԵՂԵՑԻ «ՉԻՉԽԱՆԻ ՎԱՆՔ» («ՍԵՎ ՎԱՆՔ»)	6 դ.	գյուղից հս	Հ	
7				ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՐՀԱՇՆԵՐԻՆ	1967 թ.	գյուղի հս եզրին	Տ	

8		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1980 թ.	երկաթուղու կայարանի մոտ	S
9		ԲԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	7-17-րդ դդ.	գյուղից 1.5 կմ ատ	Հ

5.88. Շնոդ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 6 կմ հվ-ամ, Կոզման սարի վրա	Հ	
2				ԱՄՐՈՑ ԿԱՅԾՈՆ	10 դ.	գյուղի հս-ամ մասում	Հ	եռանկյունաձև հրվանդանի վրա, ավերված է
	2.1			Գաղտնուղի	10 դ.	հվ կողմից իջնում է դեպի «Առվի ծորը»	Հ	բացվել է 1966 թ. ճանապարհի լայնացման ժամանակ
	2.2			Գերեզմանոց	միջնադար	եկեղեցու շուրջը	Հ	
		2.2.1		Տապանաքար	15-16-րդ դդ.		Հ	արձանագիր, խաչազարդ
		2.2.2		Տապանաքար Սահակի	17-18-րդ դդ.	գերեզմանոցի հս-ամ մասում	Հ	երկլանջ
	2.3			Գերեզմանոց	12-19-րդ դդ.	Սբ. Գևորգ եկեղեցու մոտ	Հ	տարածքը փոքր է
		2.3.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		S	
		2.3.2		Տապանաքար Ավետիս քահանայի	1198 թ.	Նախորդի մոտ	Հ	հարթ, կտրված
		2.3.3		Տապանաքար Թոմայի	1826 թ.		Հ	հարթ
	2.4			Եկեղեցի	10 դ.	ամրոցի ամ մասում	Հ	միանավ, թաղածածկ դահլիճ
		2.4.1		Տապանաքար Երևանցի Սիմոնի	1811 թ.		Հ	հարթ
	2.5			Եկեղեցի Սբ. Գևորգ	1893 թ.	ամրոցի կենտրոնում	Հ	եռանավ դահլիճ
		2.5.1		Խաչքար	10-11-րդ դդ.	եկեղեցում	Հ	արձանագիր
		2.5.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	եկեղեցում	Հ	
		2.5.3		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է խորանի հս պատին	Հ	
	2.6			Չանգակատուն	19 դ.	կից է Սբ. Գևորգ եկեղեցուն ամ-ից	Հ	
		2.6.1		Խաչքար	10-11-րդ դդ.	ազուցված է զանգակատան մուտքից վեր	Հ	
	2.7			Մատուռ Սբ. Աստվածածին («Տերունական խաչարձան»)	1222 թ.	ամրոցից հս-ատ	Հ	
		2.7.1		Խաչքար	1222 թ.		Հ	
		2.7.2		Խաչքար	1222 թ.		Հ	
		2.7.3		Խաչքար Վանեսու	1222 թ.		Հ	
		2.7.4		Տապանաքար Վանեսու	1222 թ.		Հ	
3				ԱՄՐՈՑ «ՎԱՐԱՆԱԲԵՐԴ»	Ք.ա. 4-3 հազ.	գյուղի ամ եզրին, «Բերդատեղի մատ» անտառապատ վայրում	Հ	գտածոները պահվում են դպրոցի թանգարանում
	3.1			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 4-3 հազ.	ամրոցից 400 մ ամ	Հ	
4				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք.ա. 14-12- րդ դդ.	գյուղի մոտ, «Մեծ Ուրթատեղ» վայրում	Հ	
	4.1			Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 14-12- րդ դդ.		Հ	
5				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	5-20-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Հ	
	5.1			Եկեղեցի Սբ. Սարգիս	1894 թ.		Հ	

	5.1.1	Խաչքար	12 դ.	ազուցված է եկեղեցու հվ ճակատին, մուտքից ամ	Յ	
	5.1.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու հվ ճակատին, կենտրոնական պատուհանի մոտ	Յ	
	5.2	Խաչքար	12 դ.	գերեզմանոցի մուտքի մոտ	Յ	պատվանդանի վրա
	5.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	եկեղեցուց 10 մ հվ-ամ	Յ	պատվանդանի վրա, ստորին մասը
	5.4	Խաչքար	15 դ.	եկեղեցուց 8 մ հս-ամ	Յ	արձանագիր, հենած է պատվանդանին
	5.5	Խաչքար	15 դ.	եկեղեցուց 5 մ ամ	Յ	պատվանդանի վրա
	5.6	Տապանաքար	16-17-րդ դդ.		Յ	վարդյակով
	5.7	Տապանաքար	16-17-րդ դդ.		Յ	
6		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-13-րդ դդ.	«Բրդաձոր» հանդամասում	Յ	
7		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-15-րդ դդ.	գյուղից 5 կմ ատ	Յ	
	7.1	Խաչքար	14 դ.		Յ	
8		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-19-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ	
	8.1	Խաչքար	13 դ.		Յ	
	8.2	Խաչքար	15 դ.		Յ	
9		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-20-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ	
	9.1	Խաչքար	12 դ.		Յ	
	9.2	Խաչքար	13 դ.		Յ	
	9.3	Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ	
10		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-17-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հս-ամ	Յ	
	10.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	
	10.2	Տապանաքար	1196 թ.		Յ	
11		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ «ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ»	13-20-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Յ	
	11.1	Խաչքար	11-12-րդ դդ.		Յ	
	11.2	Խաչքար	13 դ.		Յ	
	11.3	Խաչքար	15 դ.		Յ	
	11.4	Մատուռ	16-17-րդ դդ.		Յ	
12		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԲՈՎԵՐԻ ԽԵՉ»	12-13-րդ դդ.	գյուղից 7 կմ հվ	Յ	եղել է մետաղաձուլման կենտրոն
	12.1	Գերեզմանոց	12-13-րդ դդ.		Յ	
	12.2	Գերեզմանոց	15-19-րդ դդ.		Յ	
	12.3	Եկեղեցի	13 դ.		Յ	
	12.4	Մատուռ «Բովեր»	5-7-րդ դդ.	անտառ տանող ճանապարհից ձախ, գետակից 100 մ հեռու	Յ	կիսավեր, տարածքում և պատերի շարվածքում պահպանվել են քանդակագարդ քարեր
	12.4.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռում	Յ	
13		ԴԱՄԱՐԱՆ	Ք. ա. 2-1 հազ.	«Գաղուկ» այգու մեջ	Յ	

14		ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 12 կմ հվ-ամ	Հ	
15		ԵԿԵՂԵՑԻ	17 դ.	գյուղի մեջ	Հ	
	15.1	Գերեզմանոց	17-19-րդ դդ.		Հ	
	15.1.1	Խաչքար	9-10-րդ դդ.		Հ	
	15.1.2	Խաչքար	11-12-րդ դդ.		Հ	
	15.1.3	Խաչքար	13 դ.		Հ	
	15.1.4	Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Հ	
	15.1.5	Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Հ	
	15.1.6	Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Հ	
	15.1.7	Խաչքար	15 դ.		Հ	
	15.1.8	Խաչքար	15 դ.		Հ	
	15.1.8	Տապանաքար	1874 թ.		Հ	
16		ՀՈՒՇԱԴԲՅՈՒՐ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1961 թ.	գյուղի մեջ	Տ	
17		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1970 թ.	գյուղի մեջ	Տ	
18		ՁԻԹՅԱՆ	19 դ.		Տ	
19		ՄԱՏՈՒՈՒ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	միջնադար	գյուղի առե եզրին	Հ	բլրի վրա, կիսավեր
	19.1	Խաչքար	10-11-րդ դդ.	ազուցված է մատուռի մուտքի վերևում	Հ	
	19.2	Խաչքար	12 դ.	ազուցված է մատուռի ամ ճակատին, մուտքից հվ	Հ	
	19.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է մատուռի մուտքից հս	Հ	
	19.4	Խաչքար	14-15-րդ դդ.	ազուցված է մատուռի պատուհանի մեջ	Հ	
20		ՍՐԲԱՏԵՐԻ		գյուղի հվ մասում	Տ	Ա. Մեիրաբյանի տան մոտ, ավերված
21		ՔԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԼԻՐ	միջնադար		Կ	

5.89. Չկառվ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ		գյուղի մեջ, եկեղեցուց 200 մ հս-ամ	Հ	
	1.1			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	
	1.2			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	
	1.3			Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ	
	1.4			Խաչքար	13 դ.		Հ	
	1.5			Խաչքար	13 դ.		Հ	
	1.6			Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Հ	
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ	13-14-րդ դդ.	գյուղից 10 կմ առ	Հ	
	2.1			Գերեզմանոց			Հ	
3				ԳՅՈՒՂԱՏԵՐԻ «ՆԵՐՔԻՆ ՀԱՑՈՒՏ»	10-13-րդ դդ.	գյուղից 4,5 կմ հս-առ	Հ	

3.1		Գերեզմանոց	12-17-րդ դդ.		Հ
	3.1.1	Խաչքար	1641 թ.		Հ
4		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՎԵՐԻՆ ՀԱՅՈՒՏ»	15-17-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հս-աե	Հ
4.1		Գերեզմանոց	9-13-րդ դդ.		Հ
4.2		Գերեզմանոց	15-17-րդ դդ.		Հ
5		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՍՈՇՈՒՏ»	13-17-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ աե, անտառի մեջ	Հ
5.1		Գերեզմանոց	13-14-րդ դդ.		Հ
6		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղի մեջ, դպրոցի շրջակայքում	Հ
7		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	2,5 կմ հս-աե, «Կոտոշներ» հանդամասում	Հ
8		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	2 կմ աե, «Մոշուտ» հանդամասում	Հ
9		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	4 կմ հս-աե, «Վերին Հացուտ» հանդամասում	Հ
10		ԵԿԵՂԵՑԻ	1862 թ.	գյուղի մեջ	Հ
	10.1	Գերեզմանոց	12-20-րդ դդ.	եկեղեցու շուրջը	Տավերված
	10.1.1	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	գերեզմանոցի հս մասում	Հ կտրված
	10.2	Խաչքար	12 դ.	ազուցված է եկեղեցու հս պատին	Հ
	10.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու պատին, մուտքից աջ	Հ
	10.4	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու խորանում	Հ
	10.5	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու պատին, մուտքից ձախ	Հ
	10.6	Խաչքար	13 դ.	նախորդի մոտ	Հ կտրված
	10.7	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու հվ պատի մեջ	Տ
	10.8	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու խորանում	Հ
11		ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղից աե	Հ ձորում, հատված
12		ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղից աե	Հ ձորում, հատված
13		ԽԱՉՔԱՐ	13-14-րդ դդ.	գյուղից աե	Հ ձորում, հատված
14		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1970 թ.	գյուղից 500 մ հս	Հ բլրի վրա

5.91. Պետրոսկա գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղի հս-ամ եզրին	Հ	

5.92. Պրիվոլնոյե գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 1 հազ.	գյուղից 13 կմ հվ	Հ	
	1.1			Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 1 հազ.		Հ	
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար	Կամիջածոր տանող ճանապարհի վրա, ձորի մեջ	Հ	ավերված

2.1		Գերեզմանոց	միջնադար		Հ
3		ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար	Խուճապի վանքի շրջակայքում	Հ
3.1		Եկեղեցի	միջնադար		Հ ավերակ
4		ՄԱՏՈՒՌ	միջնադար	գյուղից հս-աե	Հ
5		ՄԱՏՈՒՌ	միջնադար	Պրիվիլյոյե-Կամրջածոր ճանապարհի վրա, ձորի մեջ	Հ կանգուն
6		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ԽՈՒՃԱՊ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 19 կմ աե, Լալվարի հս փեշին	Հ անտառի մեջ
6.1		Աշտարակ	13 դ.	Եկեղեցուց ամ	Հ երկհարկանի, ավերված
6.2		Գավիթ	13 դ.	կից Է Եկեղեցուն ամ-ից	Հ մնացել են հետքերը
6.3		Եկեղեցի	13 դ.	հուշարձանախմբի հվ կողմում	Հ գլխավոր Եկեղեցին
	6.3.1	Սրահ	13 դ.	կից Է Եկեղեցուն հվ-ից	Հ հս մասը չի պահպանվել
	6.3.2	Տապանաքար	1727 թ.	Եկեղեցու մեջ	Հ
6.4		Եկեղեցի	12-13-րդ դդ.	գլխավոր Եկեղեցուց 25 մ հս	Հ միանավ դահլիճի մնացորդներ
6.5		Եկեղեցի	12-13-րդ դդ.	միանավ Եկեղեցուց հս	Հ
6.6		Կացարան	13 դ.	Եկեղեցուց ամ	Հ

5.90 Պաղատքյուր գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ՂԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղի աե մասում, Սառնաղբյուր գետակի աջ և ձախ ափերին	Հ	
2.				ԺԱՅՈՒՊԱՏԿԵՐՆԵՐ	Ք.ա. 5-1 հազ.	գյուղից 5 կմ հս-ամ, հայ-վրացական սահմանի մոտ	Հ	
3.				ՔԱՐԱՆՁԱՎ	Ք.ա. 5-1 հազ.	գյուղից 7 կմ հվ-ամ	Հ	Ներսում բխում Է աղբյուր
	3.1			Ժայռապատկերներ	Ք.ա. 5-1 հազ.	քարանձավի ներսում, պատերի վրա	Հ	հիմնականում կենդանիների փորագիծ պատկերներ են

5.93 Պուշկին գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար	գյուղից հվ-ամ, գետակի ափին	Հ	
	1.1			Եկեղեցի	միջնադար		Հ	
		1.1.1		Գերեզմանոց	միջնադար		Հ	

5.94. Զիլիգա գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ ԲԱԶՄԱԲԵՐԴ (ԲԱԶԿԵՐՏ, ՉԱԽԿԱԼԱԲԵՐԴ, ՉԸԽԼԱԲԵՐԴ, ԴԱԼԱ-ԴԱԼԱ)	10-12-րդ դդ.	գյուղից 2.5-3 կմ հս-ամ	Հ	
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	5-20-րդ դդ.	գյուղից 100 մ հվ, գյուղ մտնող մայրուղու ոլորանի աջ կողմում	Հ	բլրակի վրա
3				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	16-18-րդ դդ.	գյուղից 3-4 կմ հվ-աե	Հ	ավերված
	3.1			Գերեզմանոց	16-18-րդ դդ.		Հ	
		3.1.1		Խաչքար	1628 թ.		Հ	
		3.1.2		Տապանաքար	1678 թ.	Եկեղեցուց 3 մ հվ-աե	Հ	
		3.1.3		Տապանաքար	17 դ.	Եկեղեցուց 7 մ հվ	Հ	
	3.2			Եկեղեցի	1711 թ.		Հ	
		3.2.1		Խաչքար	16-17-րդ դդ.	Եկեղեցու խորանում	Հ	
		3.2.2		Խաչքար	17 դ.	Եկեղեցու խորանում	Հ	կտրված

4		ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ ԽՈՐԱԿԵՐՏ (ԽՈՌԱԿԵՐՏ)	միջնադար	գյուղից 4.5 կմ հս-ամ	Յ	ավերված, տարածքում ֆերմաներ են	
	4.1	Գերեզմանոց	10-13-րդ դդ.		Յ		
5		ԴԱՍԲԱՐԱՆ	Զ. ա. 2 հազ.	գյուղից 3 կմ ամ			
6		ԵԿԵՂԵՑԻ	11-12-րդ դդ.	վանքից 35 մ հս-ատ	Յ		
7		ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ		գյուղի ատ եզրին	Յ		
	7.1	Չանգակատուն	16-17-րդ դդ.	գյուղի ատ եզրին	Յ		
		7.1.1	Խաչքար	17 դ.	զանգակատան մեջ	Յ	արձանագիր
		7.1.2	Տապանաքար	1661 թ.	զանգակատնից 10 մ հս-ատ	Յ	
		7.1.3	Տապանաքար պարոն խոսրովի	1661 թ.	զանգակատնից 10 մ հս-ատ	Յ	
		7.1.4	Տապանաքար Փարինանի	17 դ.	զանգակատնից 10 մ հս-ատ	Յ	
8		ԽԱՉԶԱՐ	10-13-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ հվ	Յ		
9		ԽԱՉԶԱՐ	13 դ.	Խորակերտի վանքից 5 կմ հս	Տ	հատված	
10		ԽԱՉԶԱՐ	13-14-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ հվ	Յ		
11		ԽԱՉԶԱՐ	13-14 դ.	գյուղից 2 կմ հվ	Յ		
12		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ԽՈՐԱԿԵՐՏ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հվ-ամ	Յ		
	12.1	Գավիթ	1260-ական թթ.	կից է եկեղեցուն ամ-ից	Յ	կառուցել է Կարնեցի Հովհաննեսի որդի Ստեփանոսը	
	12.2	Գերեզմանոց	միջնադար	հուշարձանախմբի մոտ	Յ		
		12.2.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի հվ-ատ եզրին	Յ	ընկած է գետնին
		12.2.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի հվ-ատ եզրին	Յ	ընկած է գետնին
		12.2.3	Խաչքար Բալաբանի և Ելակի	1280 թ.	Սբ. Աստվածածին եկեղեցուց 20 մ ատ	Յ	պահպանվել է պատվանդանը
		12.2.4	Տապանաքար	15-16-րդ դդ.	վանքից 20 մ հս	Յ	
		12.2.5	Տապանաքար	ուշ միջնադար	եկեղեցուց 10 մ ատ	Տ	հարթ, կոտրված
	12.3	Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին	1252 թ.		Յ	գմբեթավոր դահլիճ	
	12.4	Եկեղեցի	վերակառ. 1701 թ.		Յ		
	12.5	Մատուռ	13 դ.		Յ	ավերված	
	12.6	Մատուռ	13 դ.		Յ	ավերված	
	12.7	Շրջապարիսպ			Յ	պահպանվել են հետքեր	
	12.8	Սեղանատուն	13 դ.	եկեղեցու հս-ատ կողմում	Յ	ավերված	

5. 95. Զրաշեն գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	4-3 հազ.	գյուղի մեջ, գետակի ձախ ափին	Յ	սյուրթերը պահպում են Լուռու երկրագիտական թանգարանում
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղի հվ եզրին	Տ	
3				ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ	միջնադար	գյուղից ամ, «Արփադարասի»	Յ	

4			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	վայրում գյուղի առ եզրին	Լյուբերո զահվում են Լոռու երկրագիտական թանգարանում
5			ԵԿԵՂԵՑԻ	1884 թ.	գյուղի մեջ	S
5.1			Չանգակատուն	19 դ.		S
6			ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1989 թ.	գյուղի մեջ	Յ

5.96 Սարալանջ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1			ԵԿԵՂԵՑԻ		18-19-րդ դդ.	գյուղի հս-ամ եզրին		S
1.1			Գերեզմանոց		19-20-րդ դդ.			S
2			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ		1976 թ.	գյուղի մեջ		S

5.97. Սարահարթ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ		19-20-րդ դդ.	գյուղի մեջ, կենցաղի տան մոտ		S
2			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ		19-20-րդ դդ.	գյուղի հս մասում		S
3			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ			գյուղից 6 կմ հս		Յ
4			ԵԿԵՂԵՑԻ		1884 թ.	գյուղի մեջ		S
4.1			Չանգակատուն		19 դ.	կից է եկեղեցուն հվ-ից		S
5			ԵԿԵՂԵՑԻ		18-19-րդ դդ.	գյուղի մեջ		S
6			ՀՈՒՇԱՐՁԱՐՅՈՒՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ		1949 թ.	գյուղի մեջ		Յ
7			ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ		1975 թ.	գյուղի մեջ		Յ
8			ՍՐԲԱՏԵՂԻ		19 դ.	գյուղի մեջ		S

5.98. Սարամեջ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2,5 կմ հս			Յ
2			ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի մեջ			S
2.1			Գերեզմանոց	19-20-րդ դդ.				S
3			ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ			Սպիտակ տանող ճանապարհի աջ կողմում, «Դալլաք դաղ» վայրում		

5.99.1 Գետավան գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1			ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ		Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2,5-3 կմ հվ-առ		Յ
2	2.1		Դամբարանադաշտ		Ք. ա. 2-1 հազ.			Յ
3			ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ		Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1 կմ առ		Յ
4			ԶԱՐԱԶԱՏԵՂԻ «ՏԱՇԻՐ» («ԲԱԴԱՆ»)		10-11-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հվ-առ, Տաշիր հարթավայրի առ եզրին, Տաշիր գետի աջ ափին		Յ

5.100 Սարչապետ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	17 դ.	գյուղի հս կողմում, Լոք լեռան գագաթին	Հ	
2				ԵԿԵՂԵՑԻ	1913 թ.	գյուղի մեջ	Տ	
	2.1			Գերեզմանոց	13-20-րդ դդ.	Եկեղեցուց հս	Հ	
		2.1.1		Խաչքար	13 դ.		Հ	

5.101 Սվերդլով գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ «ԲԵՐԴԻ ԴՈՇ»	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1 կմ հս-աե, «Բերդի դոշ» սարի գագաթին	Հ	ավերված
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	15-19-րդ դդ.	գյուղի մեջ, դպրոցից աե	Հ	
	2.1			Մատուռ	5-7-րդ դդ.		Հ	ավերված
3				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	5-19-րդ դդ.	գյուղից ամ	Հ	բլրի լանջին
4				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	միջնադար	գյուղի հարավային մասում	Հ	
5				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԴՈՐԲԱՆԴ»	6-19-րդ դդ.	գյուղից մոտ 3 կմ հս-աե	Հ	ավերված
	5.1			Գերեզմանոց	6-19-րդ դդ.	Եկեղեցուց ամ	Հ	
	5.2			Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին (Դորբանդավանք)	6 դ.		Հ	
6				ՂԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա.2-1 հազ.		Հ	
7				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԳԵՎՈՐԳ	6 դ.	գյուղի հս եզրին, բարձունքի վրա	Հ	արտաքին սրահով միանալով Եկեղեցին վերանորոգ. 19 դ.
	7.1			Գերեզմանոց	13-19-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջը	Հ	
	7.2			Եկեղեցի	12-13-րդ դդ.	գյուղի մեջ, Սբ. Գևորգ Եկեղեցուց հս	Հ	միանալով, կիսավեր
	7.3			Չանգակատուն	19 դ.	Եկեղեցու հվ պատին կից	Հ	
8				ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հս-աե, բարձունքի վրա	Հ	կիսավեր
9				ԶԻԹՅԱՆ	19 դ.		Տ	

5.102 Վահագնաձոր գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ «ՍԻՍԻ ԲԵՐԴ»	ուշ միջնադար	Լոռի հանգստյան տնից 7 կմ հվ-աե, բարձր քառաժայռի կատարին	Հ	
	1.1			Խաչքար			Հ	

5.103. Վահագնի գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք.ա. 2-1 հազ.	Հագնի հանդամասից 700 մ հս	Հ	Քյոր-Օղլու յալ վայրում
2				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	12-19-րդ դդ.	գյուղի հս եզրին	Հ	Օհանյանների թաղում
	2.1			Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Հ	ստորին հատվածը
	2.2			Խաչքար	14-15-րդ դդ.		Հ	ստորին մասը
3				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ «ՎԱՐԴՈՒՄՅԱՆՆԵՐԻ»	15-19-րդ դդ.	գյուղի կենտր. մասում	Հ	ավերված
	3.2			Խաչքար	15-րդ դդ.		Հ	հենած է քարե ցանկապատին
4				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	միջնադար	Չամառլուի ձորում	Հ	ավերված
5				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ	13-19-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հս-ամ, «Կալատեղեր» վայրում	Հ	ավերված
6				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԿԱՏԱՏ»	12-19-րդ	Ձորագյուղ տանող	Հ	ավերված

				դդ.	ճանապարհին	
6.1			Գերեզմանոց	12-19-րդ դդ.	գյուղատեղիից հվ	Յ
	6.1.1		Մատուռ	միջնադար	Անտառամուտ գետակի աջ ափին	Յ
		6.1.1.1	Խաչքար	15-16-րդ դդ.		Յ
7			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՅԱԳՆԻ»		գյուղից Կուրթան տանող ճանապարհի եզրին	Յ ավերված
7.1			Եկեղեցի	12-13-րդ դդ.	«Յագնու հողեր» վայրում	Յ
	7.1		Գերեզմանոց	12-17-րդ դդ.		Յ
8			ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՎԻՐՈՒ ՅԱԳՆԻ»	միջնադար	գյուղից ամ	Յ ավերված
8.1			Գերեզմանոց		գյուղատեղում	Յ ավերված
9			ԵԿԵՂԵՑԻ	5-6-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հս-ամ, Վահագնի-Անտառամուտ ճանապարհից 200 մ աջ	Յ վարելահողերում, ավերված
9.1			Գերեզմանոց	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջ	Յ կիսավեր
10			ԵԿԵՂԵՑԻ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ հս-ամ, «Վերու Յագնի» վայրի «Ղամշկուտ» հանդամասում, Անտառամուտ գետակի ձախ ափին	Յ
10.1			Գերեզմանոց	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ կողմում	Յ ավերված
	10.1.1		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ
	10.1.2		Խաչքար	13 դ.		Յ պահպանվել է պատվանդանը
	10.1.3		Խաչքար	14-15-րդ դդ.		Յ պահպանվել է պատվանդանը
	10.1.4		Տապանաքար	16-17-րդ դդ.		Տ մարդու հարթաքանդակով
	10.1.5		Տապանաքար	16-17-րդ դդ.		Տ մարդու հարթաքանդակով
11			ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի կենտրոնում, ակումբի մոտ	Յ
11.1			Գերեզմանոց	18-19-րդ դդ.	Եկեղեցու շրջակայքում	Յ
	11.1.1		Խաչքար	15-17-րդ դդ.		Յ
	11.1.2		Տապանաքար	19 դ.		Տ
11.2			Չանգակատուն	19 դ.	կից է Եկեղեցուն հվ-ամ-ից	Յ
11.3			Խաչքար	10-11-րդ դդ.	ազուցված է բեմի ճակատին	Յ
11.4			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է մկրտարանին խորշի պատին	Յ վերնամաս
11.5			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու հվ պատին, մուտքից վեր	Յ
11.6			Խաչքար	17-18-րդ դդ.	ազուցված է Եկեղեցու մուտքից վերև	Տ
12			ԽԱՉՔԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղի հվ-ամ, Վանաձոր-Ալավերդի	Յ բլրալանջի քարերի մեջ, վերին կեսը

13		ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	ճանապարհի մոտ գյուղից 1 կմ հս, Վահագնի- Անտառամուտ ճանապարհից ձախ	Հ
14		ՀՈՒՇԱԿՈՅՈՂՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1974 թ.	գյուղի կենտրոնում, բարձունքի վրա	Տ
15		ՄԱՏՈՒՌ	5-7-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ հս, «Ներքին Հագնի» վայրում	Հ ավերված
15.1		Խաչքար	9-10-րդ դդ.	մատուռի հվ պատի մոտ	Հ երկատված
15.2		Խաչքար	9-10-րդ դդ.	Նախորդի մոտ	Հ
15.3		Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Նախորդի մոտ	Հ
15.4		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Նախորդի մոտ	Հ

5.104. Վարդաբլուր գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1			ԱՄՐՈՑ		10-11- րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հվ	Հ	կիսավեր, պատկանել է Կյուրիկյաններին
	1.1		Եկեղեցի Սբ. Սարգիս		1071 թ.	Սբ. Սարգիս սարի գագաթի կենտրոնական մասում	Հ	
	1.2		Խաչքար		12-13- րդ դդ.	Կյուրիկյանների ամրոցից հվ	Հ	
	1.3		Շինություն		1050 թ.	Կյուրիկյան ամրոցի տարածքում, Սբ. Սարգիս եկեղեցուց 100 մ ամ	Հ	հավանաբար սեղանատուն է
2			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ		12-19- րդ դդ.	գյուղի հվ լանջին	Հ	
	2.1		Խաչքար		12-13- րդ դդ.		Հ	վերնամաս, հենած է պատվանդանին
3			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ		19 դ.	գյուղի հվ եզրին	Տ	
4			ԵԿԵՂԵՑԻ		6-7-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հս, Ձորագետի կիրճի եզրին	Հ	ավերված
	4.1		Գերեզմանոց		12-13- րդ դդ.	եկեղեցու մոտ	Հ	
		4.1.1	Խաչքար		12-13- րդ դդ.	գերեզմանոցի հվ մասում	Հ	
		4.1.1	Խաչքար		13 դ.	գերեզմանոցի հվ-աե մասում	Հ	
5			ԵԿԵՂԵՑԻ		5-6-րդ դդ.	Ջգրաշենից 1 կմ հվ	Հ	ավերված
	5.1		Գերեզմանոց		12-13- րդ դդ.	եկեղեցու շուրջ	Հ	
6			ԵԿԵՂԵՑԻ		10 դ.	Գետավան տանող խճուղու ձախ եզրին	Հ	
7			ԵԿԵՂԵՑԻ		12-13- րդ դդ.	գյուղից 1.5 կմ հս, Ձորագետի աջ ափին	Հ	
8			ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ		1876 թ.	գյուղի մեջ	Հ	վերականգ. 19 դ.
	8.1		Գերեզմանոց		9-13- րդ դդ.	եկեղեցու շրջակայքում	Հ	
		8.1.1	Խաչքար		9 դ.		Հ	
		8.1.2	Խաչքար		12-13- րդ դդ.		Հ	
		8.1.3	Խաչքար		12-13-		Հ	

			րդ դդ.		
	8.1.4	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի ամ մասում	Յ
	8.1.5	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	գերեզմանոցի կենտրոնում	Յ
	8.1.6	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ պատվանդանի վրա
	8.1.7	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ պատվանդանի վրա
	8.1.8	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ հենած է գերեզմանոցը եզերող քարե ցանկապատին
	8.1.9	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ ընկած է գետնին, վերին եզրը կոտրված
	8.1.10	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ ընկած է գետնին
	8.1.11	Խաչքար	1234 թ.		Յ պատվանդանի վրա
	8.1.12	Խաչքար	13 դ.	գերեզմանոցի առ մասում	Յ վերնամասը կոտրված
	8.1.13	Խաչքար	13 դ.		Յ ընկած է գետնին
	8.1.14	Խաչքար	13 դ.	եկեղեցու առ կողմում	Յ վերնամաս
	8.1.15	Խաչքար	1198 թ.	եկեղեցու հվ կողմում	Յ արձանագիր, պատվանդանի վրա
	8.1.16	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	եկեղեցուց հվ	Յ պատվանդանի վրա
	8.2	Խաչքար	12 դ.	եկեղեցու ամ պատի մեջ	Յ
	8.3	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու հվ պատի մեջ	Յ աջից առաջինն է
	8.4	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու հվ պատի մեջ	Յ աջից երկրորդն է
	8.5	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու հս պատի մեջ	Յ աջից չորրորդն է
	8.6	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է եկեղեցու պատի մեջ	Յ
	8.7	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու հվ պատի մեջ	Յ
	8.8	Խաչքար	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու հս պատի մեջ, մուտքի վերևում	Յ
9		ԵԿԵՂԵՑԻ «ՋԳՐԱՇԵՆ»	5-6-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հս, Ձորագետի վտակի ափին	Յ բարձրադիր հարթակի վրա, ծածկը քանդված
	9.1	Գերեզմանոց	12-13-րդ դդ.	եկեղեցու շուրջ	Յ
	9.1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ
10		ԽԱՉՔԱՐ	12 դ.	գյուղի մեջ	Յ Պ. Թումանյանի հողամասում, պատվանդանի վրա
11		ՅՈՒՇԱԿՈՅՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1978 թ.	գյուղի կենտրոնում	Տ
	11.1	Խաչքար		հուշակոթողի տարածքում	Յ հատված
	11.2	Խաչքար երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածների		հուշակոթողի տարածքում	Յ
12		ՅՈՒՇԱԿՐՔՈՒՐ	1966 թ.	գյուղի կենտրոնում	Տ
13		ՅՈՒՇԱԿՐՁԱՆ ՍՏԱԼԻՆՅԱՆ ԲՈՆՈՒԹՅԱՆ ՉՈՅԵՐԻՆ	1987 թ.	գյուղից 500 մ հվ-առ	Տ
14		ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ԽԱՉ	12 դ.	գյուղի հվ կողմում, գետի աջ ափին, բարձրունքի վրա	Յ

14.1		Գերեզմանոց	12-13-րդ դդ.	գյուղի կենտրոնում, եկեղեցու շուրջ	Յ	
	14.1.1	Խաչքար	1198 թ.	մատուռի մոտ	Յ	
	14.1.2	Խաչքար	1234 թ.	մատուռի մոտ	Յ	
	14.1.3	Խաչքար	13 դ.	մատուռի մոտ	Յ	
	14.1.4	Խաչքար	13 դ.	մատուռի մոտ	Յ	
	14.1.5	Խաչքար	13 դ.	մատուռի մոտ	Յ	
15		ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՍԱՐԳԻՍ	12 դ.	գյուղից աե	Յ	սարի թեք լանջին, վերանորոգ. 1828 թ.
	15.1	Գերեզմանոց	12-18 դ.	մառուռի հվ-ամ մասում	Յ	
	15.1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռի հվ մասում	Յ	
	15.1.2	Խաչքար	13 դ.	մատուռի հվ մասում	Յ	հատված
	15.1.3	Խաչքար	13 դ.	մատուռի ամ մասում	Յ	հատված
	15.2	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է մատուռի ամ պատի մեջ	Յ	
16		ԶԱՐԱՅՐ-ԿԱՑԱՐԱՆ	12-13-րդ դդ.		Յ	

5.105 Ուռուտ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ «ԱՊԱՅԼՈՒ»	10-14-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ ամ, «Խաչի ուս» հանդամասում		ավերված
2				ԵԿԵՂԵՑԻ ՍԲ. ԱՍԵՆԱՓՐԿԻՉ	11 դ.	գյուղի մեջ	Յ	եռանավ
	2.1			Գերեզմանոց	12-20-րդ դդ.	եկեղեցու շրջակայքում	Յ	
3				ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՁՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1978 թ.	գյուղի մեջ	S	
4				ՄԱՏՈՒՌ	13 դ.	գյուղից 2 կմ հվ-աե	Յ	բլրի վրա
	4.1			Գերեզմանոց		մատուռի շրջակայքում	Յ	
	4.2			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռի խորանում	S	
	4.3			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռի խորանում	S	
	4.4			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	մատուռի խորանում	Յ	
	4.5			Խաչքար	13 դ.	ազուցված է մատուռի հս ճակատին	Յ	
	4.6			Խաչքար	15 դ.	ազուցված է մատուռի հվ ճակատին	Յ	հատված

5.106. Ուրասար գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ-ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղից 1 կմ հս-աե	Յ	
	1.1			Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 2-1 հազ.	բնակատեղիի շուրջ		
2				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք. ա. 3-1 հազ.	Ստեփանավան-Ուրասար ճանապարհի աջ կողմում, Սև գետի աջ ափին		
	2.1			Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 3-1 հազ.	Ստեփանավան-Ուրասար ճանապարհի երկու կողմում, գյուղի աե եզրին	Յ	
3				ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ. վերջ-20 դ. սկիզբ	գյուղի մեջ	S	
4				ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ	1974 թ.	գյուղի մեջ	S	

			ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ				
5			ԶՐԱՂԱՑ	19 դ.	գյուղի առ մասում, Սև գետի ձախ ափին		ավերված

5.107. Փամբակ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ «ՂԱՅԼՈՒՄ»		գյուղից 5 կմ ամ	Յ	
2				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք. ա. 3-2 հազ.	գյուղից 1 կմ առ, մայրուղուց Քարաբերդ տանող ճանապարհի ձախ և աջ եզրին	Յ	բացվել է ճանապարհա- շինարարական աշխատանքների ժամանակ
3				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ «ԳՅՈՂԵՐԻ ԹՈՒՄԲ»	Ք. ա. 2 հազ.	գյուղից 0.5 կմ հս-ամ	Յ	
3.1				Դամբարանադաշտ	Ք. ա. 1 հազ.		Յ	
4				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	12-18-րդ դդ.	գյուղի հս-առ կողմում, Թընթողի վայրում	Յ	անտառի մեջ
4.1				Մատուռ	12-13-րդ դդ.		Յ	
5				ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ «ՄԱՄԽՈՒՏ ԹՈՒՄԲ»	12-15-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ հվ-առ, Փամբակ գետի աջ ափին	Յ	անտառապատ վայրում, ավերված
5.1				Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	տեղահանված, ստորին և վերին եզրերը կտրված
5.2				Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	խաչքարի ստորին հատվածի 4 բեկոր
5.3				Խաչքար	15 դ.		Տ	պարզ հորինվածքով
6				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԲՆՁՈՐ»	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 3 կմ հվ-առ, Բնձոր վտակի աջ և ձախ ափին, Փամբակ կայարանի դիմաց		անտառում, գտածոները պահվում են Լոռու երկրագիտական թանգարանում
6.1				Գերեզմանոց «Մոշուտ տախտ»	միջնադար	«Սվյազի տափ» վայրում	Յ	
7				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ԽԱՉԻ ԹՈՒՄԲ» («ԽԱՉԻ ԹԱԼԱ»)		գյուղից 0.5 կմ հվ-առ, Փամբակ գետի աջ ափին, ճանապարհի մոտ	Յ	
7.1				Գերեզմանոց «Խաչի թումբ»	12-15-րդ դդ.		Յ	ավերված, տարածքում պահպանվել են դամբարանադաշտի մնացորդներ
			7.1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Յ	վերին կեսը
			7.1.2	Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Յ	երկատված, մասերը դրված են կողք կողքի
			7.1.3	Խաչքար	15 դ.		Յ	պարզ հորինվածքով
			7.2	Խաչքար	13 դ.		Յ	վերնամաս
			7.3	Խաչքար	13 դ.	գետակի ձախ ափին	Յ	տեղահանված
8				ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.		Յ	
9				ԽԱՉՁԱՐ	12-13-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հս, «Խաչի յալ» բլրի վրա	Յ	ուխտավայրում

5.107.1 Փամբակ կայարանին կից գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ՅՈՒՇԱԿՈԹՈՂ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1980 թ.	գյուղի հվ-ամ եզրին	Տ	

5.108 Քարաբերդ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

1		ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղի հս-ամ եզրին, գերեզմանոցի տարածքում	Հ	ավերվում է ժամանակակից թաղումների և բնակելի տների կառուցման պատճառով	
2		ԵԿԵՂԵՑԻ	19 դ.	գյուղի հս-ամ եզրին	Հ	կիսագետնափոր	
	2.1	Գերեզմանոց	19-20-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջը	Հ	լեռնալանջին	
		2.1.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու մոտ	Հ	մի քարի հենած
3		ԽԱՉՔԱՐ	9-10-րդ դդ.	գյուղից հս եզրին	Հ	բլրի վրա	

5.109. Քարածոր գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	19-20-րդ դդ.	գյուղի հս մասում	Հ	
2				ԳՅՈՒԴԱՏԵՂԻ «ԶՐԱՄԻԶԻ ԽԱՐԱԲԱ»	15-18-րդ դդ.	գյուղից 7 կմ հս	Հ	
3				ԳՅՈՒԴԱՏԵՂԻ «ՍՉԻ ԾԱՌԻ ԽԱՐԱԲԱ»	15-18-րդ դդ.	գյուղից 1,5 կմ հս	Հ	
4				ԳՅՈՒԴԱՏԵՂԻ «ՍՈՒՍԱՍԲԱՐԻ ԽԱՐԱԲԱ»	10-15-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հս	Հ	
5				ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.	գյուղից 2 կմ հս	Հ	
6				ԵԿԵՂԵՑԻ	1877 թ.	գյուղի մեջ	Հ	
	6.1			Գերեզմանոց	19 դ.	Եկեղեցու շուրջը	Տ	

5.110 Քարինջ գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ	Ք. ա. 2 հազ.	գյուղից 3 կմ ամ, կիրճից հս-ամ և հվ	Հ	սարահարթի վրա
2				ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք. ա. 2-1 հազ.	Մարցագետի հովտից Դսեղ տանող հին ճանապարհին	Հ	
3				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-13-րդ դդ.	գյուղի հս-ամ եզրին	Հ	
		3.1		Եկեղեցի Սբ. Սարգիս	5-7-րդ դդ.		Հ	կառուցել են Մարտիրոսն ու Սարգիսը
			3.1.1	Խաչքար	10-11-րդ դդ.	ագուցված է եկեղեցու մկրտարանի ամ պատին	Հ	
			3.1.2	Խաչքար	11-12-րդ դդ.	հենած է եկեղեցու հս պատին	Հ	
			3.1.3	Խաչքար	12 դ.	Եկեղեցու մեջ	Հ	
			3.1.4	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու խորանում, ագուցված պատի շարվածքում	Հ	
			3.1.5	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ագուցված է եկեղեցու մկրտարանի պատին	Հ	
			3.1.6	Խաչքար	13 դ.	հենած է եկեղեցու բեմի ճակատին	Հ	ստորին եզրը կոտրված
			3.1.7	Խաչքար	15 դ.	Եկեղեցու մեջ	Հ	ստորին մասն ագուցված է խո-րանի աջ կողմում, վերինը՝
		3.2		Խաչքար	11-12-րդ դդ.	Եկեղեցուց աե	Հ	պատվանդանի վրա
4				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-14-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հվ-ամ, Չաթին լեռան գագաթին	Հ	
5				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-14-րդ դդ.	գյուղից 3 կմ հս	Հ	ձորի մեջ
6				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-15-րդ դդ.	գյուղից 4 կմ հս	Հ	ձորի մեջ
		6.1		Խաչքար	11 դ.		Հ	
		6.2		Խաչքար	13-14-րդ դդ.		Հ	
7				ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-15-րդ	գյուղից 3 կմ ամ	Հ	ամրոցի տարածքում

8		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	դդ. 12-18-րդ դդ.	գյուղի քարհանքից 0.5 կմ հս- աե	Հ
8.1		Խաչքար	1185 թ.		Հ
8.2		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ
8.3		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ
8.4		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ
8.5		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ ընկած է գետնին
8.6		Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ
8.7		Խաչքար	13 դ.		Հ ընկած է գետնին
8.8		Խաչքար	14-15-րդ դդ.		Հ պատվանդանի վրա
9		ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	11-20-րդ դդ.	գյուղի մեջ	Հ բլրի վրա
9.1		Խաչքար	11-12-րդ դդ.		Հ ընկած է գետնին
9.2		Խաչքար	11-12-րդ դդ.		Հ պատվանդանի վրա
10		ԳՅՈՒՐԱՏԵՂԻ	10-19-րդ դդ.	գյուղից 2 կմ աե, Մարց գետի ձախ ափին	Հ ավերված
11		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԲՆՈՒՐ- ՆԵՐ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղի հս կողմում, Սբ. Սարգիս եկեղեցուց հս	Հ տարածքում առկա են միջնադարյան թաղումներ
12		ԴԱՄԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք. ա. 2-1 հազ.	գյուղ տանող ճանապարհի աջ կողմում, «Կոստանդի հողեր» վայրում	Հ
13		ԵԿԵՂԵՑԻ	1850-60- ական թթ.	գյուղի կենտրոնում	Հ
13.1		Խաչքար	11 դ.	ագուցված է եկեղեցու հս ավանդատան խորշում	Հ
13.2		Խաչքար	11-12-րդ դդ.	ագուցված է եկեղեցու բեմի ճակատին	Հ
13.3		Խաչքար	13 դ.	ագուցված է եկեղեցու բեմի ճակատին	Հ
13.4		Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ագուցված է եկեղեցու բեմի ճակատին	Հ
13.5		Խաչքար	15 դ.	ագուցված է եկեղեցու բեմի ճակատին	Հ
14		ԻԶԵՎԱՆԱՏՈՒՆ	10-13-րդ դդ.	Մարցագետի ձախ` բարձրադիր ափին	Հ ավերված
15		ԽԱՉՔԱՐ	10-11-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ հս-աե, քարհանք տանող ճանապարհին	Հ ընկած է գետնին
16		ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղից 4 կմ աե	Հ ընկած է գետնին
17		ԿԱՍՈՒՐԶ	17-18-րդ դդ.	գլխավոր մայրուղուց Քարինջ թեքվող ճանապարհից աջ, Մարց գետի վրա	Հ ավերված, պահպանվել են խելերը
18		ԶՐԱՂԱՑ	10-15-րդ դդ.	Մարց գետի ձախ ափին	Հ ավերված, պահպանվել են հիմնապատերը
19		ԶՐԱՂԱՑ	18-20-րդ դդ.	Մարց գետի ձախ ափին	Տ կիսավեր
20		ԶՐԱՂԱՑ «ՅՈԹ ԶԱՐ»	18-20-րդ դդ.	Դսեղ տանող հին ճա- նապարհին, կամրջի ավերակների մոտ	Տ կիսավեր

5.112 Օծուև գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

1		ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	միջնադար		Հ
2		ԳՅՈՒՐԱՏԵՐԻ	միջնադար		Հ
3		ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.		Հ
4		ԴԱՍԲԱՐԱՆԱԴԱՇՏ	Ք.ա. 2-1 հազ.		Հ
5		ԵԿԵՂԵՑԻ (ՕԶՈՒՆԻ ՏԱՃԱՐ, ՍԲ. ՀՈԿ-ՀԱՆՆԵՍ ԵԿԵՂԵՑԻ, ԽԱՉԳՈՒՆԴ ՎԱՆԵ)	6 դ.	գյուղի մեջ	Հ գմբեթավոր, եռանավ սրահ, 19 դ. վերջին տակիքի առ մասում ավելացվել են զույգ զանգաշտարակներ
5.1		Գերեզմանոց	5-19-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջը	Հ
	5.1.1	Կոթող-մահարձան	5-6-րդ դդ.	Եկեղեցուց հս-առ	Հ երկու պատկերաքանդակ մենայուններով
	5.1.2	Խաչքար	10-11-րդ դդ.	հենած է եկեղեցու առ պատին	Հ
	5.1.3	Խաչքար	1158 թ.	Եկեղեցու հվ կողմում	Հ
	5.1.4	Խաչքար	12-13-րդ դդ.	ազուցված է շրջապարսպի մուտքից ձախ՝ ներքուստ	Հ
	5.1.5	Խաչքար	1205 թ.	Եկեղեցու հվ կողմում	Հ
	5.1.6	Խաչքար Խաչգունդ քահանայի	1216 թ.	Եկեղեցու առ կողմում	Հ պատվանդանի վրա
	5.1.7	Խաչքար Հուկսենի	1235 թ.	Եկեղեցու առ կողմում	Հ
	5.1.8	Խաչքար Վարդի	1235 թ.	Եկեղեցու առ կողմում	Հ պատվանդանի վրա
	5.1.9	Խաչքար Աստվածատուրի	1244 թ.	Եկեղեցուց հվ	Հ պատվանդանի վրա
	5.1.10	Խաչքար Պետրոսի	1244 թ.	Եկեղեցու առ մասում	Հ
	5.1.11	Խաչքար	1266 թ.	Եկեղեցուց 15 մ հվ	Հ
	5.1.12	Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու առ մասում	Հ պատվանդանի վրա, արձանագիր
	5.1.13	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	ազուցված է առ պարսպապատի մեջ	Հ
	5.1.14	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	հենած է պատին՝ Եկեղեցու առ մուտքի մոտ	Հ
	5.1.15	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ կողմում	Հ
	5.1.16	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու առ կողմում	Հ
	5.1.17	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ կողմում	Հ
	5.1.18	Տապանաքար Սիմեոն Եպիսկոպոսի	1801 թ.	Եկեղեցու բակում	Հ
	5.1.19	Տապանաքար Վարդան արքեպիսկոպոսի	1897 թ.	Եկեղեցու հս պատի տակ	Հ
	5.2	Խաչքար	15-16-րդ դդ.	հենած է բեմին՝ ձախ կողմում	Հ հատված
	5.3	Պարիսպ	միջնադար		Հ եկեղեցու բակը շրջափակվել է ուշ շրջանում
	5.3.1	Խաչքար Սարգսի	1228 թ.	ազուցված է պարսպի մեջ	Հ
	5.3.2	Խաչքար Մարանի	16 դ.	ազուցված է պարսպի մեջ	Հ
	5.4	Սրահ		հաված է եկեղեցուն հս, առ և հվ կողմերից	Հ արտաքին սրահ
6		ԵԿԵՂԵՑԻ ԾԻՐԱՆԱԿՈՐ-ԾԱՂԿԱՎԱՆԵ	5 դ.	գյուղի առ մասում, Դեբեդի ձորեզրին	Հ միանավ սրահ, պահպանվել են հս և առ պատերը
	6.1	Գերեզմանոց	18-19-րդ դդ.	Եկեղեցու հս, առ և առ կողմերում	Հ

	6.1.1	Խաչքար Սորիկի, կազմող՝ Թուման	1576 թ.		Հ
	6.1.2	Տապանաքար Մանուել քահանայի	1521 թ.		Հ
	6.2	Սյունասրահ	5 դ.	կից է եկեղեցուն հս-ից	Հ 12-13-րդ դդ. առ բաց խորանը հիմնովին վերակառուցվել է և վերածվել եկեղեցու
7		ԽԱՉՔԱՐ ԳՈՒՆԴԵՏԻ	1228 թ.	գյուղամիջի աղբյուրի մոտ	Հ
8		ՀՈՒՇԱՂԲՅՈՒՐ	1960 թ.	գյուղի մեջ	Տ
9		ՀՈՒՇԱՂՁԱՆ՝ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅԿԱԾՆԵՐԻՆ	1970 թ.	գյուղից 1.5 կմ առ	Տ
10		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՀՈՌՈՍԱՅՐԻ ՍԲ ՆՇԱՆ՝ ՍՏՈՐԻՆ ՀՈՒ- ՇԱՂՁԱՆԱԽՈՒՄԲ	10-13-րդ դդ.	գյուղից 1.5 կմ հվ-առ, Օձուն-Այգեհատ ճանապարհից ոչ հեռու, Դեբեդի ձախափնյա ձորալանջին	Հ ավանդությունը վանքի հիմնադրումը վերագրում է հույն Վասիլ իշխանին (8 դ.)
	10.1	Գերեզմանոց	9-17-րդ դդ.	համալիրի շուրջը	Հ
	10.1.1	Խաչքար Տերունական	1201 թ.	զանգակատնից հս	Հ
	10.1.2	Խաչքար	15 դ.		Հ
	10.2	Եկեղեցի	12 դ. կեսեր		Հ կառույցներից կենտրոնականը
	10.3	Եկեղեցի-մատուռ	1201 թ.	կից է կենտր. եկեղեցուն հվ-ից	Հ փոքր չափերի համար կոչվել է Նաև մատուռ
	10.4	Եկեղեցի-զանգակատուն Սբ. Նշան	1187 թ.	կից է կենտր. եկեղեցուն հս-ից	Հ զանգաշտարակը ավելացվել է 1290 թ.
	10.4.1	Խաչքար	12-13-րդ դդ.		Հ
	10.4.2	Խաչքար	13 դ.		Հ
	10.4.3	Խաչքար Վագե եպիսկոպոսի	13 դ.	զանգակատանը կից փայտե սրահում	Հ
	10.4.4	Խաչքար «Տերունական»	13 դ.	Սբ. Նշանի տարածքում	Հ կանգնեցրել է Առաքելը
	10.4.5	Խաչքար Վարդան եպիսկոպոսի	15-16-րդ դդ.	զանգակատանը կից փայտե սրահում	Հ
	10.5	Ժամատուն Սբ. Աստվածածին	1321 թ.	Սբ. Նշան եկեղեցուց 25 մ հս	Հ կառուցել է Իգնատիոս վարդապետը
	10.5.1	Խաչքար	1321 թ.	ազուցված է Սբ. Աստվածածնի բեմի կամարի ձախ մասում	Հ կանգնեցրել է Մխիթարը
	10.6	Կացարաններ		համալիրի հս կողմում	Հ
	10.7	Մատուռ	7-10-րդ դդ.	հիմնական հուշարձանախմբից 200 մ առ	Հ ձորում, վիմափոր
	10.8	Մատուռ	13-14 դդ	հիմնական հուշարձանախմբից 150 մ հս	Հ վիմափոր
	10.9	Քարայր		Սբ. Նշան եկեղեցու ամ պատին կից	Հ
11		ՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼԻՐ ՀՈՌՈՍԱՅՐԻ ՍԲ ՆՇԱՆ՝ ՎԵՐԻՆ ՀՈՒՇԱՂՁԱՆԱԽՈՒՄԲ		գյուղից 1.5 կմ հվ-առ, Օձուն-Այգեհատ ճանապարհից ձախ, Դեբեդի ձորի եզրին	Հ
	11.1	Գավիթ	13 դ. կեսեր	երկու եկեղեցիների մեջտեղում	Հ
	11.1.1	Խաչքար	12 դ..	հենած է առ պատին	Հ
	11.1.2	Խաչքար	13 դ.		Հ
	11.1.3	Խաչքար	13 դ.		Հ
	11.1.4	Խաչքար	1552 թ.	հենած է առ պատին	Հ
	11.2	Գերեզմանոց	միջնադար	համալիրի ամ մասում	Հ կան նաև ուշ

						ժամանակաշրջանի տապանաքարեր
	11.2.1	Խաչքար	11-րդ դդ.			Յ
	11.2.2	Խաչքար	11-12-րդ դդ.			Յ
	11.2.3	Խաչքար	15-16-րդ դդ.			Յ պատվանդանի վրա
	11.2.4	Խաչքար	1639 թ.			Յ
11.3		Եկեղեցի	1206 թ.	հուշարձանախմբի հվ կողմում		Յ կառուցել է վանքի վանահայր Սամվելը, ճարտ.՝ Գրիգոր քարգործ
11.4		Եկեղեցի	13 դ. կեսեր	հուշարձանախմբի հս կողմում		Յ

5.112.1 Ամոց գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԵԿԵՂԵՑԻ	17 դ.	գյուղում		Յ
1.1				Գերեզմանոց	15-20-րդ դդ.	Եկեղեցու շուրջ		Յ
1.2				Խաչքար	15 դ.	Եկեղեցում		Յ
2				ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղից հս-ատ		Յ
3				ԽԱՉՔԱՐ	13 դ.	գյուղից հվ-ատ		Յ
4				ՀՈՒՇԱՐԴԱՆԱԽՄԲԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՍԱՐՏՈՒՄ ՉՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1946 թ.	գյուղի կենտրոնում		Տ
5				ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՀԱԿՈԲ	13 դ.	գյուղից 2 կմ հս		Յ
5.1				Գերեզմանոց	12-13-րդ դդ.	մատուռի մոտ		Յ

5.113 Ֆիդետսկո գյուղ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1				ԱՄՐՈՑ-ԲՆԱԿԱՏԵՂԻ	Ք. ա. 4-3 հազ.	գյուղի ատ եզրին, Դիլիջան տանող ճանապարհից աջ, երկաթուղու մոտ		Յ
1.1				Շինություն	Ք. ա. 4-3 հազ.	բլրի գագաթի վրա		Յ պահպանվել են պատերի հիմքերը
2				ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ «ՇԱՎՐՈՒՂ»	4-19-րդ դդ.	գյուղից 1 կմ ատ, Դիլիջան տանող ճանապարհից 300 մ ձախ		Յ ավերված է, գառիթափ լանջին
2.1				Գերեզմանոց	4-19-րդ դդ.	Եկեղեցուց ատ և ամ		Յ ավերված է
	2.1.1			Թևավոր խաչ	13 դ.	Եկեղեցու մոտ		Յ արձանագիր
	2.1.2			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու մոտ		Յ վերնամաս
	2.1.3			Խաչքար	14-15-րդ դդ.	Եկեղեցուց հվ		Տ
	2.1.4			Խաչքար	14-15-րդ դդ.	Եկեղեցու մոտ		Յ վերին կեսը
	2.1.5			Խաչքար	15-16-րդ դդ.	Եկեղեցու մոտ		Յ ստորին ձախ անկյունը կտրված
	2.1.6			Խաչքար	15-16-րդ դդ.	Եկեղեցու մոտ		Յ վերնամաս
2.2				Եկեղեցի Սբ. Սահակ	4-6-րդ դդ.	բլրի բարձրադիր մասում, գերեզմանոցի տարածքում		Յ ավերված է, նշմարվում են հիմքերը
	2.2.1			Խաչքար	12-13-րդ դդ.	Եկեղեցու ատ պատի մոտ		Յ երկատված
	2.2.2			Խաչքար	12-13-րդ դդ.			Յ վերին աջ անկյունը կտրված
	2.2.3			Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու հվ պատի մոտ		Յ ստորին հատվածը
	2.2.4			Խաչքար	13 -14-րդ դդ.	Եկեղեցու ատ պատի մոտ		Յ

	2.2.5	Խաչքար	13-14-րդ դդ.	Եկեղեցու առ պատի մոտ	Յատորին կենդ
	2.2.6	Խաչքար	14-15-րդ դդ.	Եկեղեցու հվ պատի մոտ	Տվերնամաս

Հայաստանի Հանրապետության պատմության և մշակույթի նախարարի հուշարձանների Լոռու մարզի պետական ցուցակը ներառում է 3045 հուշարձան՝ 1050 պահպանական միավորով:
(հավելվածը լրաց. 12.04.07 N 456-Ն, 15.12.16 N 1294-Ն)

**Հայաստանի Հանրապետության
կառավարության աշխատակազմի
ղեկավար-նախարար**

Մ. Թովուկյան